

A watercolor illustration of a mountain landscape. A winding road leads up a hillside towards a small building. The scene is filled with trees and foliage in various shades of green, yellow, and brown. The text 'REIMANZOLIÁN – MISKOLC A VÁRAD, AZ ÉLETED!' is written in a bold, black, sans-serif font across the middle of the image.

REIMANZOLIÁN – MISKOLC A VÁRAD, AZ ÉLETED!

REIMAN ZOLTÁN

MISKOLC

rejtélyek
legendák
történetek

MISKOLC A VÁRAD, AZ ÉLETED!

Reiman Zoltán

Miskolc a várad, az életed!

Felelős kiadó: Reiman Zoltán

Szerkesztő: Vitkolczy Ildikó

A könyv szerkesztésében segített: Nádasi Krisztina, Balák Andrea

Borítóterv: Ferencsik Nikolett

A cím idézet a Bíborszél: Miskolc című dalából

miskolciszemelvények.blog.hu 2018

A könyv a Kapitális Kft. nyomdájában készült

ISBN 978-615-00-3804-9

Harmadik, javított kiadás

Útravaló az Olvasónak

Miskolcra mint a „legnagyobb jövőjű” városról írt Móríc Zsigmond 1930-ban a Nyugat folyóirat hasábjain. Az élet és a lélek titkaiban jártas művészember vendégként is megérezte a lehetőségek csíráját ebben a városban, amelynek polgárai anno a korabeli Magyarország első kőszínházát építették fel.

Egy városnak térben és időben is meg kell határoznia magát. Ismernie kell önmagát, helyzetét, jelentőségét, hogy irányt tudjon szabni a jövőjének. Az önmeghatározásnál a hosszú távon érvényes, történelmi léptékű dolgokra kell koncentrálni.

Miskolc történelmi léptékű múltját és jelenét villantja fel ez a könyv, amely bepillantást enged a belvárosi utcák, terek és épületek históriájába. Fogódzót ad az olvasónak a tér- és időbeli tájékozódáshoz.

Legendák és történelmi tények, ikonikus épületek és személyiségek rajzolódnak ki: jelentős miskolci életek és életművek, amelyek meghatározóan alakították a közösség életét, és velünk élnek ma is. Kívánom, tegye ez a könyv az olvasó számára a múltbeli kalandozást személyes élménnyé a jelenben.

Dr. Kriza Ákos
Miskolc polgármestere

A szerkesztő előszava

Reiman Zoltánnal nem régi az ismeretségünk... vagy talán mondhatom úgy: a barátságunk.

2017 májusában keresett meg, miután abban az évben én kaptam a várostól a Szabó Lőrinc-díjat, és interjút szeretett volna készíteni velem a készülő blogjához.

Nagyon gyorsan kiderült, hogy van egy közös szenvedélyünk: Miskolc történelmének, történetének a kutatása. Én is írtam már a városról évfolyam – és szakdolgozatot, novellát, sőt, drámát is, Zoltán pedig egy saját blogot akart indítani, ahol az újabb és újabb felfedezéseiről írt bejegyzéseit akarta közzétenni.

Így kezdődött az ismeretségünk.

Azóta voltunk együtt Városi sétán, bejártuk közösen a történelmi Avast, a miskolci árvízzről készült novellám megjelent Zoltán blogján... és most itt ez a könyv.

Valamiféle közös munka...

Illetve dehogy, a munka oroszlánrésze az övé. Zoltáné volt az ötlet, hogy könyv legyen a kutatásaiból, ő írta a szövegeket, válogatta a fotókat, készítette az interjúkat... én meg már csak a leendő könyvet kaptam kézhez, hogy nézzem át, és javítsam, ahol kell.

Ami megfogott a könyvében – ahogyan a blogjában is -, az a történelem és a Miskolc iránti alázata, az érdeklődése, a szenvedélye, hogy mindent – pontosan! – tudjon, mi, hol és mikor történt. És hogy ezt másoknak is elmesélje.

A közös túráink alatt, bármerre jártunk, elmesélte, hogy ott milyen érdekességekre bukkant, erről a helyről, arról az emberről mit és hol olvasott, merre kutatott még utána – akár Miskolcon, akár más városban -, és ez a lelkesedés és érdeklődés benne van a könyvében is... ezért is vállaltam a szerkesztését.

Remélem, Zoltán könyve azoknak is nyújt majd érdekes új információkat és felfedeznivalókat, akik már jól ismerik Miskolcot, és a más városból érkező vendégeknek is kínál érdekes tudni- és látnivalókat!

És ha szabad: még valakinek ajánlanám ezt a könyvet, illetve valaki emlékének.

Dr. Dobrossy István az, akit mindketten a legfőbb tanárunknak tekintünk, ha a Miskolc iránti lelkesedésünkre gondolunk, akkor is, ha – sajnos – egyikünk se találkozhatott vele élőben. De a Miskolcra írt könyveit mindketten alapműveknek tartjuk, és lelkesen gyűjtjük is őket. Az ő kutatásai segítettek alapvetően bármelyik, Miskolcra írt munkám elkészítésében, ahogyan Zoltánnak is. Tőle tanultuk az igényességet, a pontosságot... és Miskolc történelmének a szeretetét is.

Ezért szeretném az ő emlékének ajánlani ezt a könyvet.

És jó olvasást kívánok!

Vitkolczi Ildikó

Kedves Olvasó! Köszöntöm városunkban!

Reiman Zoltán vagyok, blogger, Miskolc helytörténetével foglalkozom az írásaimban.

1980-ban születtem Miskolcon, és egészen 2011-ig a Martintelepen laktam, amikor is a belvárosban vettünk egy lakást, és azóta itt élünk. Nős vagyok, van egy csodálatos feleségem és egy gyönyörű kisfiam. A feleségemmel 2002 óta alkotunk egy párt.

Iskoláimat Miskolcon végeztem: a martintelepi Arany János Általános Iskolában, az érettségit a Kandó Kálmán Szakközépiskolában, illetve a második szakmámat a Szemere Bertalan Középiskolában szereztem meg.

A történelem és az olvasás iránti rajongásom - jellemző módon - az iskoláim befejezése után kezdődött: az elmúlt húsz évben rengeteget olvastam a magyar történelemről. A szülővárosom helytörténete iránti kíváncsiságom körülbelül öt éve nőtt meg oly mértékben, hogy elkezdtem foglalkozni vele. Először a Dobrossy István által szerkesztett *Miskolc történetével* kezdtem, de közben is számos témakörben olvastam Miskolcra. Ezután fogtam neki a kutatásnak, először csak a saját kedvemre, aztán láttam, hogy ez a téma másokat is érdekel. Ekkor kezdtem el a blogolást, majd ezt is magasabb szintre próbáltam fejleszteni. Jelenleg több mint félmillió kattintást “élt meg” a blogom, a cikkeim rendszeresen jelennek meg az index.hu

felületén, így elmondhatom, hogy országosan olvasott az oldalam.

Óriási megtiszteltetés számomra, hogy a 2018-as évre elnyertem Miskolc városának művészeti és tudományos ösztöndíját.

Ebben a könyvemben a szeretett városom megismerésére invitálom az olvasót!

Először ejtsünk azért néhány szót Miskolc történetéről is!

Miskolc Észak-Magyarország központja, a legnagyobb városa, Borsod-Abaúj-Zemplén megye és a miskolci járás székhelye. Országunk negyedik legnépesebb városa, Budapest, Debrecen és Szeged után, 150-160 ezer fővel.

Miskolc és környéke Európa legrégebben lakott területei közé tartozik. Az Alföld és a Bükk találkozásánál található, vagy ahogy a Bíborszél együttes legendás nótája mondja: „*A Bükk lábától a Sajóig ér.*”¹

Miskolc 1365-ben Nagy Lajos királytól mezővárosi rangot kapott. Városunk a történelme során mindig kereskedőváros volt, a Felvidék és Lengyelország kapuja, kereskedelmi központja, elsősorban a borkereskedelemé. Az iparosodás - ezen belül a nehézipar - a XIX. század végétől jellemző a vidékre, bár a vasgyártás már a XVIII. századtól megtalálható a Bükkben.

Érdekesség, hogy Miskolc a diósgyőri uradalomhoz tartozott hosszú-hosszú évszázadokon át, az utolsó hetven évben azonban fordult a kocka, és Diósgyőrt csatolták Miskolchoz. A rendszerváltás a nehézipar, a vasgyár, a bányák összeomlását

hozta magával, ezután Miskolc egy évtizeden keresztül igazi arcát, arculatát kereste. Jelenleg kulturális és idegenforgalmi szerepét igyekszik erősíteni, a térségben és az országban egyaránt, de ezen túl megjelentek a különböző multicégek is, hiszen városunk az ő szemszögükből is számos lehetőséget nyújt. Miskolc, Magyarország legtöbb városával ellentétben, több pólusú, nagyon sok értékkel és látnivalóval, amely mindenki számára felfedezésre vár!

Tartalomjegyzék

Belvárosi séta	22
-----------------------------	-----------

1. A szerelmesek hídjá.....	22
-----------------------------	----

Induljunk el a szerelmesek hídjától a városi sétánkra!

2. A Szinva terasz/Miskolc és a Szinva patak	24
--	----

Miskolc frekventált helye, a város központja, nem érdemes kihagyni! Menjünk le a Szinva partjára, és nézzük meg a várost átszelő kis patakot!

3. A Mancs-szobor	32
-------------------------	----

Miskolc legendás életmentő kutyája még életében szobrot kapott.

4. A Három Rózsa tündöklése és bukása.....	34
--	----

Az egykori legendás szálló múltjába adok betekintést.

5. A Miskolci Nemzeti Színház.....	42
------------------------------------	----

Magyarország jelenlegi határain belül először Miskolcon épült kőszínház. Ismerkedjünk meg a történetével!

6. A Weidlich-palota 48

A legendás kereskedő által építtetett palota történetét mesélem el.

Anyukám mondta, hogy itt a Világbéke! 50

Interjú: a Palota mellett kapott helyet az országos híró Világbéke kávézó és pizzázó. Az egyik tulajdonosával, Dudás Szabolccsal beszélgettem.

7. A Miskolci Galéria, avagy a Rákóczi-ház 56

Az épület ma a Miskolci Galériának ad otthont: Rákóczi fontos döntéseket hozott városunkban!

8. A Botlatókövek 58

Mementók szerte a városban, emlékezzünk a második világháborúban elhurcoltakra!

9. A Korona-Avas szálló története 60

Miskolc ikonikus épülete volt az elmúlt évszázadokban. Jelenleg új befektetőit várja.

10. Az Arany Szarvas Gyógyszertár 74

Műemlék-patika Miskolcon. Egyike a város első gyógyszertárainak (jelenleg nem üzemel).

11. „Miskolci villamoson utazom én...”	76
Miskolc villamosközlekedésének izgalmas története.	
12. A miskolci bíró elrablása.....	88
Ha már a Városház téren járunk, olvassunk egy történetet Iskora Mártonról, a város egykori vezetőjéről!	
13. A „fejét vesztett” főbíró	94
Még egy történet egy városvezetőről: Kondai Kis Mihály esete tragikusan végződött.	
14. Az Avasi kilátó.....	104
Tekintsünk fel az Avasi kilátóra és ismerjük meg történetét!	
Alternatív útvonalkiegészítés: a túra végeztével a kiindulási pontról – a Szinva teraszról – tömegközlekedéssel, a 35-ös busszal juthatunk fel az Avas-tetőre, a kilátóhoz. És ha már ott vagyunk, mindenképpen térjünk be a kávézóba, ahonnan Miskolc városának gyönyörű látványa tárul a szemünk elé.	
Interjú a városi felfedezőkkal	110
Interjú: a városi felfedezőkkal, az Urbex Hungary csapatával beszélgettem.	

15. Az egykori Erzsébet fürdő épülete	122
---	-----

Az egykori Erzsébet fürdő főépülete, a kupolával, még áll.
(Az uszodarészét elbontották.) Jelenleg gyógyászati központ
működik benne.

16. Az Avasi református templom különleges története ..	125
---	-----

Miskolc ősi temploma a város szakrális központjában épült.

17. Miskolc ősi iskolája a Papszeren.....	147
---	-----

Miskolc első iskolája ma múzeumként működik.

18. A Bársony-házi szakócák	153
-----------------------------------	-----

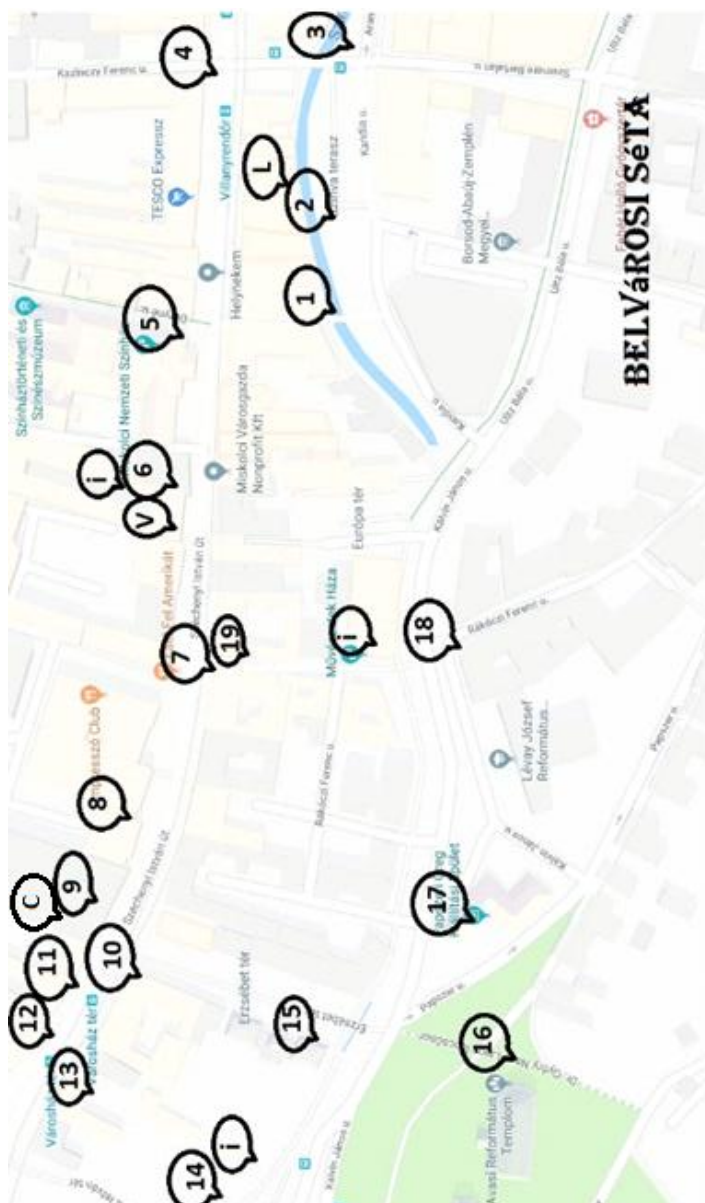
Ennek a háznak az alapozása közben találták meg a híres
szakócákat, amelyek megalapozták a magyar őskorkutatást.

Interjú a Karinthy-gyűrűs Aranyosi Péterrel	159
---	-----

Interjú: Aranyosi Péterrel, Miskolc híres humoristájával
beszélgettem.

19. A Sötétkapu	168
-----------------------	-----

A belvárosi túra utolsó állomása. Az egyik városkapu, mely
ma a város közepén nyílik.

Autós túra..... 170

1. A bámulatos Barlangfürdő históriája..... 170

Lubickoljunk egyet a világon egyedülálló tulajdonságokkal rendelkező tapolcai gyógyvízben!

2. Selmecbányáról Miskolcra: a Miskolci Egyetem története 176

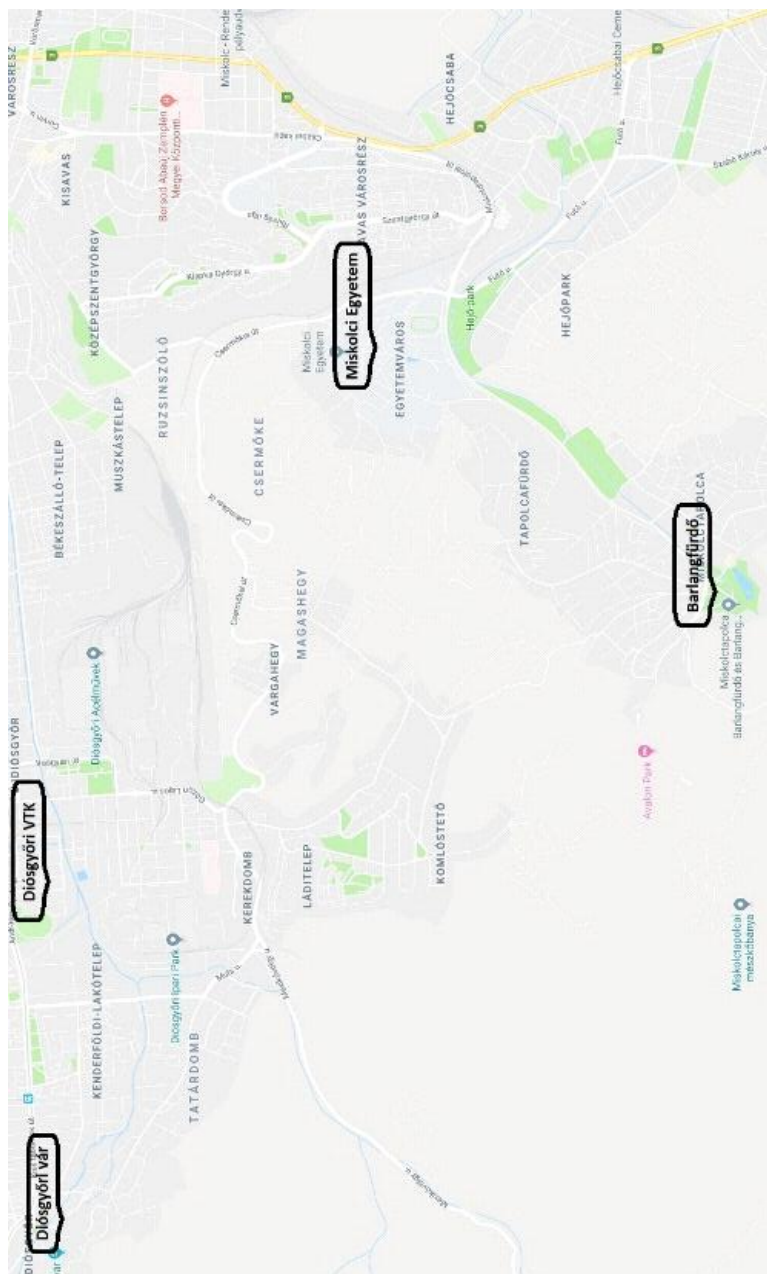
A selmecbányai ősi egyetem ápolja hagyományait. Olvassuk el, hogyan került Miskolcra a patinás felsőoktatási intézmény!

3. Diósgyőri VTK..... 186

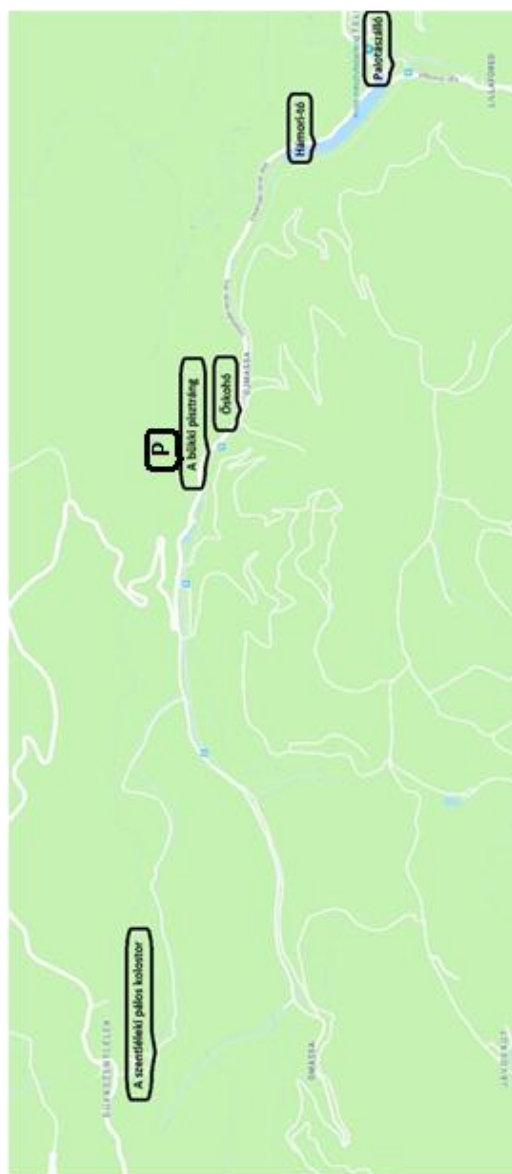
A legendás vasgyári futballcsapat története. Egykoron Diósgyőr volt a „magyar futball fővárosa”.

4. A királynék jegyajándéka - a Diósgyőri vár története.. 189

Olvassuk el a vár birtoklástörténetét, amely bővelkedik legendákban, rejtélyekben és érdekességekben!

5. A csodálatos Palotaszálló 211
 Gyönyörű kastély a lillafüredi dombok között. Festői szépségű környezetben található a múlt század húszas éveiben épült csodálatos épület.
6. A mesés Hámori-tó 217
 A Bükk ékköve a szálló mellett. Vajon hogyan alakult ki Magyarország első víztározója?
7. A Bükk halban is verhetetlen - interjú Hoitsy Györggyel, aki „halparadicsomot” álmodott a Garadna partjára 224
 Interjú Hoitsy Györggyel, a Bükk szerelmesével, a nemrégiben nyílt Vendéglő a Pisztrángoshoz nevű étterem vezetőjével.
8. A Fazola család és a bükki vasgyártás (amely később Diósgyőrben újjászületve élte aranykorát) 237
 A hámori vasgyártástól a diósgyőri acélműig. A mai Miskolc területén lévő vasgyártás közel 250 éve
9. Pálos kolostor a Bükk rejtekében 243
 Az erdőben rejtőzködő, 14. századi kolostor és története. Az első remeték még nem pálosok lehettek, és még fából készült építményben laktak.

Különlegességek..... 249

1. A szerelmesek szobrának titokzatos legendája..... 249

Erzsébet királyné és Andrássy Gyula titokzatos szerelme.
Vajon ki Mária Valéria vér szerinti apja?

2. A miskolci sárkányölő legendája 257

A városalapító Miskóc megmenti Bors vezér életét.
Különleges történet az avasi rengetegben.

3. Csodatévő kút a város szívében..... 262

Jézus-kútjának története. Vajon valóban gyógyított valaha a
kút vize?

Zárszó 268

Idézetek jegyzéke 270

Belvárosi sétá

1. A szerelmesek hídja

Induljunk hát a sétára a hídról, mely a szerelmesekről szól! Magyarországon először Pécsen találkozhattunk a szerelmesek lakatfalával. Miskolcon 2006-ban helyezték el a város egy nagy lakatot a Szinva terasz nyugati oldalán lévő hídra, amit azóta több száz követett. Valószínűleg azért esett erre a hídra a választás, mert régen az Urak utcai - ma Petőfi utca -, vagy a Kálvin utcai hidakat a szerelmesek hídjainak nevezték, mert *„gyönyörű romantikus Szinva-parti részletek csodás panorámája nyílik meg a magas öreg házfalak között.”*²

A belvárosba érkezik az a patak, melynek látványa - többek közt - József Attilát a világtörténelem egyik legszebb szerelmes versének megírására ihlette.

A lakat felhelyezésének különleges szertartása van. A lakatot fel kell helyezni, a két szerelmesnek meg kell vallania egymás iránti érzéseit, majd mindkettejüknek a válluk fölött egy-egy kulcsot a vízbe kell dobni, ezzel szimbolizálva, hogy szerelmük soha nem ér véget. A kulcsokat a víz elviszi, ezért, mint az örökké hömpölygő víztömeg, a szerelmük soha nem nyugszik, nem múlik majd el.

A szerelmesek hídja

Források:

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 2. (Miskolc, 1995, Stehlik Ágnes)

Fedor Vilmos: Miért Miskolc? című könyve (Miskolc, 2017, Bíbor kiadó)

2. A Szinva terasz/Miskolc és a Szinva patak

Itt állunk a Szinva teraszon, amely mellett a Szinva patak csordogál; a patak, ami életet adott és vett el az évszázadok folyamán.

Mielőtt folytatnánk kis túránkat a belvárosban - akinek kedve van, igyon meg egy jó kávé a Lokalistában, vagy reggelizzen is -, gyönyörködjünk a környezet szépségében, miközben az első állomás szövegét olvassuk!

A miskolciak kedvenc patakja a Bükkből ered, és a Sajóba torkollik, de előtte megtesz egy körülbelül 30 kilométeres utat, nyugat-keleti irányban - ebből húszat Miskolcon. Több tucat híd

ível át rajta, a belvárosban több helyen nem láthatjuk kedvenc vízfolyásunkat, mivel a várostervezők elrejtették a szemünk elől.

A Szinva forrása

A patak forrása Lillafüred határában található, a hollóstetői úton. Sokan járnak ide manapság vízért, s a bővizű karsztforrás Miskolc vízellátásának is fontos részét képezi. A patak lillafüredi részén, a Palotaszálló alatt található Magyarország legmagasabb vízesése, ami 20 méteres magasságból zuhan a mélybe. A vízesést mesterségesen alakították ki: a Garadna patak felduzzasztásából jött létre a Hámori-tó, amelyből a Garadna újból kilép, és 100 méterrel a vízesés után egyesül a Szinvával. Mivel a Szinva patak bővizű forrásai Miskolc vízellátását biztosítják, csapadékszegény időjárás esetén a

vízésés kiszárad, ekkor a Hámori-tóból szivattyúzzák a vizet a Szinva medrébe.

A szocializmusban, városi útja során erős szennyezés érte. A papírgyár és a vasgyár volt ebben a ludas, de akkoriban - szabályzások híján - a városiak is beleengedtek sok káros anyagot. Mára a kedvező körülmények miatt visszatért a patak élővilága.

A Szinva terasz

A miskolciak folyóját Nagy Lajos király is említi, 1377-ben *Synwapataka* néven, de az első okleveles említése 1296-ból való. A miskolci malmokkal kapcsolatban pedig több forrás is említi már a XIV. század óta: ezek a „Szinvára felfűzve” sorakoznak a parton.

Érdekesség, hogy a középkor végén még létezett egy *Sziget* nevű település Miskolc és Diósgyőr között - talán a mai Újgyőri főtér környékén -, amit a Szinva patak ölelt körbe. Szintén érdekes, hogy a Pece-patakot a középkorban nem említik a források.

A város a folyóvizeiről volt nevezetes, városképformáló szerepe volt mind a Szinvának, mind a Pece pataknak. Ha idegen érkezett a városba, mindenhol ezek nyomait láthatta: hidak, malmok, csatornák, gázlók, vágóhidak voltak, akármerre tekintett. A Szinva egyik leghíresebb hídja a Forgó-híd, amit a Forgó családról neveztek el (tehát soha nem lehetett forgatni vagy mozdítni). A város hídjaihoz egyébként a diósgyőri uradalom biztosította az építőfát.

A XVI-XVII. századig az Avas alatt fordult délnek a Szinva, és ott a Hejővel együtt, Ónod vagy Muhi tájékán a Sajó, a Hernád vagy a Tisza valamelyikébe torkollott.

Az első hiteles leírása 1720-ból, Bél Mátyástól származik (országleírásában a Szinva-szócikk alatt):

*„A másfél mérföldnyi hosszú Szinva arról híres, hogy a régióban a legtöbb benne a rák és pisztráng. Miután a Bükkben, a „Szent István-erőse” nevű hegy oldalában megered, a Garadna patakkal bővülve jelentős víz lesz belőle, s már a hegyek között fűrészmalmost hajt. Diósgyőrön átfolyva, Miskolcig dombokkal övezett síkságon halad végig, majd kettészeli a várost. Itt is igen sok malom van rajta, éppen ezért a tiszta patak igen szennyezetté válik, s Miskolcra már piszkosan kavargó, a korábbira alig hasonlító vízként folyik el.”*³

Miskolcot vizeinek rakoncátlanságai miatt sok kár érte az elmúlt évszázadok folyamán. A Pecével karöltve nagy pusztítások okozója volt a két patak.

Az első nagy áradás éveként 1691-et említik: „*Az áldozónapi sokadalom alkalmatosságával déllyesi négy óra tájban olyan rendkívül való essők, égszakadások voltak, mellyekhez hasonlót soha a mi atyánk se értenek. Az Pece vize a völgyekről, hegyekről megáradván, sok házakat fundamentumokból felvett, a mezőre kivitte, sokakat félben szakasztott, barmokat, sertéseket, sok erős sövényeket elhordott. Az után a Szinyva vize is a Bikkra megáradván rettenetesen nagy zúgással házaknak, malmoknak, hidaknak rontásával éjjel 10-11-12 óráig annyira rontotta szegény pusztá városunkat, hogy az Toronyallya és Papszer utcákon kívül, az egész város kevés ház maradt, aki az árvízzel meg nem tölt volna, kerteinket, épületinket, edényeinket, szekereinket elhordotta, marháinkat megölte. Sokadalmi alkalmatossággal lévén, sok idegen emberek a vízben holtanak, a lakosok közül is a házban a vízben megfullattanak. Ezek közt az Istennek rettenetes ítélleti között keservebb dolog, hogy a felső hegyen lévő szőlőhegyeinket a rettenetes zápor a kőeső annyira elrontotta, hogy földét is elmosta, szőlőtöveket, gyümölcsfákat öszverontott. Sok kárvallásunkot Isten tudná kimondani, nem ember.*”⁴

Ennek ellenére a Szinva a miskolci polgárok számára a gazdaságuk egyik alapját, illetve a polgári szórakozás forrását is jelentette: gyermekeknek és felnőtteknek (a tisztább szakaszokon) fürdésre is szolgált.

1845 volt a következő nagy áradás éve: a Szinva rázúdult a piac utcájára, és elsodorta az összes hidat, valamint több malmot is.

A legnagyobb, legpusztítóbb áradást 1878-ban jegyezték fel: ez a magyar történelem legnagyobb emberáldozattal járó árvize volt. A katasztrófa augusztus végén kezdődött, amikor pusztító zivatar és esőhullám érte el Észak-Magyarországot. Számtalan településen okozott áradásokat, előbb a környéken, majd a Bükkből lezúduló, hömpölygő árhullám augusztus 31-én hajnalban meglepte a miskolciakat is. 277 ember halt meg. A városban egyes helyeken 4-6 méter magasan állt a víz...: a menekülés esélytelen volt.

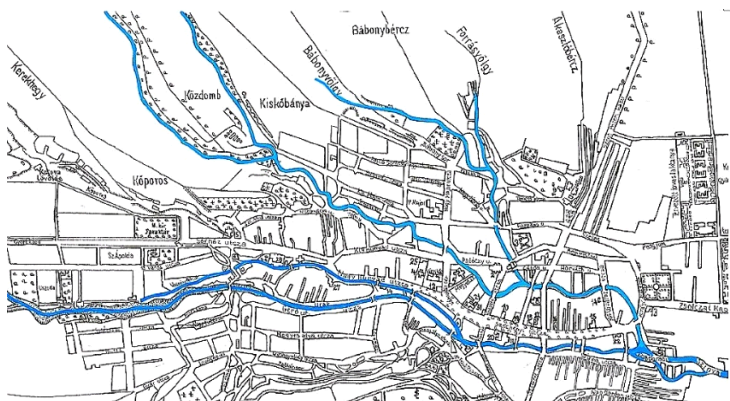
2182 ház semmisült meg, a kár 1 739 771 koronára rúgott, és az 1838-as pesti és az 1879-es szegedi árvízzel ellentétben Miskolc magára maradt a károk elhárításában. (Az említett két elemi csapás esetében országos összefogás indult, Szeged belvárosa teljesen megújult, újjáépült.) A katasztrófa után a malmokat - mint a bajok feltételezett fő okozóját - felszámolták a Szinva patakon, az áldozatok emlékére később, 1928-ban a Szent Anna téren emlékművet állítottak.

Miskolcot a házak lábánál folyó vizei, s a számtalan híd és gázló miatt egy időben *Kis Velenceként* is emlegették; a város néhány pontján még ma is ilyen a hangulata, annak ellenére, hogy a medret a hatvanas-hetvenes-nyolcvanas években kikotorták, betonozták, szabályozták, több helyen elrejtették a szemünk elől.

Utoljára 1970-ben és 2010-ben okozott szokatlanul magas vízállást a rengeteg csapadék. A felső-bükki, illetve diósgyőri részén még nincs teljesen megzabolázva a patak, azokon a

helyeken okozhat meglepetéseket egy-egy lezúduló nyári zápor, zivatar.

Összességében a Szinva olyan jelképe városunknak, mint az Avasi kilátó vagy a Diósgyőri vár. Csakhogy olyan észrevétlenül lopja bele magát hétköznapijainkba, hogy nem is tulajdonítunk neki akkora jelentőséget, mint a fent említett két emblematikus épületnek.

A Szinva (és a Pece ágai) egy 1884-es Adler Károly által szerkesztett térképen

Források:

Dobrossy István (szerk.): Miskolc története I-V. - Szinva tárgyszó alatt található bejegyzések (Miskolc, 1996-2002, dr. Dobrossy István)

amiotthonunk.hu - Miskolc, a dinamikus város

miskolcblog.hu - Szinva-parti autópálya

[wikipedia](http://wikipedia.org) - Szinva-patak szócikk

3. A Mancs-szobor

Sokan tudják, hogy a híres mentőkutya miskolci születésű volt. Mancs, teljes nevén Miskolci Sátán Mancs, 1994-ben született és 2006. október 22-én pusztult el.

Miskolc legendás kutyája: nincs olyan ember a városban, aki ne ismerné az életét és a történetét. Munkája elismeréséül 2004 decemberében avatták fel a szobrát Miskolc belvárosában. A szobrot Szanyi Borbála szobrászművész készítette.

Felirata: *„MANCS a miskolciak híres életmentő kutyája. 1996 óta - a Spider mentőcsoporthoz tagjaként - több száz emberéletet mentett meg a világ számos országában.”*

A kutya a gazdájával, Lehoczki Lászlóval járta a világot, és az 1999-es izmiti földrengés során vált világhírűvé, amikor egy kislányt mentett ki a romok alól, melyek 82 órával korábban temették be. Mancs a 2001-es salvadori és indiai földrengések mentési munkálataiban is tevékenyen részt vett.

A szobor nemcsak az életmentést szimbolizálja, hanem a miskolciak küzdelmét is a rendszerváltás utáni széthulló gazdasági környezetben.

Források:

Fedor Vilmos: Miért Miskolc? - Mert itt élt Mancs (kutya) a világhírű életmentő kutya (Miskolc, 2017, Bíbor kiadó)

Wikipédia - Mancs szócikk

Zólyomi Sándor felvétele

4. A Három Rózsa tündöklése és bukása

Vajon mi lehet az a nagy, rózsaszín épület a Széchenyi és a Kazinczy utca sarkán? A városiak többsége tudja, hogy hajdanán nagyhírű szálloda működött benne. De mikor is volt ez? Mi történt a szállóval? És milyen hírességek szálltak meg benne?

A Három Rózsa manapság

Dobrossy István A miskolci vendégfogadók és vendéglátás története 1745-1945 című könyvében írt részletesen a Három Rózsáról, elsősorban ennek alapján készült az írásom.

Az 1702-es miskolci kötelkönyv szerint - amelyben feljegyezték a város összes ingatlanát - a terület tulajdonosa egy bizonyos Szikszai „Kura” János volt, és italkimérés működött itt, melynek neve „Kura korcsma” volt.

Az első hiteles leírás 1775-ből való, ebből megtudjuk, hogy a korábbi épület már nincs meg: valószínűleg leégett, de az is lehet, hogy csak elbontották. Mindenesetre az uradalom 1767-ben új épületet épített a régi korcsma helyére: ez már fogadó volt a javából! Ötszobás, külön konyhával és éléskamrával rendelkező, nagy pincés - melyben 14 hordó bor is elfért - ingatlan lett belőle. A telken lévő istálló, mézárszék és kis kamra hozzá tartozott, az udvaron pedig volt még egy zsindelyezett kocsiszín is.

Az 1793-as uradalmi összeírás még emlékezteti az olvasót arra, hogy régen „Kura korcsma” volt a neve, de az 1832/33-as összeírás már nem említi ezt a nevet:

„Három Rózsa uradalmi vendégfogadó látható a Piacz utcában, kissé lejjebb az uradalmi boltnál, kiváló és forgalmas helyen, a 2748. telekszám alatt. Az épület jó anyagból szilárdan épült. Zsindelytető fedi, bár az utóbbi jelen állapotban némi javításra szorul. Ahogy az utcáról az épület kapuján belépünk, balról fapadlós és zsindelytetős járdán van a bejárat a konyhába. A konyhából van a nagyterem az ebédlőszoba. A konyhából van az ajtós lejárát a pincébe, az téglaboltozatos, s 18 gönczi hordó bor fér el benne. A kapun belépve jobbról van egy épület két szobával ahol a bérlő lakik. A konyhától jobbra

van a sarkon egy hosszú keskeny éléstár, amely valaha bejárat volt az utcáról a ma is meglévő kiskapun át, ez azonban most állandóan zárva van. Ehhez az éléstárhoz csatlakozik két kisháló a vendégek számára, mindkettő fapadlós, kétszárnyú ablakos, vasrácsos, fazekas kályhás. A másik rész is jó anyagból szilárdan épült zsindelytetős épület, mégis falai hibásak, állandó javítást igényelnek, tetője meghibásodott, meg is hajlott, tagadhatatlanul romlásnak indult. (...) Azután vele egy tető alatt van az istálló 16 ló számára, meg tűzifakamra, de az árnyékszéknek van átalakítva. Az istálló szomszédságában áll a kocsiszín (...) 6 kocsi számára.”⁵

A kép a *Miskolc a múltban* Facebook csoportból való. Az egykori Három Rózsa épülete a '60-as években.

A Három Rózsa arról is nevezetes, hogy Kossuth Lajos is megszállt benne egykoron. Előkerült egy régi levelezőlap, ahol

Marjalaki Kiss Lajos helytörténész állítólag bejelölte, hogy honnan mondott beszédet a későbbi kormányzónk. Ez nem lehet valódi, hiszen a jelölt erkély akkor még nem létezett.

„Amikor Kossuth Lajos 1840. aug. 16-án zempléni útról Pest felé menet megállt Miskolcon, s az összegyűlt miskolci polgárok előtt beszédet mondott, ez nem a mostani épület erkélyéről hangzott el - mint ahogy azt számos leírás véli -, hanem a régi fogadóból, amely előtt a szemtanú jegyzetei szerint egy olajlámpa világította meg a hepehupás kövezetet. S itt volt akkor a gyorskocsijarat második megállója is.”⁶

A szállóban 1851 októberében az új katonai és polgári kormányzó is tiszteletét tette. Albert (Albrecht) főherceg nagyhírű díszvendége volt a szállónak. Miután a főherceg távozott, a szálló neve Grand Hotelre változott. (A Három Rózsa a legtöbbször nevet - és gazdát - cserélő miskolci vendégfogadó a városban.)

A szálló a mai formáját 1878-ban nyerte el, amikor a mellette lévő telket is hozzávásárolták, és egy új, modern, minden igényt kielégítő szállodát építettek a kis fogadó helyére.

A koronauradalom tulajdonjoga 1872-ben szállt a városra, majd Szabó Gyula és Pilita Miklós vásárolta meg, 48 000 forintért. Az épület szállodaként most először és utoljára volt miskolci kézben: Piliták emeletes épületet álmodtak a fogadó helyére - ami végül meg is valósult, és mint Grand Hotel Stögermayer nyitott meg *„impozáns külsővel, reprezentatív belsővel, s a tervek szerint hosszú távon minden igény kielégítésére alkalmas 40 vendégszobával.”*⁷ 1878. november 2-án tartották az ünnepélyes megnyitót.

1881. szeptember 9-e és 16-a között a Grand Hotelt választotta szállásul Ferenc József, 1888 júniusában Rudolf trónörökös, pár hónappal később pedig Edward walesi herceg is, aki akkor még az angol trón várományosa volt. Micsoda névsor! Tagadhatatlan, hogy ebben az időszakban már a Grand volt Miskolc első számú szállodája.

1887-ben egy Dresdner András nevű úriember lett a bérelő, 1891 tavaszán Ment András - budapesti vendéglős, 70 000 forintot áldozott rá - vette meg a szállodát, melyet októberben Seper István vett bérbe, aki a Tiszai pályaudvar kocsmárosa volt, és ekkor lett Seper nagyszálló a neve (1906).

Az üzlet jól ment ezekben az években, már csak azért is, mert 1898-ban tehetséges üzletvezető került a főnöki székbe: Böczögő József, a Korona későbbi legendás vezetője. Ekkor kezdődött igazán a szálloda fénykora - de nem tartott sokáig, mert 1907-ben már a hanyatlásáról olvashatunk a fellelt forrásokban. Böczögő távozott, a Koronához „igazolt át”, ezután az egykori Grand Hotel már csak másodhegedűs lehetett.

1910-ben Kepes Béla vendéglős vásárolta meg az épületet - így lett Kepes szálloda a neve (első világháború előtt). Ez volt a vég, és az utolsó időszak következett: 1914-ben Kepes urat hitelezési csalás miatt lakat alá tették, a szállodát bezárták. Volt még néhány hamvába holt próbálkozás, például a Horváth-Vámos-Fritz trió, vagy később Xiffkovics Emil, Friedmann Dávid - de mindegyikük belebukott, és vendéglátási funkcióját már soha többé nem látta el az ingatlan.

Az első világháború alatt az épületben lakásokat alakítottak ki, a földszinti részen vendéglátóipari egységek sorakoztak. A fent említett Friedmann-nék újították fel.

Az 1929/30-as lakjegyzék csupán egy kávézót említ az épületben, valamint - 1934-től - üzemelt benne a később legendássá váló Kígyó gyógyszertár, gyönyörű, XIX. századból való berendezéssel.

1934-ben Menner László tervei alapján a korszak legmodernebb, legszebb bérházává alakították át az épületet, a Katona Lajos és fia végezte az átépítést. Ezt írta róla a Felsőmagyarország című lap:

„Fényes fogadások, nagyszerű bankettek, híres bálók és hangversenyek színhelye volt a Három Rózsa vendégfogadó, amelyet szállodai minőségben halálra ítélt a gazdasági válság, s pár év múlva senki sem emlékezik rá, milyen fényes, káprázatos múltja volt a sarokbérház elődjének.”⁸

Kell-e ennél szebb nekrológ?

Az épület 1995/96-ban homlokzati felújítást kapott, majd a legutóbbi felújítást 2006-ban, Rostás László tervei alapján végezték el, és 2009 márciusa óta védett műemlék. A legutóbbi renoválása óta városunk díszje - csak ne menjünk be az udvarra -, így méltó öltözetben, büszkén áll a főutca sarkán ez az épület, ami egykor sok előkelő vendéget fogadott.

A Seper nagyszálló. (Forrás: wikipedia.org - 33 Széchenyi Street, 1905, Miskolc.)

Források:

Borsodi kismonográfiák 21. (Miskolc, 1985, dr. Szabadfalvi József) - Dobrossy István: A miskolci vendégfogadók és vendéglátás története 1745-1945, 44-50 oldal.

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 2. (Miskolc, 1995, Stehlik Ágnes)

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 8. (Miskolc, 2001, Stehlik Ágnes)

Dobrossy István (szerk.): Miskolc története 5/1 (Miskolc, 2007, dr. Dobrossy István)

borsodhonismeret.lapunk.hu - A Három rózsza fogadó

muemlekem.hu - Három rózsza szócikk

stonedontwilt.blogspot.hu - A kövek nem hervadnak el

Wikipédia - Három rózsza szócikk

5. A Miskolci Nemzeti Színház

Nem akármilyen épület előtt állunk: Magyarország egyik első színháza működött, illetve működik itt. Először a Wesselényi Miklós pártfogása alatt álló Erdélyi Színjátszó Társaság tette tiszteletét városunkban, az 1800-as évek elején. A Korona szálló udvara volt a helyszíne az 1815-ben Pestről elüldözött színi társulat előadásának. Megszületett a gondolat, hogy a társulatot itt tartsák egy saját, színjátszásra alkalmas helyszín kijelölésével, ahol épületet is emelnének.

A Miskolci Nemzeti Színház

Mindebből 1815-ben lett valóság, miután ezt Borsod vármegye közgyűlésén eldöntötték, szó szerint: a város a Pestet elhagyó Magyar Színjátszó „Theatralis” Társaságnak adott otthont Miskolcon, azért, hogy a város, a nép „*a más Európai pallérozott Nemzetségek sorába*”⁹ kerüljön.

Dobrossy István a *Miskolc írásban és képekben* első kötetében ír az intézményről *A 170 éves színház címmel* (Miskolc írásban és képekben 1., 40-47. oldal), ebben a fejezetben ezt vettem alapul.

1823-ban épült az első kőszínház a főutcán, a Déryné utcát akkoriban Nagyboldogasszony utcának hívták. A mai Magyarország területén ez volt az első, de az akkori magyar területen a második: a kolozsvári két évvel megelőzte.

„*A magyar művelődéstörténet jeles eseményén vehetett részt Miskolc lakossága, állandó kőszínházat avattak.*”¹⁰

A magyarországi színjátszás egyik legnagyobb mecénása gróf Széchenyi István volt. Ő írta 1827-ben:

„*ámbár nagyon szomorú az, hogy oly nagy Hazánkban csak Miskolczon áll egy oly intézet, a mely a nagy czélnek megfelelőend*”¹¹ – a kérdés az, hogy a kolozsvári színházat miért nem említi?

Később a kutatásaim során arra a magyarázatra akadtam, hogy akkoriban két magyar hazaként tartották számon Magyarországot és Erdélyt.

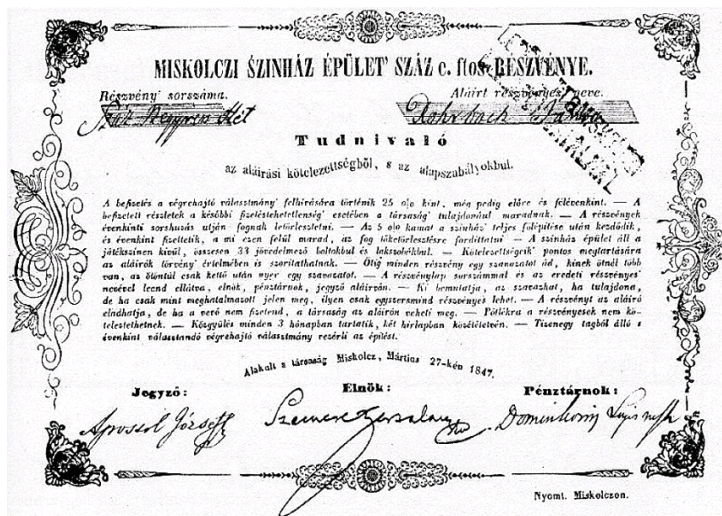
1823-ban Éder György vezetésével alakult meg a társulat, és Kisfaludy Károly *A tatárok Magyarországon* című előadásával avatták fel az új épületet.

Érdekes, hogy a színpadot átalakították, és a végleges formáját csak 1828-ban - Széchenyi István támogatásával -

nyerte el, ezúttal *A sevillai borbélyt* nézhette meg az avatón a nagyérdemű.

A színház 1843-ig sikeresen és zökkenőmentesen működött: ebben az évben Miskolcon szörnyű tűzvész pusztított, ami a színházépületet is elemésztette. Szemere Bertalan kezdeményezte a színház újjáépítését, részvénytársaságot alapított ezzel a céllal:

„az ország tehetősebb lakosait részvényjegyzésre hívjuk fel a Miskolcon építendő Nemzeti Színház költségeinek összehozatalára.”¹² (Szemere Bertalan felhívása)

A kép forrása: Wikipédia - Miskolci Nemzeti Színház szócikk

A gyűjtés sikeres volt: a pénz összegyűlt. Az építész kiválasztásával viszont Szemerének nem volt szerencséje, mivel Giuseppe Cassano - Cassanó József - nem állt a helyzet

magaslatán. Az építkezés nagyon elhúzódott, így csak 1857-re készült el a színház (akkor már nem volt idő a halogatásra, mert Ferenc József érkezett látogatóba), és egy díszelőadással avatták fel ismét. Érdekes, hogy az avatóra a császár végül egy tragikus esemény - Szirmay Tamás halála; az uralkodó üdvözlésekor a város határában gutaütést kapott - miatt nem ment el; István nádor képviselte őfelségét.

Ekkor kerül az épület felső szintjére - külön bejáratral - a Nemzeti Kaszinó, és ekkortól használhatja hivatalosan, „felsőbb engedelemmel” a Miskolci Nemzeti Színház nevet.

1884-ben az új tűzrendészeti szabályok miatt színházunk egy tűztoronnyal gazdagodott.

1899-ben a helyi újságban ez jelenik meg:

„a miskolczi színház úgy ahogy az most van, még a legszegényebb igényeknek sem felel meg.... A mi színházunk csupán léghuzam, csupa ízléstelenség, célirányosság nélkül épült nagy kötömeg.”¹³

Hiába az idézett szöveg, a következő nagy átalakításra 1925-ig kellett várni - 1902-ben azért Stimm Lajos vezetésével kisebb korszerűsítési munkálatokra sor került a nézőtéren, ekkor épült ki például a zenekari árok is -, amikor Vágó László tervei alapján átalakították az épületet. A belső térre koncentráltak, a klasszicista belsőt neobarokk stílusra alakították át. 400 új ülőhelyet alakítottak ki. Büfét és cukrászdát is nyitottak az épületben, mivel eddig a szünetben a szomszédos Abbáziába járt át a közönség.

Persze, ez az átalakítás sem tetszett mindenkinek...

„az új széksorok, az aranyhímes páholyok, a szikrázó villanylámpák, a lényűgöző freskók a mennyezeten, mind-mind üres lélektelen szépség.”¹⁴

A világháború után 1956-ban került sor újabb felújításra. Ekkor Bene László és ifj. Horváth Béla tervei alapján bővítették a színházat. Ruhatár kerül kialakításra mindkét oldalon, ekkor lesz szimmetrikus az épület, és az első forgószínpad is elkészül.

Az eddigi utolsó felújításra a '90-es években került sor, Bodonyi Csaba, Horváth Zoltán és Hidasnémeti János belsőépítész tervei alapján. A belső tér teljesen megújult, több színészlakás, irodaépület, színészbemutató és a Déryné udvar került kialakításra. Az udvarban szoborparkot létesítettek, többek között a névadó, Laborfalvi Róza, Latabár Endre szobraival. A megnyitón pedig Berthold Brechtől a *Kurácsi mama és gyermekeit* játszották.

Az átalakítással Közép-Európa legösszetettebb és legmodernebb komplexumává vált a miskolci színház. Összterülete több, mint tizenötezer négyzetméter. Ekkor nevezték el a főépületet Nagyszínháznak. Ezen kívül négy, játékra alkalmas helyszín van a komplexumban, a Csarnok, a Kamaraszínház, a Játékszín és a Nyári Színház. Helyet kapott még a tömbben egy Színháztörténeti és Színészmúzeum is.

2001-től rendezi meg a színház a város közreműködésével a Bartók+.... Nemzetközi Operafesztivált, amelynek szülőatyja Hegyi Árpád Jutocsa és Müller Péter Sziámi volt. Manapság is pazar színészi játékot láthatnak a nézők, hiszen 2017-ben a *Kivilágos kivilradtig* elnyerte a Színikritikusok díját, és a *Bakchánsnők* is komoly szakmai elismerést aratott.

Ha Ön is betérne egy előadásra, a bejárat mellett balra, a lakóházak alatt található a jegyiroda, ahol az állandó programról is tájékozódhat.

Források:

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 1. (Miskolc, 1994, Stehlik Ágnes) - A 170 éves színház (40-47. oldal)

jegy.hu - A Miskolci Nemzeti Színházzal kapcsolatos írások

miskolc.varosom.hu - Miskolci Nemzeti Színház információk

mnsz.hu - A Miskolci Nemzeti Színház honlapja

nagyasszonyok.blog.hu - Egy emancipált nő, aki koldusként halt meg: Déryné Széppataki Róza

Wikipedia - Miskolci Nemzeti Színház szócikk

6. A Weidlich-palota

Miskolc emblematikus épülete előtt állunk: a palota 1911-ben épült, késő szecessziós stílusban, két középkori telken. Tervezője Hajós Alfréd - első olimpiai bajnokunk - cége volt, építtetője pedig Weidlich Pál (1862-1946). Az épület érdekessége, hogy a főutcára néző épületrész egy emelettel magasabb, díszesebb, mint a többi - kifelé mutatnia kellett a vagyont, a gazdagságot. Figyelemre méltó a kovácsoltvas kapubejárat is - a Demeter testvérek műve -, melyet Hajós Alfrédék speciálisan oldottak meg: a föld alá süllyeszthető szerkezetet terveztek és valósítottak meg, amely ma is működőképes.

A kapubejáró jobb oldalán 1983-ig működött a Fekete Kutya csemegeüzlet jogutódja: Weidlich Pál 1891-ben vette át Máhr Károlytól a boltot, melyet 1756-ban alapítottak elődeik. A '60-as években a várostervezők lebontották az épület jellegzetes tetőtornyait, és a két torony között olvasható feliratot is, de 2011-ben, amikor az épületet felújították, a felirat is visszakerült a helyére. A Weidlich-palota kiemelt műemlékvédelem alatt áll.

Az épület alatt pincerendszer húzódik, itt működött Miskolc legendás mozija, az Apolló, ami a Kossuth mozi elődje volt. És itt működött városunk első liftje is. Ha van kedve hozzá, lépjen be a kapun és menjen egy kört az udvarban - garantált a régmúlt idők hangulatának élménye!

Források:

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 1. (Miskolc, 1994, Stehlik Ágnes) - A Weidlich-palota története 204-266. oldal

Wikipédia - Weidlich-palota szócikk

Anyukám mondta, hogy itt a Világbéke!

A Weidlich-palota mellett találjuk a rangos helyezéseket sorra elérő bisztrót, a Világbékét - például 2018-ban megkapta *Az év street food étterme* díjat! Ha pihennénk egyet, vagy megéheztünk, térjünk be ide! Közben olvassuk el az interjút, amelyet Dudás Szabolccsal készítettem - ő és testvére, Szilárd a minőségi vendéglátás meghonosításán dolgoznak. Országszerte ismerik őket az encsi Anyukám mondta étterem okán, most Miskolcra is megérkeztek ezzel a pizzázó és kávézóval.

Dudás Szilárd és Szabolcs. (Fotók: a Világbéke Facebook oldala)

Mondanál pár szót a családról, hogy kicsit jobban megismerjenek az olvasók?

Dudás Szabolcs vagyok, 1972-ben születtem Szikszón. Feleségem és egy lányom van. A Kereskedelmi Szakközépben végeztem, és azon kevesek közé tartozom, akik megmaradtak a szakmában. Három évet dolgoztam Olaszországban, ami nem hosszú idő, de nagy hatással volt rám. Itthon Encsen egy pizzériával kezdtem a szakmát húsz éve, abból lett az *Anyukám mondta* jó pár évvel később. A testvéremmel, Szilárddal dolgozunk együtt – nagyon jó tesók vagyunk. Neki is van két gyermeke, felesége. A lányok is kiveszik a részüket az üzletből, ők a süteményes részét csinálják az étteremnek. Mi Szilárddal elosztottuk a munkát, ő az étterem berendezésével, a külsőségekkel és a vendégekkel foglalkozik, én a konyhában vagyok, a tészta készítésével és a pizzával foglalkozom.

Marad időd valamilyen hobbira ennyi munka mellett?

Nagyon szeretek kerékpározni, bár az idén nyáron erre nem igazán jutott időm. Olvasni is nagyon szeretek, egy jó könyv le tud kötni órákra, napokra.

Honnan jött az ötlet, hogy Miskolcon is nyissatok egy éttermet?

Igazából ezer szállal kötődünk Miskolchoz, nap mint nap jártunk, járunk ide, és kézenfekvő volt egy mindenki által látogatható helyet nyitni. Nem akartunk egy nagy éttermet, inkább egy mindenki számára elérhető árákkal rendelkező helyet álmodtunk meg a belvárosban. És ezúton is szeretnék köszönetet mondani a miskolciaknak – fantasztikusan fogadtak minket! Nagyon jólesett ez a sok szeretet, ami árad, áradt felénk.

Közösségi tér, ezt olvastam a helyről. Kinek nyitottátok a *Világképét*?

Ez egy olyan hely, ahová mindenki bejöhet, és ehet egy szelet pizzát, a diákoktól a középrétegen át a kisnyugdíjasig. Ezért is húztuk meg ezt az ötszáz forintos határt a pizzáinknál, ennyit kell szánnia rá annak, aki egy jót akar enni. Egyébként tervezzük, hogy korábban fogunk nyitni, reggel kilenckor (már módosult is a nyitvatartás, *a szerk.*), akkor keretbe is foglalhatjuk egy napunkat a Világképével. Kávé és süti reggel napindítónak, ebédre egy-két pizzaszelet, este pedig egy színház, vagy egy kulturális esemény utáni könnyed borozgatás, baráti beszélgetés lehet a program.

Említetted a kávé; úgy tudom, Gianni Frasi kávéját főzitek. Mit jelent, hogy nyílt lángon pörköli?

Ez egy nagyon érdekes történet. Gianni igazi kézműves, régimódi szakember, hogy mást ne mondjak, egy év alatt annyi kávé termel, amennyit egy nagy mult cég pár óra alatt. El kellett mennünk hozzá, megismernünk a módszereit, a filozófiáját, és barátságot kellett kötnünk vele: ez volt a feltétele annak, hogy ma itt az ő kávéját igyuk. Egyébként ezek után sikerült bekerülni egy olyan minőségi beszállítói körbe, ami tényleg nagyon ritka az olasz piacon is.

A minőségi beszállítás adja a pizzák könnyedségét is?

A mi tésztánk különleges eljárással készül. A lisztet Olaszországból hozzuk, hagyományos őrlési eljárással készül, így sokkal több rost, sokkal több vitamin marad a gabonaszemekben. A tésztát már 72 órával a sütése előtt elkezdjük dagasztani, majd érlelni. Ez egy nagyon aprólékos, időigényes munka, de a minőség önmagáért beszél.

Ez más tészta, mint az encsi, igaz?

Igen, ez a római tészta. Encsen a nápolyi tésztával csináljuk a pizzáinkat. A nápolyi vékony tészta, ez a fajta viszont vastagabb, bár a vastagságához hozzájárul az is, hogy levegős a belseje. Azt is nagyon szeretjük, nagyon finom, de ki akartuk próbálni ezt a fajtát is. Mivel ennek nem voltunk szakértői, segítségül hívtuk Gianni és Giulia Dodajt, akik Rómában tanulták a szakmát. Pár hétig itt voltak velünk, és beavattak minket a római tészta készítésének a rejtelseibe.

Az ínycsiklandó pizzaszeletek

Nagyon fontos számotokra a minőségi alapanyag.

Igen, az alapelvünk, hogy csak minőségi alapanyagokkal dolgozunk. A lisztet már említettem; a paradicsomot, a sonkát és a sajtot is Olaszországból rendeljük, nem használunk konzerveket. Olyan beszállítónk van, akinek a partnerei közé

tartozik a Vatikán vagy az AC Milan futballcsapata. A mi pizzánktól nem fog senki felpuffadni, mert az nem fog tovább kelni az ember hasában. Könnyed, ropogós, levegős tésztával, finom feltétekkel készül, bátran ajánlom mindenkinek. Egyébként pár éven belül szeretnénk minőségi hazai beszállítókat szerezni. A zöldségeket most is helyileg szerezzük be, magam megyek értük a Búza térre. Nem a nagybani árusoktól vásárolok, hanem az idős néniktől - azok a zöldségek sokkal finomabbak.

Hogyan tudjátok ennyire alacsonyan tartani a pizza árát annak ellenére, hogy minőségi alapanyagokkal dolgoztok?

Nem használunk nagy konyhát, sok szakácskal, és az étterem is önkiszolgáló. Így sokat lehet spórolni.

Olvastam arról, hogy van egy tállyai tervetek, ez igaz?

Igaz, vettünk egy szőlőbirtokot Tállyán. Nagy álmunk, hogy ott nyissunk egy éttermet. Fel is mértük a környéket, osztottunk-szoroztunk és arra jöttünk rá, hogy ezt egyelőre még nem érné meg kivitelezni. Rengeteg pénzbe kerülne az infrastruktúra, és minden egyéb dolog megteremtése, felépítése. Nem tettünk le azonban az ötletről, egyszer megvalósítjuk, de még nem jött el az ideje.

Azt is mondd el, miért Világbéke lett az étterem neve?

Érdekes történet ez is. Van nekünk Encsen egy desszertünk, amit így neveztünk el. Egy madártejes desszert, újragondolva. Ebből jött az ötlet, megtetszett az elnevezése. Olyan kellemes hangzású, megnyugtató. Lehet mögötte komoly gondolatokat keresni, lehet viccesen felfogni.

Említetted, hogy ezer szállal kötődtek Miskolchoz. Van kedvenc helyed a városban?

Nagyon szeretek átjárni a *Desszertembe*, ahol hasonló üzleti felfogással rendelkeznek, mint mi, és persze nagyon jó sütijeik is vannak. Kedvencem még a *Dűlő* és a *Végállomás Bistorant*. Nagyon jó látni, hogy egyre többen fordulnak a minőségi vendéglátás felé a városban.

És mit szerettek legjobban Miskolcban?

A főutca nagyon megfogott. Az esti fényekben sétálni, nézelődni, nagyon hangulatos. Nagy előnye Miskolcnak, hogy nagyon közel van a Bükk, a természetes környezet. Húsz perc alatt eléri az ember a természetet. De rengeteg hely van Miskolcon, ami felfedezésre vár!

Köszönöm szépen az interjút, és sok sikert kívánok nektek az élet minden területén!

7. A Miskolci Galéria, avagy a Rákóczi-ház

Miskolcon rengeteg érdekes hely vár felfedezésre: például a Miskolci Galéria, amely 1967-ben jött létre. Ekkor alakult a Városi Képtár és a Diósgyőri Vármúzeum egy intézménnyé és 1996-ban költözött Miskolc első kétemeletes házába, az úgynevezett Rákóczi-házba, a hajdani barokk kúriába.

A Rákóczi-ház

A házat, amely 1660 körül épült, a Dőry család birtokolta. Olyan nevezetes vendégei voltak, mint II. Rákóczi Ferenc és a

francia király követei (1704-ben és 1706-ban). Ezért nevezik Rákóczi-háznak a miskolciak, és a fejedelemnek emléktáblája is van az épület elülső falán.

*„A városnak ebben az időben alig volt ötezer lakosa. Háza meg 8-900 körül. Csak az avasi templom, az akkor még földszintes scola, néhány nemesi kúria, meg Dőry Ferenc emeletes háza emelkedett ki a korábban épült házak között.”*¹⁵ - írja Dobrossy István Komáromy Józsefre hivatkozva várostörténeti munkájában.

A galériában egy évek óta fennálló, ám állandóan megújuló Kondor Béla-kiállítást láthatunk, illetve további érdekességeket. Ha időnk engedi, érdemes betérni pár órára!

Források:

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 1., 82-84. oldal (Miskolc, 1994, Stehlik Ágnes)

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 10. - A Püspök- és Alsó-Papszer, a mai Rákóczi utca kereskedő és polgárházai, megújuló középületei (Miskolc, 2003, Stehlik Ágnes)

Komáromy József: Miskolci séták - A sötétkapu illúziók nélkül, A fejedelem miskolci szállásai (Miskolc, 1972)

Wikipédia - Miskolci Galéria szócikk

8. A Botlatókövek

Egy városi sétán tudtam meg az alkotások pontos nevét. A botlatókövek alkotója Günter Demnig német szobrász, aki szerint ez a legjobb módja annak, hogy megemlékezzünk a nemzeti szocializmusban deportált áldozatokról, és igazán átérezzük a tragédiát. Az áldozatok egykori lakhelye előtt fekszik, ez a macskakőre rögzített réz emléktábla, az arra járókat emlékeztetve a múlt bűneire.

Egy botlatókő a miskolci főutcán

A második világháború alatt tízezer zsidót hurcoltak el városunkból; többségük soha nem tért haza. Közülük körülbelül

két tucatnak állítanak emléket ezek a kövek: a főutcán és környékén többbe is belebotolhat a figyelmes sétáló.

(Ha gondolja, írja meg nekem, Ön hányat talált! E-mail címem: zoltanreiman@gmail.com.)

Források:

Tourinform városi sétája, Kupcsik Sarolta idegenvezető
Wikipédia - Botlatókövek szócikk

9. A Korona-Avas szálló története

A szálló napjainkban

„*A Koronához címzett uradalmi szálló-vendégfogadó épülete a mai Széchenyi út 1. szám alatti egykori Avas szálloda helyén állt.*”¹⁶ - írja Dobrossy István helytörténész a szálló történetéről szóló munkájában.

Az írásom elsősorban két tanulmányra alapul. Az egyik *A Korona Szálló története*, Molnár Ferenc és Mátyás Gábor munkája, a másik *Dobrossy István: A miskolci Arany Korona Szálloda története (1783-1987)* című tanulmánya.

Az én gyermekkoromban már nem üzemelt szállodaként az épület: fodrászat, ruhaüzlet, a Kossuth mozi, a Hevessy Iván filmklub működött benne, az alján - a lépcsősorok alatt - pedig mikor milyen néven futó kocsmá. Persze azokban a helyiségekben, amelyek egyáltalán üzemeltek ekkor, merthogy az épület nagy részét már régóta nem használták. Az

idősebbeknek ez Miskolc egyik legendás épülete, egy afféle korai szórakoztatóközpont volt. A fiatalabbak számára ez az épület egyike Miskolc mai szégyenfoltjainak. A városnak hosszú idő után nemrég sikerült visszaszereznie az ingatlant, így reméljük, mihamarabb sikerül olyan befektetőt találni, akinek tervei vannak vele. De addig is - tekintsük át izgalmas múltját!

Kevés olyan hírneves, emblematisz szálloda van Magyarországon, mint az Avas-Korona volt. A múltja egészen a XIV. századig nyúlik vissza - itt kapott helyet a Döry kocsmá, majd a Tambur, a Korona, az Arany Korona, a Kossuth és Avas szálló - persze először nem a sokszintes, ragyogó pompájú, Böcögő-féle szállóra gondoljunk, hanem egy kis kocsmára; vagy az ispáni kilencedszedő helyre, illetve később fogadóra.

1365-ben a diósgyőri uradalom ispánja itt gyűjtötte össze a jobbágyoktól a neki járó kilencedet. Az 1400 négyszögöles ispáni területen ház és magtár is volt, a szemközti oldalon pedig portékáikat áruló kalmárok tevékenykedtek. Mátyás király uralkodása alatt egy bizonyos Petrus Herczog szerezte meg az uradalmi javadalmat, de sikkasztáson kapták, így 1478-ban menekülésre kényszerült.

Ezután a Kovách testvérek birtokolták, majd 1516-ban eladták az akkor már árucarnokkal is rendelkező épületet (ára 899 aranydukát és 200 körmöci arany volt). Később ismét egy testvérpár, a Máthé testvérek rendelkeztek felette. Ők már nem a királynak fizették a bérleti díjat, hanem a zálogbirtokosnak, ugyanis őfelsége elzálogosította az uradalmat, ezáltal a javadalmat is. Később Nyári Zsigmond tulajdonába került, ő pedig 1652-ben eladta a kocsmát Döry Ferencnek. Ezt 100 évig nem is adták el másnak, a család tulajdonában maradt; innen

ered az ingatlanhoz fűződő első fennmaradt név, a Dőry-kocsmá. 1775-ben az uradalmi javak összeírásában találhatóunk egy leírást a fogadóról - ekkor már Tambur néven említették:

„a város közepén áll a Dőri féle kocsmá, Tambur, néhai Dőry Andrásé volt, jelenleg restaurálás alatt áll. Van istállója kocsiszinje, s benne egy kamra. Hossza 14 öl, szélessége 4 öl 2 láb, zsindely fedi, jó tartós állapotban van. Fallal körülvett udvara 38 és fél öl hosszú, 18 öl széles, deszkával kerített kertje 39 öl hosszú 18 öl széles.”¹⁷

Az Avas-Korona következő felújítását, illetve bővítését már a kamara csengő forintjai fedezték. A bővítésről így ír a Molnár Ferenc és Mátyás Gábor szerzőpáros: *„Az egyszintes 27 méter hosszú épületet 1784-ben az udvar felé bővítik. A kőkapun elhelyezett szőlőfürtös koronáról új nevet kap, Arany Korona. Az épületben hat szoba van a vendégeknek, s 24 szekér is elfér a kocsiszinén.”¹⁸*

Rémiás Tibor ezt írja *Miskolc mezőváros XVIII. századi birtoklástörténete* című tanulmányában: *„A Grassalkowich-féle szerződés Miskolc közterheinek nagy részét a diósgyőri uradalomra hárította, s megakadályozta az adósságok tengerében úszó város további kölcsönvételeit. Másrészről a kamarával kötött szerződéseire ellenére megfosztotta Miskolc városát függetlenségétől és visszahelyezte jobbágyi sorba, amelyből nagy áldozatok árán egyszer már kiemelkedett.”¹⁹*

Ha a bővítés után láttuk volna az Arany Koronát, elégedetten állapítottuk volna meg: ejha, ez bizony már egy vendégfogadó!

1798-ban Klír Vencel emeletet építtetett rá. Wentzel Klír - ahogy a valószínűleg cseh származású építész írta a nevét - építtette az eredeti homlokzatot, amiből manapság - az

átépítések sokaságát tekintve ez nem meglepő - nem látni semmit. A homlokzat 40 méter szélesre bővült, a belső részbe ivótermet, kávézósobát terveztek, az emeletre pedig egy nagytermet. 1833-ban az udvari részre is rákerült a második emelet - ezt a bővítést azért tartották szükségesnek, mert Miskolcnak csak 3 szállodája volt ekkoriban, holott a bécsi és a pesti kereskedők bőséggel jelentek meg a számos országos vásár valamelyikén, kellett nekik a szálláshely.

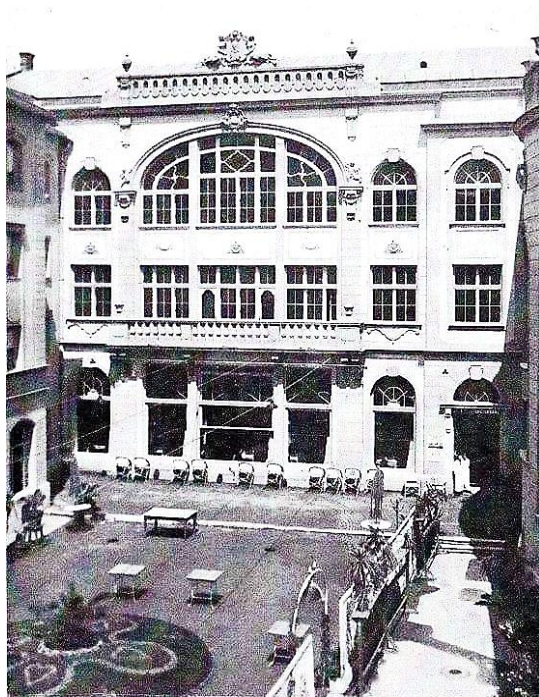
Az épületben szállt meg Déryné is a Pestről elüldözött színészekkel, és a társulat itt kapott lehetőséget a színjátszásra. 1815-ben a Korona udvarán került sor a Tündérország Magyarországon című darab bemutatására, amely útjára indította a rendszeres miskolci színjátszást.

1843-ban a nagy tűzvész a szállót is károsította, de ennek mértékéről nincsenek adataink.

1859-ben újra teljes felújításon esett át, itt nyitották meg a Miskolcz-vidéki Gyümölcsészeti Társulat első kiállítását.

1861-ben Palóczy László - Miskolc egyik legnagyobb politikusa - temetése után itt gyűlt össze a város és a megye előkelősége.

1877-ben a város végre meg tudta venni a Koronát, és függetlenítette magát az udvartól is - hivatalosan a kincstári jogok és haszonvételek örökös megváltása történt, immár másodszor, most 337 000 forintért, és ezúttal nem csődölt be a város: *„már a város tulajdona, eredeti rendeltetésének visszaadatott és Karner Miklós által szépen kijavított”*²⁰ - írja Szűcs Sámuel naplójában. Ő ezt 1870-re teszi.

A kerthelyiség a múlt században. (A Miskolc a múltban Facebook csoport képe)

Ennek fejében rengeteg épület és jog került Miskolchoz, mivel az államháztartás pénzszűkében volt. Ezeket az intézményeket és jogokat a város azonnal bérbe adta, így könnyedén tudta fizetni az adósságát az állam felé: a 337 000 forintot huszonöt év alatt kellett törlesztenie. Összehasonlításképp: a Korona és a Zöldfa vendéglő

háromévnyi bérleti díja 28 260 forint volt - zseniális húzás Losonczy Farkas Károlytól.

(Hozzátenném, hogy ezek az évek elég zavarosak; ellentmondásos adatok sokaságával találkoztam a kutatásaim során. Azokat írtam bele ebbe a könyvbe, melyek több helyen is előfordulnak, illetve a forrás hitelesnek fogadható el, és az események sorában is valószínűnek, logikusnak tűnt az adott kijelentés.) De haladjunk tovább a történelemben!

1880-ban, egy következő felújítás során, az a döntés született, hogy a szálloda épülete elavult, le kell bontani, és helyére újat építeni. Ennek ellenére 1882 decemberében - Szűcs Sámuel helyi lakos naplója szerint - a miskolci Korcsolyázó Egylet tagjai jégpályát alakítottak ki a kertben, illetve 1883-ban a miskolci születésű Laborfalvi Róza itt ünnepelte pályafutásának 50. évfordulóját - a díszelőadáson megjelent a férje, Jókai Mór is.

1893-ban épült fel az új Korona, Adler Károly tervei alapján, az Ursch Illés és fia kivitelezésében. Az új bérlő, Reidiger Béla, évi 15 000 forintért vette ki a városvezetéstől; az új Korona a város tulajdona maradt egészen az államosításig. Utána Bokros Károly - aki több miskolci vendéglátóipari egységben érdekelt volt - lett az új bérlő. Így hirdette szállodáját egy korabeli újságban:

„Ezen város által épített első rangú szállodámat ajánlom úgy a borsodmegyei, mint Miskolc város m.t. közönsége szíves figyelmébe. Étterme és kávéháza számottevő gyűlhelye úgy az intelligenciának, mint a polgárságnak. Gyönyörű díszterem, a vidéki városokban első helyen áll, bálokra, valamint bankettekre legjobban ajánlhatom. A szálloda termékeinek

berendezése és service mintaszerű. Bankettek 4 koronától 10 koronáig, szobák 2 kor. 80 fillértől 7 koronáig villany világítással. Mindenkor saison étlap. Francia és magyar konyha. Tisztelettel Bokros Károly."²¹

„KORONA“
SZÁLLODA ÉS VIGADÓ MISKOLCZON.

A földszinten a
pazarul berendezett kávéház,
pompás ét- és hangverseny terme:
az emeleten
a „vigadó“ terem

oly nagyszerű, pompával és kényelemmel, villanyvilágítással felszerelve, a milyennél még aránylag a fővárosban sincs izlésteljesebb és czélirányosabb.

Az első és második emeleten
finoman berendezett szobák
a legkényelmesebben butorokkal ellátva,
az utazó közönség minden igényeit kielégítik.

A
„Koronát“ és a „Vigadót“

Miskolcz városa és Borsodmegye, valamint az egész magyar haza utazó közönségének szíves figyelmébe és pártfogásába ajánlom, biztosítván mindenkit a legelőzékenyebb és legpontosabb kiszolgálatról és figyelemről.

Tisztelettel
Reidinger Béla
szállodás.

A kép a Barna György - Dobrossy István: Miskolc belvárosa -
Házak, emberek, történetek című könyvből való

1907-ben Bokros visszatért Budapestre, s a helyét Nagy Lajos vendéglős vette volna át, de ő visszalépett. Nagy helyett a bérleti jogok lejártával Böczögő József - ő előtte a Három Rózsában volt üzletvezető - vette ki a Koronát (Böczögő korábban a Vigadót és a Pannoniát is felvirágoztatta). Ez az időszak a Korona, s egyben a város aranykora is volt. Erről a közel 30 évről írja Fazekas György a *Miskolci Toronyóra* című könyvében:

„A Böczögő név márka volt a szakmában, csakúgy, mint az Unterreiner név Egerben. Messze földön híres volt a Böczögő-konyha éppúgy, mint a mindig mosolygó, kipödrött bajuszú, hasas-vállas tulajdonos, akiről annyi melegséggel és szeretettel írt nem egy regényében Krúdy Gyula vagy Márai Sándor. Józsi bácsi személyes vendégének tisztelt minden asztalhoz ülőt, mint ahogyan nem is igen került be oda nem való, futó vendég. Törzsasztalok álltak az étteremben és a sörözőben egyaránt, s külön asztal várta azokat a vissza-visszatérő utasokat, akik az ország távoli vidékeire is elvitték a miskolci Korona hírét-nevét.”²²

A Gundel volt akkoriban a legnépszerűbb vendéglátóhely - Pesten. Vidéken ugyanis a Korona lett az első számú. A szálló konyháját Böczögő úr neje irányította, a pincéreket is ő képezte ki. Külön műgonddal szervírozták a terítéket minden eseményen, magas szakmai színvonala miatt messze földön híressé vált a Böczögő-Korona.

A gazdasági válság és a politikai harcok sajnos a Koronát sem kímélték. Megcsappant az idegenforgalom, kevesebben jártak el szórakozni, vacsorázni. A Böczögő-birodalom összeomlott, 1938-ban a Korona bezárt.

Az igazsághoz hozzátartozik, hogy nem csak ezért zárt be a népszerű szálloda. 1926-ban Hodobay polgármester fel akarta újíttatni a - városi tulajdonban lévő - szállót. Nagyszabású tervek készültek, Vágó László volt a tervező, az átépítés el is kezdődött, a hatalmas várható költség ellenére. Csakhogy sikkasztáson kapták a város főjegyzőjét - nem a Koronával kapcsolatban -, emiatt Hodobay lemondott, és a projekt vezető nélkül maradt. A szálló egyes üzemei leálltak, a hiteleket a megállapodások szerint Böczögőnek kellett fizetnie: a város nem állt ki mellette, nem segítette a kölcsön törlesztését.

Mivel Böczögőnek kevesebb volt a bevétele is, tönkrement, a vagyonát elárverezték. Ma már alig emlékszik rá valaki - bár a nevét egy időben Tapolcán utca is őrizte.

Az új polgármester, Fekete Bertalan új bérlőt keresett. A várost 200 000 pengővel segítették ki a bankok, hogy be tudja fejezni az átépítést - szerény véleményem szerint ezzel az összeggel Böczögő urat is ki lehetett volna húzni a slamasztikából -, amit az új bérlőnek kellett később törlesztenie. A bérleményre négy pályázat érkezett, a legtöbbet a Janits-testvérek - akik a lillafüredi Palotaszállót is bérelték - ajánlották, évi 40 000 - más források szerint csak 10 000 - pengőt.

„Ekkor alakították ki a kettős utcafronti bejáratot, nyugati oldalán az előcsarnokból nyíló söntést és kávéházat. A jobb oldali részen a hall-ban volt a portás-szoba és a telefonfülkék. A díszes nagy terem - későbbi nevén fehér terem - elegáns étteremnek adott otthont, a filmszínházat nagy területű bálteremként is használták. Az átépítést Stimm Lajos és Bloch Ármin miskolci építészek további tervei alapján Árva Pál fejezte be. Még a megbízás előtt a Borsod-Miskolci Hitelbank 35

milliárd (! a szerk.) koronás költséggel új szállóépítésre tett ajánlatot, ha a Koronát a város elbontatja, helyét parkirozza. Ezt elutasították, azt átépítést befejezték és 1938. július 18-án átadták át az új Koronát.”²³

Janitsék csak pár évig álltak a szálloda élén - a Koronát 1949-ben államosították.

1950-től Kossuth Szálló néven működött az intézmény, a Miskolci Vendéglátóipari Vállalat szállodájaként. 1957-72 között már önálló elszámolási egységként funkcionált.

„A szálloda földszinti térkialakítását 1955-56-ban megváltoztatták. Volt ott bisztró, éjszakai mulató – a „piros” –, grillétterem, a fehér terem pedig egyszerű éttermi és kávéházi feladatot kapott. Az un. fapados-ban még közétkeztetést is végeztek. A kerthelyiségben filmvetítéseket, kisebb színházi előadásokat is tartottak. Az épület jobb oldalában pedig a miskolciak kedvenc mozija a Kossuth működött.”²⁴

1953-tól a szálloda az Avas szálló nevet viselte, az alábbi okból:

„A tömegszervezetek és a dolgozók egyértelmű kívánsága, hogy a Kossuth szálló és étterem elnevezés sürgősen meg legyen változtatva, mivel történelmi nagyjaink neve vendéglátóipari egységek cégéréül nem szolgálhat. Ezért kérem, hogy változtassa meg az elnevezést és haladéktalanul gondoskodjon a Kossuth felirat eltávolításáról.”²⁵

1967-ben a szálloda ismét átalakításon esett át. Dolgozóinak száma ekkor 250-270 fő volt, évi bevétele pedig 15 millió forint körül mozgott.

A következő felújításra azonban senki nem akart költeni.

„1978-ban 130 millió forint a tervezett felújítási költsége. A régi épület nem felel meg a modern üzemeltetésre, ahol nincs pincézve, ott talajvizes és salétromos. A vállalat évi forgalma 100-120 millió forint. 25 millió csak az üzemeltetés és karbantartás. Szintén ennyi elmegy a munkabérekre és a járulékos juttatásokra. Csak az energiára évi 10 milliót fizet a vállalat. 803 dolgozóval és évi 10 millió deficittel üzemel.”²⁶

A nagy múltú szálloda nem kerülhette el a sorsát (főképp, ha valóban 803 dolgozója volt), 1987-ben bezárták. Az épülettel néhány évig még különböző bérlők próbálkoztak: egyikük sem lett sikeres, egymásnak adták a kilincset, miközben az építmények állaga romlani kezdett. 1990-ben az államtól a városhoz került, egy része még ekkor is üzemelt. Nyolc évvel később vásárolta meg az ongai székhelyű Multicasa Consulting Kft., kötelezettséget vállalva, hogy 1999-ig felújítják. Mivel a munkálatok nem kezdődtek el, 2000-ben az önkormányzat perrel próbálta visszaszerezni, de a befektető ígéretére ettől elállt. A tulajdonos valóban előteremtette a finanszírozási költségeket, de ekkorra az Örökségvédelmi Hivatal leállította a munkálatokat, ezért a kölcsönt vállaló bank felmondta a megállapodást, és a Multicasa csődbe ment. A felújítás megint csak álom maradt. A felszámoló 2015-ben Miskolc városának adta el az épületet, ezáltal az ismét jó kezekbe került; reméljük, hamarosan el tudja adni egy tőkeerős befektetőnek.

Menükártya 1922-ből. (A fotó a Miskolc a múltban Facebook csoportból való.)

Források:

A Miskolci Herman Ottó Múzeum közleményei 27. (Miskolc, 1991, Herman Ottó Múzeum) - Történeti közlemények: Dobrossy István A Miskolci Arany Korona Szálloda története (1783-1987)

Barna György - Dobrossy István: Miskolc Belvárosa - Házak, emberek, történetek című könyv (Miskolc, 2010, Lézerpont)

Dobrossy István: Miskolc az önálló törvényhatósági jobbal felruházott város 1909-2009 (Miskolc, 2009, dr. Dobrossy István)

Dobrossy István (szerk.): Miskolc története IV/1-2., 1848-1918-ig (Miskolc, 2003, dr. Dobrossy István)

Kárpáti Béla: Első lépések a történelemben Miskolc, (1988, dr. Szabadfalvi József) - Várostartörténet, településtörténet - Molnár Ferenc - Mátyás Gábor: A Korona szálló története

Kárpáti Béla: Miskolci várostartörténeti kalendárium 1300-1960 (Miskolc, 2001, dr. Dobrossy István)

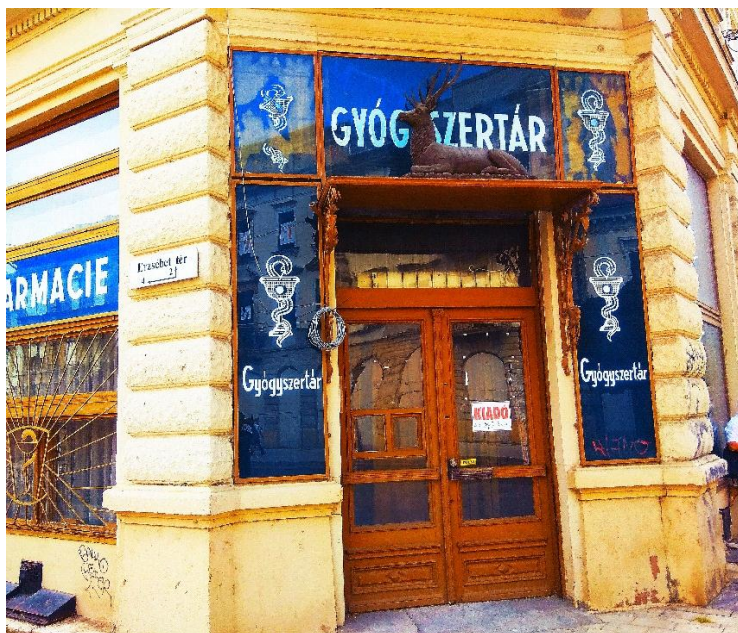
Rémiás Tibor: Miskolc mezőváros XVIII. századi birtoklástörténete - Szempontok a készülő Miskolc monográfia vonatkozó részének kidolgozásához (mek.oszk)

A Miskolc a múltban facebook csoport képei
boon.hu - Továbbra is eladó a patinás épület
minap online - Újra a miskolciaké az Avas szálló
miskolc.blog - Pusztul az Avas szálló
miskolcimodern.hu - Avas szálló
Wikipédia - Avas szálloda szócikk

10. Az Arany Szarvas Gyógyszertár

Az Arany Szarvas ma már nem üzemel: műemlék-patika. Egyike volt Miskolc első két gyógyszertárának, alapítója, Dr. Trangus Illés egri gyógyszerész 1762-ben kezdte meg a működést. A város megengedte, hogy „*nem mézzel, hanem nádmézzel csinált reggeli italokat, vagyis rosalist*”²⁷ is árulhasson.

A gyógyszertárat a mai Kossuth utca 7. szám alatt, a lakóházában rendezte be, és csak később, 1793-ban került a Széchenyi út 17. alá, ahol teázó is üzemelt az apotékában - ahogyan minderről Dobrossy István várostörténeti monográfiájában olvashatunk.

A jelképét, a kézzel faragott, több darabból álló, élethű aranyszarvast az egri kanonok ajándékozta a patikának, hogy a régi gyógyszerésze munkáját megköszönje. A szarvast a bejárat fölött helyezték el, és amikor 1960-ban tönkrement, újra cserélték.

A gyógyszertár a XIX. század első felében a Széchenyi út 8. szám alá költözött, a mai helyére, az Erzsébet tér 2. szám alá pedig 1897 áprilisában került. Ez a ház 1812-ben épült, majd 1896-1898 között Adler Károly tervei alapján bővítették, második emeletet húztak rá. A berendezése a Szőke Pál-féle bútorgyárban készült, a XIX. század végén, és ma is jó állapotban várja az új bérlőjét. Az államosítás után a 19/38-as gyógyszertár nevet kapta, de a miskolciak mindig is Arany Szarvasnak hívták.

Tulajdonjogi viták miatt jelenleg zárva tart.

Források:

Dobrossy István: Miskolc története IV/2 407-408. oldal
(Miskolc, 2003, dr. Dobrossy István)

Levéltári Évkönyv 8. - Tóth Péter: Borovszky Samu
megyetörténete 1711 után (Miskolc, 1997, dr. Dobrossy István)

Wikipédia – Arany Szarvas Gyógyszertár szócikk

11. „*Miskolci villamoson utazom én...*”²⁸

Európa legszebb Adventi villamosa (Zólyomi Sándor felvétele)

A vidéki városok közül Pozsony és Szombathely után Miskolcon indult meg a villamosközlekedés - Pozsony már nem tartozik az országunkhoz, Szombathelyen pedig már nincs villamos, így a ma üzemelő vidéki villamosvonalak közül a miskolci a legrégebbi. 2017-ben volt 120 éves, azaz már dédanyáink is furikázhattak villamoson. (Írásom Seresné Szegőfi Anna: *Adalékok Miskolc város közlekedésének történetéhez* című művét vette alapul.)

A manapság közlekedő Skoda villamos a főutcán

1872-ben a lóvasút gondolata fogalmazódott meg a miskolci városvezetők fejében, illetve a földalatti vasút ötlete is felmerült. A villamosvasút ötletét először (1895) Dr. Csáthy

Szabó István vetette fel. Ezt a városi közgyűlés jegyzőkönyvben örökítette meg:

„Ez alkalomból testületünk kedves kötelességének ismeri, Dr. Csáthy Szabó István képviselő testületi tagnak a Miskolczi Közúti Villamos Vasút kezdeményezése és létesítése körül kifejtett tevékeny és kitartó munkálkodásáért méltó elismerésének kifejezést adni és egyidejűleg a város emelkedésére, a forgalom s kereskedelem élénkítésére jelentékeny közreható ezen alkotással szerzett nem csekély érdemeit a közgyűlés jegyzőkönyvében megörökíteni.”²⁹

Az első terv még úgy szólt, hogy Felsőhámorig fog futni a villamos, később ezt elvetették. Hosszas huzavona után 1896. február 27-én érkezett meg az engedély egy fővonalra, a Tiszai pályaudvar - Gömöri pályaudvar - Búza tér - Széchenyi utca - Verestemplom között, és egy mellékvonalra, a Búza téri kiágazástól a Szeles, Kazinczy, Szemere utcákon át a Népkertig.

1896. március 19-én Csáthy szerződést kötött a várossal arról, hogy az üzembe helyezés után 50 évvel a részvénytársaság városi tulajdonba kerül. Ez így is történt - bár nem abban a formában, ahogy ők tervezték, az államosításnak köszönhetően. (A negyvenes évekbeli államosításig két cég, a Miskolci Villamossági Rt. és a Miskolc-diósgyőri Közúti Vasút Rt. működtette a villamost.)

A villanyáram-hálózat kapacitása nem volt elegendő a villamos üzemeltetéséhez, ezért egy új villanytelepet hoztak létre a városban, melyet közvilágításra és magáncélokra is fel tudtak használni. A sínek fektetése is sok gondot okozott az építőknek. A főutca a munkálatok alatt szinte járhatatlan volt,

így a fuvarosok a rosszabb minőségű mellékutakra kényszerültek. Akadozott a szállítás a vasgyárba/ból is. Zúgolódás volt mindenhol, de a városháza tartotta a hátát.

A villamosvasút első garázsát is felépítették, a Tiszai pályaudvar mellett, a Szinva-parton, később ez lett a híres Baross kocsiszín.

1897. július 10-én (egyes források szerint 11-én) megindult a forgalom. Miskolc és a Verestemplom között 12 perc volt a menetidő. Az első napon 7615 volt az utaslétszám, amely 1901-re 558 905 fő nappali és 32 677 fő éjszakai utasra emelkedett. December 30-án megalakult a Miskolczi Villamossági Rt.

„Miskolc első villamosmozdonyát a Ganz gyártól vásárolta a helyi közlekedési cég, amelyet akkor még MVV-nek hívtak. A jármű az I-es (római I-es számú) pályaszámot kapta - tehát MVV-I-esnek keresztelték -, és csak 1967-ben selejtezték le! Tehát a legelső miskolci villamoskocsi 70 esztendőn át volt működképes!”³⁰

A következő mérföldkő a villamos életében a hejőcsabai szárnyvonal építése volt: ez 1909-ben zajlott, és 1910-ben indult meg a közlekedés. A szerződést 1912-ben kiegészítették, több fejlesztésről is megállapodtak - ez azonban a háború miatt elmaradt. Bár a népkerti mellékvonal megszüntetése szinte azonnal felvetődött, mint láthatjuk, inkább a hosszabbítás - egészen az akkor még különálló Hejőcsaba településig - mellett döntöttek.

1931-ben a Villamossági Rt. 3,5 millió pengő kölcsönt adott a városnak, ennek fejében Miskolc évi nyereségrészesedését csökkentették. Még ebben az évben az Rt. beolvadt a

Részvénytársaság Villamos és Közlekedési Vállalatok Számára
elnevezésű trösztbe.

1941-ben az üzemeltető és a város újra szerződést módosított, meghosszabbították 1977. december 31-ig - ez a történelmi események sodrásában már nem valósult meg.

A városi vonal megindulásával egy időben a diósgyőriek sem vesztegették idejüket. Török Emil budapesti vállalkozó 1905. augusztus 18-án társaságot alapított az üzemeltetésre és építésre, Miskolc-diósgyőri Helyiérdekű Vasút Részvénytársaság néven. A cég székhelye Miskolcon volt, alaptőkéjeként 927 000 koronát jegyeztek fel.

„Ezen engedélyokirat erejénél fogva Török Emil vállalkozó mérnök, budapesti lakos engedélyt kap és kötelezettséget vállal arra, hogy a miskolczi városi villamos vasút vöröstemplomi végkitérőjéből a Miskolcz-diósgyőri törvényhatósági út mentén Diósgyőr-vasgyár telep beépített területének érintésével Diósgyőrig vezetendő helyi érdekű gőz- és villanymotoros üzemű, rendes nyomtávú vasutat az alábbi feltételek alatt megépítse és az a jelen engedélyokirat hatályának tartama alatt szakadatlanul üzletben tartsa.”³¹

A fentiek értelmében 1906-tól már Diósgyőrig utazhatott az, aki megváltotta a jegyét a villamosvasútra. Az utaslétszámot ezentúl pályakilométerben mérték:

1908: 195 391

1909: 217 330

1910: 254 633

1912: 309 863

1917: 751 737

1918: 798 891

1914-ben már évi 98 000 korona volt az árbevétel, ami szép összegnek számított akkortájt.

1918-ban, a Tanácsköztársaság idején a vezetésben és a bérézésben is változások történtek, a vörösök elveinek megfelelően, így az eddig jól működő társaság veszteségesse vált. Hozzájárult ehhez a gazdasági válság és a viteldíj emelése is, és az is, hogy jelentősen csökkent az utasforgalom, az eredmény pedig 1920-ban *mínusz* 415 000 korona volt. A veszteség 1922-ben túllépte az alaptőke 50%-át, a cég a felszámolás közelébe került. A megmentése érdekében a minisztérium - aminek tulajdonrésze volt a társaságban – 1923-ban közúti vasúttá nyilvánította a társaságot, és az visszamenőleg is felmentést kapott az útdíj fizetése alól, ezzel túlélte a nehéz időszakot.

1925-27. között jelentős pályafelújítási és karbantartási munkálatok folytak a vonal teljes hosszán, elsősorban a felszabadult tőke felhasználásával. A profit növelése érdekében fogtak fejlesztésbe; a menetidő csökkentése volt a cél, azt gondolták, ezzel vissza tudják csábítani az utasokat. Ennek érdekében 100 000 pengős beruházásra is hajlandóak voltak, és a kitűzött célt elérték: a Miskolc-Vasgyár közötti menetidő 15 percről 7,5 percre rövidült, a Vasgyár-Diósgyőr közötti pedig 30 percről 15-re csökkent.

1928-ban azonban elindult a Szinvölgyi Erdei Vasút, és az egyre jobban elterjedő gépjárműveknek is köszönhető, hogy jelentősen csökkent a villamosforgalom. 1930-ban a Vasgyárban a nagy gazdasági világválság miatt tömegesen bocsátották el az embereket - így nem emelkedett az utasszám.

1932-ben közvetlen Diósgyőr-Tiszai pályaudvar járatokkal próbálták fellendíteni a forgalmat, majd 1933-tól bevezették a viteldíj-kedvezményeket is.

1939-ben végre úgy tűnt, hogy a társaság kilábal a válságból, a háborús években nőtt az utaslétszám (egészen 1944. november 17-ig, amikor leállt a forgalom, és csak 1945 januárjában állt helyre teljes egészében).

A villamosközlekedés megindulásától kezdődően sok reklamáció, panasz érkezett a társasághoz. Elsősorban a lassúság és a nehézkes működési elvek miatt panaszkodtak az utasok. Érdekes a korabeli társaság etikai kódexe, nézzünk bele:

„A vaspálya személyzete az utasokkal szemben ildomosan és előzékenyen viselni, nőknek, gyermekeknek és öregeknek a le és felszállásnál segíteni, a vasúti árszabályhoz szigorúan alkalmazkodni, a vágányon lévőknek a kitérésre idejekorán figyelmeztetni, utczakeresztezéseknél a menet sebességét mérsékelni, s általában a balesetek kikerülése céljából mindent megtenni kötelesek.”³²

És lássunk egy panaszlevelet is a régmúlt időből, a Magyar Jövő 1925-ös számából:

„A Tiszai pályaudvarra megérkező utasoknak esetenként mindig 15-20 percig kell várakozniok a villamos kocsiban, míg az valahára elindul. A kalauzok ugyanis először egy személykocsit tömnek meg hering módjára utasokkal, s csak ha ez tömve van, akkor akasztják reá a másik személykocsit, de micsoda procedúrákkal! (...)

Kérjük az államrendőrség abbéli ellenőrzését is, hogy a villamoskocsiban tényleg csak annyi utas álljon, ahány állóhelyet ott a vasúti és hajózási főfelügyelőség engedélyezett s

ahány állóhely a kocsiban fel van tüntetve, nehogy az összezsúfolt utasok akár szorongástól rosszul legyenek, akár egymás lábára taposva, egymásban akaratlanul kárt tegyenek.

Tisztelettel:

*Egy mindennapi villamos utazásra ítélt miskolci lakos*³³

A háború után lassan ugyan, de elkezdődött a fellendülés. 1951-ben épült a 3,8 km-es tatárdombi szárnyvonal, ezzel együtt vezették be a villamosok számozását. 1959-ben a hármas út Hejőcsaba irányában négysávosra bővült, ezért olyan tervek születtek, hogy házakat bontanak el a villamosvonalnak, melyet egészen Tapolcáig vezetnek majd ki. A terv drágának bizonyult, így inkább a szárnyvonal megszüntetése mellett döntöttek, melyre 1960-ban került sor.

1973-ban épült a Szondi György utcai autóbuszállomás, és 1974-től a villamosoknak is itt volt a tároló-parkoló helye. Ekkor szűnt meg a Baross kocsiszín.

1976-ban a tatárdombi szárnyvonal is megszűnt, csak egy körülbelül 200 méteres szakasz maradt, melyet a DVTK meccsek alatt használnak, mentesítő járatok indítása céljából.

1994-ben komoly rekonstrukcióra került sor az Újgyőri főtér (Marx tér) - Diósgyőr vonalon. Innentől datálódik az az újítás is, hogy a karácsonyi időszakban adventi villamos rója a pályákat, az alkalomhoz illően, különlegesen feldíszítve, általában november végétől a karácsonyi időszak végéig.

„2009-ben Miskolcon kezdetét vette a város történetének egyik legnagyobb és talán a legtöbb embert érintő beruházása, a nagy villamos projekt. A program célja az volt, hogy Miskolcon a világ egyik legmodernebb villamosközlekedése jöhessen létre. A projekt hivatalos neve "Miskolc városi

villamosvasút fejlesztése" az Európai Unió támogatásával az Európai Kohéziós Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósult meg, a Közlekedési Operatív Program prioritási tengelyében. Az Európai Unió forrásból finanszírozott program jogi, gazdasági és műszaki előkészítése már 2006-ban kezdetét vette.”³⁴

A program neve Zöld Nyíl projekt volt, és ennek keretén belül teljesen felújították a pályákat az egész szakaszon, továbbá egészen Felső-Majláthig kivezették a vonalat. Új vonalhoz új villamos járt, a Bengáli „családot” lecserélték egy hiper-szuper járműcsaládra. Illetve ez így nem pontos, „*a bengálikat 1991-től kezdték kivonni a forgalomból, előbb visszaszorultak a kettős vonalra, majd 2004-ben az utolsót is kivonták, és csak a 100-as pályaszámú, valamint a 151-es marad meg nosztalgiaokcsinak. A bécsi villamosok 2003-ban kezdtek érkezni, 2004-től közlekedtek kizárólagos típusként a kettős vonalon és 2015-ben búcsúzott el tőlük a város, már csak nosztalgiajáratként közlekedik egy darab.*” - Tajthy Ákos pontosította írásomat, melyet köszönök neki.

„Miskolc 31 db alacsonypadlós, a világ legkorszerűbb járművei közt számon tartott villamosszerelvénnyel gazdagodott, amelyek kiválasztásánál a lakossági vélemények hangsúlyos szerepet kaptak.”³⁵

„A miskolci villamosról egy dal is született. A Styx együttes Miskolci villamoson című dala 1967-re datálható, a legelső miskolci villamosmozdony leselejtezésének idejére. A Reflex zenekar ebből a dalból készített egy vidám feldolgozást 2015-ben, amihez alkottak egy videót is, melyben feltűnnek a miskolci villamos történetének „emlékképei”³⁶

Jelenleg a miskolci pálya 18 kilométer hosszú, 2 vonal és 24 állomás található rajta. 16 Tátra és 32 Skoda villamossal üzemel, napi forgalma 2009-ben 39 920 fő volt (ugyanekkor körülbelül 170 000 fő lakott a városban).

Miskolci villamostípusok:

Skoda Forcity Classic 26T

Ezt a szerelvényt a Skoda Transportation cég gyártja, 232 fő fér el rajta és 56 db ülőhellyel rendelkezik. Alacsonypadlós; a gyártó eddigi legszélesebb villamosa. Az első 2013. július 2-án érkezett városunkba, majd 2014 decemberéig még 31 darab állt forgalomba. Jelenleg csaknem teljes egészében ezek közlekednek a viszonylatokon. A járatokon ingyen WIFI is jár a megfáradt utazónak.

Tatra KT8D5

Csehországból érkezett a közkedvelt Tátra, melynek 231 fő a befogadóképessége, 54 ülőhellyel rendelkezik. Bosznia-Hercegovina, Észak-Korea, Csehország, Szlovákia, Németország városaiban is találkozhatunk, találkozhattunk velük. Jelenleg 4 áll útra készen Miskolcon. Az első 1991-ben került hozzánk, majd 1992-ben 9, végül '96-97-ben még 8 darab.

E, E1, E2

Azaz a "fapados" bécsi. Miskolc, Bécs, Graz, Szarajevó, Krakkó, Gliwice, Craiova, Braila, Rotterdam: ezen városok utcáin találkozhattunk a nálunk már nem közlekedő, közkedvelt villamostípussal. Az SGP és a Lohner cég gyártotta (később

mindkettőt megvette a Bombardier). 126 álló- és 34 ülőhellyel rendelkezett, létezett hozzácsatolt kocsis is. A régi sárga villamosok végleges kiváltására érkeztek, összesen 18 darab jött belőlük, 2003 és 2015 között közlekedtek.

FVV CSM

A „Bengáli” becenévvel illetett típus zajos volt, koszos, vasszagú, és szétrázta a lelkünket is – de a miénk volt, ugyanis Budapesten kezdték a gyártását, majd Debrecenben folytatták. 201 álló- és 38 ülőhellyel rendelkezett, és Szeged, Miskolc, Budapest, Debrecen utcáin zakatolt. A városunk cserélte le őket először, csak kettőt tartott meg, ezek nosztalgia villamusként maradtak a város tulajdonában (akárcsak a bécsiékből is egy-egy darab).

Források:

Dobrossy István: Miskolc a millecentenárius évében 2. - Szegőfi Anna: A városi közlekedés évszázados története (Miskolc, 1997, dr. Dobrossy István)

Seresné Szegőfi Anna: Adalékok a Miskolc város közlekedésének történetéhez (Miskolc, 1988, dr. Csorba Csaba)

boon.hu - Letűnt miskolci villamosvonalak nyomában

hellomiskolc.blog.hu 10+1 dolog, amit nem biztos, hogy tudtál
a miskolci villamosról

mvkzrt.hu

turizmus.com - A miskolci villamos 121 éve

villamosok.hu

Wikipédia - Miskolc villamosvonal-hálózata szócikk

zoldnyil.hu

12. A miskolci bíró elrablása

Képzeletben menjünk vissza 1561-be! Magyarország történelmének egyik legzavarosabb időszaka volt ez, háromfelé szakadt az ország, három hűbérúr osztzkodott rajta: a Habsburgok, a királyi Magyarország és a török porta. Miskolc földrajzilag nem is lehetett volna rosszabb helyzetben - mindhárom uralkodónak kellett adóznia; hol ennek, hol annak. Nagyon nehéz helyzetben volt a város, több vármegyebeli településünk is ekkor néptelenedett és pusztult el. Ekkor ért ide a reformáció is; a vallási problémák, a harcok mindennaposak voltak, legfőképp azért, mert a jobbágyság református, az uradalmi zálogbirtokos pedig katolikus volt.

Nemesi vagy főbírói viselet a 16. századból. (Kép forrása: arcanum.hu - XVIII. TÁBLA. Magyar viselet a XVI. századból.)

A már akkor is nyakas miskolciak nem viselték el hűbéruruk zsarnokoskodását - aki ekkor még Balassa Zsigmond volt, majd halála után özvegye, Fánchy Borbála vette át a szerepét -, bizony, panaszt tettek ellene a nádornál, aki megegyezésre szólította fel a feleket.

Zsigmond még Szapolyai János királytól kapta meg a várat, 1530-ban, az egyik leghűségesebb embereként. Zsigmond azonban 1540-ben, János halála után pártot és vallást váltott. Ferdinánd hűségére esküdött, és 20 000 forintért zálogba vette a diósgyőri uradalmat.

Gordovai Fánchy Borbála (? - 1563) a bozóki vár kapitányának a lánya volt, aki a férje halála után testvéreivel - Jánossal és Gergellyel - együtt folytatta a jobbágyság sanyargatását. A miskolciak *török asszony*nak is nevezték a muzulmánokkal való üzérkedései miatt. Már Zsigmond sem volt egy úriember, amíg élt, de korabeli források szerint a neje még rajta is túltett.

Olyan forrásra is akadtam, miszerint Borbála asszony Pemflinger Sebestyénnek, a Balassa előtti zálogbirtokosnak az özvegyeként ment feleségül Zsigmondhoz, sőt, mások szerint 1536-ban, Sebestyén halála után lett ő a vár ura. (Ezen a vonalon haladva Balassa 1530-ban nem is lehetett volna birtokos.) A kutatást nehezíti, hogy Pemflinger Sebestyént több forrásban Stephanként emlegetik, ami az István megfelelője (zavaros ez a kora újkor, de ezért szeretjük).

Fánchy Borbála 1861. szeptember 2-án határozta el, hogy megleckézteti a miskolciakat és bírójukat, Iskora (vagy Eskora, más források szerint Skora) Mártont. A nemes asszony azt hitte,

hogy zálogbirtokosként mindent megtehet. Testvérét, Fánchy Jánost küldte be Mártonért Miskolcra, hogy csalogassa ki a házából, a lovasaival ragadja el és hozza a diósgyőri várba. Borbála asszonyosság leskelődve figyelte az eseményeket a távolból, de valaki észrevette, és a fél város utána eredt.

Hallgassuk meg az ő szavait, amiben az elrablásról szót sem ejt:

„Iskora Márton nem úgy adta az választ az kesség eleinte, amint őfelsége rendelte, hanem más levelet mutatott elő és hamis magyarázzák tett az levélből, kin az miskolczi váras igen felfuvalkodott én ellenem, kit én el nem tűrheték, hanem indulék Kassára, az őfelsége kapitányához. És mikor Miskolczhoz közel jutottam volna, küldém ez Iskora Mártonhoz Fánchy János atyámfiát, és hivatnám, hogy megkérjem tőle, miért indította fel az várust azféle hamis beszéddel és levéllel. Mikor az Iskora Márton közzel jutott volna énhozzám, háta megül, nem tudom, ha ő intéséből, mind az egész váras rejám támada, fegyverekkel és dorongokkal, puskákkal és szekercékkel. Atyámfiát, szolgálmat hagyigálták, sebes is vagyon benne, és az én személyemet kiűzék, mind szolgáltnak öszve, és futva szalattam mind harmad határiglan. Ezzel nem elégettek az miskolcziak, hanem ez Győr határában is lest hántak seregekkel, végezet akarattból, hogy megöljenek, kit az várason is nagy felszóval kiáltottak, undok szitkokkal öljenek.”³⁷

A harangokat félreverték, a városiak nagy része az utcára tódult. Rögvest Borbála után vetették magukat. Személyes véleményem, hogy özvegy Balassánénak esze ágában sem volt Kassára menni, ez csak indok volt arra, hogy Miskolcra jöjjön, és előtte a bíróval beszéljen.

Borbála egészen Sajókeresztúrig menekült, majd utána hegyen-völgyön át Sajószentpéter felé, hogy Miskolc elkerülésével érkezhessen Diósgyőrbe.

Ezt a menekülést is olvashatjuk tőle, ugyanis Nádasdy Tamás nádornak is elpanaszolta az őt ért sérelmet. Az emberrablást itt is hiába keressük a sorai között. A levél 1561. október 8-án íródott:

„Imár elmegyek Kassára, csak hívd ki, vagy nem. Fánchy János bemene az várasba, hogy az bírót kihívja élembe. (...) Én pedig immár akkor az város kerte megett az kassai úton valék. Félreverék az város harangját. Én elfutván mindjárt lovammal, szekeremmel mind árkot-bokrot, szántóföldet. Kegyelmes Uram! Egyaránt kezdém futomban ugratnom (...) Hamar elfutonk az Bessenyei határba (...) Látam hogy az Szentegyház igen hitván, hanem menekült az harmadik határra, Keresztúrra. (...) Ugyanezen Győri határban meglepnek, gondolták ezt, hogy együtt hazatérek, hogy megfárattanak lovaim (...) Mindez dolgok meglévén Szentpéter felé menek föl, és onnat a nagy völgyeken, Istennek segítségével nagy hamar ide hazajuték (...) Az polgárok az várasbeliekkal engemet fegyveres kézzel, puskákkal dárdákkal mind az völgyeken lepének itt Győr körül.”³⁸

Itt egy kicsit más történetet olvashatunk, ebben a levélben Borbála azt írja, hogy nem ment be a városba, csak az úton várakozott. Érdekes, nemde?

A ravasz özvegy valahogyan ugyan bejutott a várba, de kijönni már nem tudott - a miskolciak nem engedték. De mivel a miskolciak sem ülhetek a vár alatt örökké - ostromfelszereléseik nem lévén -, Borbála pedig nem akart a

várban maradni, így megegyeztek. Borbála 200 hordó bor és 1000 forint ellenében szabadon engedte Mártont - így ért véget a harcias asszonyosság és a bírójukért tűzbe menő miskolciak története. A vár úrnője pedig nem sokáig élvezhette összeharácsolt javait, mert két év múlva elhunyt. Utána protestáns birtokosok érkeztek - ez meglehetősen megkönnyítette az uradalom és az alárendeltjeik életét.

Források:

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 37. (Miskolc, 1999, Herman Ottó Múzeum) - Gyulai Éva: Úthálózat és hírközlés a hódoltság peremvidékén (A diósgyári vár és Miskolc szerepe a kora újkori közlekedésben és információcserében)

Czeplédi Ilona - Lovász Emese: Élet a Diósgyőri várban - Tanulmányok Diósgyőr történetéhez 7. (Miskolc, 2000, dr. Dobrossy István) - Czeplédi Ilona: Diósgyőr a magyar történelemben

Dobrossy István (szerk.): Miskolc története II. (Miskolc, 1998, dr. Dobrossy István) – Fáchy Borbáláról szóló írások

Kárpáti Béla: Miskolci várostörténeti kalendárium (Miskolc, 2001, dr. Dobrossy István)

Kubinyi András: Tanulmányok Budapest középkori történelméről (Budapest, 2009, Á. Varga László)

Levéltári Évkönyv 8.: Gyulai Éva: Helyek és helyszínek kora újkori mezővárosban. Miskolc topográfiája a 16-17. században (Miskolc, 1997, dr. Dobrossy István)

Takáts Sándor: Régi magyar nagyasszonyok (Budapest, 1914, „Élet” Irodalmi és Nyomda Részvénytársaság)

geni.com - Borbala Fanchy de Gordova

hellomiskolc.blog.hu - Diósgyőri „madonnák”

minap.hu - Ernye bántól Nagy Lajosig - diósgyőri vártörténet

nokorszak.hu - Fánchy Borbála a diósgyőri vár úrnője, gyűlölte a miskolciakat

tort-tura.blogspot.hu

tortenelemcikkek.hu

13. A „fejét vesztett” főbíró

A XVII. század végén az egyház és a városi igazságszolgáltatás még szimbiózisban élt egymással. Az egyházi szabályokat, bűnöket szigorúan számonkérték a lakosságon is, a házasságtörést és paráznaságot keményen büntették. Mindazonáltal az kevés esetben fordult elő az országban, hogy halállal lakoljon az egyik fél, kiváltképp ha a városi főbíróról legyen szó. Dobrossy István a korai politikai gyilkosságok és koncepciós perek közé sorolja az esetet.

Házasságtörés ábrázolása a középkorból. (A Napi történelmi forrás képe.)

A legérdekesebb miskolci büntető- és házasságtörési per Kondai Kis Mihály (1666 körül - 1698) nevéhez fűződik. Kis Mihály a felsőborsodi Kondó községből származhatott, a nemesi címet még apja, Kys András kapta 1667-ben, I. Lipót császártól. Mihály nevű gyermekéről már ekkor említést tettek; András nagyjából 30 éves lehetett az eset idején. A következőkben a Szendrei János monográfiájában szereplő adatok alapján mesélem el a történetet.

A különös ítélet 1698-ban született: a török már a határon túl volt, a Habsburg a határon belül - Kondai Kis Mihály pedig a főbírói székben. Nem volt könnyű dolga: a városon mély nyomot hagyott ekkoriban a háromfelé adózás.

A légyott, amely halállal végződött, szeptember 19-én történt. Mihály urunk Szűcs András módos gazdálkodóhoz volt hivatalos vacsorára: jót mulattak, italoztak, majd Mihály este nyolc körül hazafelé indult. A Szinva mellett, az evangélikus templom környékén, egy palánkkerítés mellett találkozott a mulatságon szintén résztvevő „*György István Eörsik nevű rosszhírű asszonnyal*”³⁹. A férfi nem tudta, hogy a randevúnak tanúi is voltak: Szűcs András és három másik polgár elrejtőzött a patak partján, és feljelentette a bírót.

A házasságtörési per azonnal megindult a paráználkodók ellen - és az ítélet fővesztés volt. Ebben az időben kíméletlenül büntették a hűtlenséget, mégis meglepő volt az ítélet szigorúsága. Egyes források szerint a tanács és az esküdtek azt próbálták ezzel mindenkinek megmutatni, hogy a törvény egyforma szigorúsággal sújt le, bárki is üljön a vádlottak padján. A tanács határozatát a megyei szék is helyben hagyta, így az ítélet október 4-én jogerőre emelkedett. Hiába a főbíró

ügyvédjének, Miskolczi Istvánnak minden furfangja, a házasságtörőt halálbüntetéssel sújtották. Indoklásként felhozták, hogy a vádlott a hivatalát meggyalázta, és a gyanúsítás négy szemtanú által bebizonyított:

*„Támaszkodva Szent István királyunk törvényeire s a II. Lajos által a városnak adományozott pallosjogra, Kondai Kis Mihály halálra ítéltetett. György István Eörsik ellen a per szintén megindított, de miután kitűnt, hogy más állapotban van, az ítélethozatal szülésig elhalasztott.”*⁴⁰

Tompa Mihály *A miskolczi bíró* című érzelemdús balladájában dolgozta fel az eseményeket, melyben, az igazságtól eltérően, a bíró egy halálra ítélt rabnöt látogat meg a siralomházban.

Tompa Mihály: A miskolczi bíró

*Ki vagyon már téve
Miskolcz városába,
Szép ifjú asszony
A siralom-házba
Az egész életre
Nincs csak három napja,
Fejét holnapután
A pallos lecsapja.*

*Mit cselekvék, mit nem?
De nagy volt a vétke;
Fejére a törvény*

*Halált mondott érte.
Bámulók tolongnak
Ajtaján napestig:
S elítélt rabasszonyt
Jól, vagy rosszul festik.*

*De egy ifjú férfi
Tart oda legjobban
Ki a mikor nézi,
Arcza lánggra lobban;
Szerető, vagy testvér,
Ki oly nagyon szánja?
Ez ifjú ember a
Város főbírája.*

*Míg ezek így mennek,
Elmúlik a két nap;
Csak egy éjszakád van,
Szerencsétlen szép rab!
Hosszú is, rövid is, -
Hosszú gyötrelmével!
De rövid, mivelhogy
Az utolsó éjjel.*

*Egyet üt. Reggelig
Nem sok van már hátra;
Kivel imádkozva,
Készül a halálra:
Nincsen a fogolynál*

*Csak a lelkipásztor...
Az is megy - s ha eljön
Utószor jön másszor.*

*Lehajtja bús fejét,
Majd a mécsbe bámul;
Lágy selyem hajának
Dúsgazdag kontyárúl
Fekete fátyol csügg:
Önmagának gyásza...
Holnap mosódik le
Piros vérben ázva.*

*Nem pihent már régen, -
S erőt vészen rajta
Elkínzott test, lélek
Hosszú fáradalma;
Míg az örök csendben
Állnak a tornáczon:
Ledül és elnyomja
Zavaros mély álom.*

*Most valaki nyit be
A siralom-házba
- Keresztül vetődik -
Előtte két dárda;
De amint az örök
Az arcát meglátják,
A főbíró elől*

Elveszik a dárdát.

*Az ifjú foglyot
Merőn, némán nézte;
Lehajolt kebléhez...
S az nem vette észre.
És csókolva ajkát
Sokáig egyvégben:
Édes álmot érzett
Félalva, félébren.*

*De hogy felserkent s a
Mámorból kitisztult:
Kebleről borzadva
Ellöki az ifjút;
Ki az, - szólt remegve? -
Ki idejő orúl?
S halál leányának
Szerelmére szorúl?*

*Aztán megállott
Merőn, mint a márvány;
Révedező lelke
Az eseten járván:
Szemében még a kéj
Gyorsan hűlő lángja...
Míg szívét a halál
Zord fagya elállja.*

*S szólt: Ki vissza rántál
E bűnös világhoz:
Szerencsétlen ifjú!
Öntetted elátkoz...
Bennem a halállal
Ültél ma nász-éjet...
A fagyos menyasszony
Még ma eljön érted!*

*Míg beszélt a rabnő
Reszketeg jós ajkkal:
Elrohan a bíró...
Meghasadt a hajnal!
S mi nagy titkon történt
A siralmas lakban:
Őrök által reggel
Véletlen kipattan.*

*Elfut a tett híre,
S a népség fellázad:
Halálát kívánja
Város bírójának!
A fagyos menyasszony
Hamar eljött érte:
Rabasszony vérével
Összefolyt a vére.*

Lévay József, aki olvasta a költeményt, kétkedésének adott hangot az eredeti történet valós alapjával kapcsolatban.

Leginkább azt vitatta, hogy a főbíró végrehajtották az ítéletet. Így fogalmazott: „Végrehajtatott-e az ítélet Kondai Kis Mihályon, nincs feljegyezve.”⁴¹

Azonban a város évkönyvében ezt találhatjuk:

*„Mindez üdeig is, a memoria hominum, oly nevezetes és elfelejthetetlen casus városunkban nem történt, ki esett városunk bíróján Kondai Kis Mihályon, ki nem is gondolván, se nem is rettegván az Isten és a haza törvényét, az mely napon más gonosztevőket ítél vala, ugyanozon napon, egyikével azoknak, ugymint György István Eörsik nevü tisztátalan személylyel paráználkodott, mely cselekedeteért, az városnak piacznán, hóhér által másoknak rettentő példájokra 4-ik napján (Dobrossy István ragaszkodik az október 3-i dátumhoz, a szerk.) mindszent havának feje vétetett.”*⁴²

A Városháza napjainkban

A per tanulmányozása során - a tanúvallomások dokumentumai fellelhetők, legalábbis a XX. század elején még megvoltak - Szendrei János úgy vélte, Mihály urat egyértelműen lépre csalták. A kétes erkölcsű menyecske már a mulatság alatt is folyamatosan kacérkodott a főbíróval, majd hazafelé pontosan ott várta, ahol tudta, hogy el fog haladni. A kerítés mellé csalta, ahonnan a négy szemtanú figyelhette őket. Valószínűleg az ítélelhozó bírák és esküdtek is részlelhajlóan döntöttek, hiszen a helyzet egyértelmű volt. De vajon mi szükség volt erre a nagy összefogásra? Mit tett, vagy mit nem tett Kondai főbíró? Miért kellett megölni? Mit tudott? Ezekre a kérdésekre soha nem tudjuk meg a választ, mindenesetre Szendrei szavait idézve:

*„Évkönyvünk ezen lapja azonban XVII-ik századbeli igazságszolgáltatásunk egy sötét lapja marad.”*⁴³

Eörsik asszony valószínűleg megkapta a jutalmát a bíró elcsábításáért, és azt is pontosan tudhatták, hogy mivel az asszony terhes volt, nem fogják megbüntetni. A vizsgálatot felfüggesztették ellene, s a városi iratokban semmi nyoma, hogy valaha is bűnhődött volna a tetteért.

Források:

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 2. (MISKOLC, 1995, Stehlik Ágnes)

Dobrossy István (szerk.): Miskolc története II. (Miskolc, 1998, dr. Dobrossy István) - Balogh Judit: A reformáció Miskolcon

Dobrossy István (szerk.): Miskolc története IV/1 (Miskolc, 2003, dr. Dobrossy István)

Dobrossy - Eszenyi - Zahuczky: Miskolci életrajzi lexikon (Miskolc, 2008, dr. Dobrossy István)

Kárpáti Béla: Miskolc várostörténeti kalendárium (Miskolc, 2001, dr. Dobrossy István)

Szendrei János: Miskolcz város története és egyetemes helyirata II. - 1000-1800. Kondai Kis főbíró paráznasági pere 298-292. oldal (Miskolcz, 1904)

14. Az Avasi kilátó

Ha az előttünk magasodó dombra nézünk, éppen az Avasi kilátóra látunk.

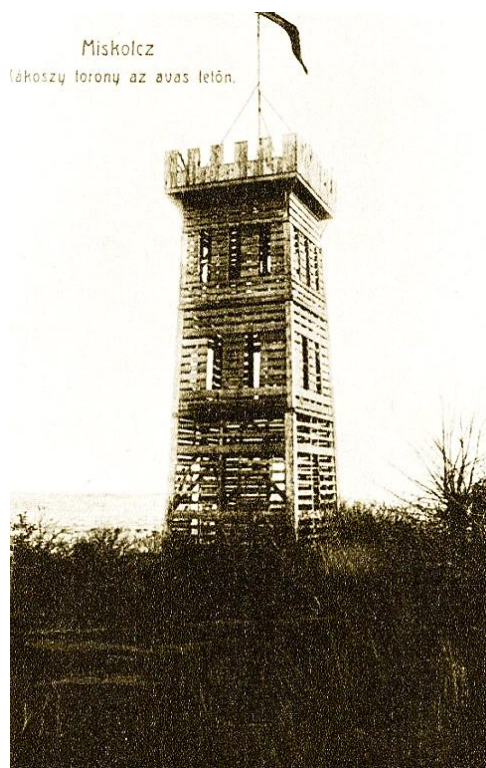

Az Avas-hegy mellett/mögött megbújó kilátó. (Zólyomi Sándor felvétele)

(Ha van még időnk Miskolc felfedezésére, érdemes fellátogatni a kilátóhoz. A könyvemben jelzett első állomásról indul fel ide a 35-ös busz.)

Már 1901-ben megvolt a szándék a *Borsodi Bükk Egylet* részéről egy tűzoltó őrtorony – ami egyben idegenforgalmi látványosság is lett volna – létrehozására az Avas-tetőn.

1906.

Az első kilátó az Avason

A legendás orom tetejére eddig három kilátó épült. Az elsőt 1906-ban, Rákóczi Ferenc tiszteletére építették, apropója a fejedelem hamvainak hazaszállítása volt. A kilátó a hegy legfelső pontján, az úgynevezett Horváth-tetőn épült. A „Rákóczi-torony” fából épült, és műszaki okok miatt hamarosan le is bontották.

1934.

A második torony a dombtetőn

A második kilátó Szeghalmy Bálint tervei alapján épült, szintén „*Rákóczi-torony*” néven, 1934-ben. Ez az építmény az 1956-os forradalom alatt semmisült meg, egy szovjet tank lövedéke gyújtotta fel. (Ha hasonlóságot fedezünk fel e torony és a Deszkatemplom között, ne csodálkozzunk, hiszen a tervező hasonló stílusban építette mindkettőt.)

Erről az új kilátóról a következőket írta Dobrossy István, egy korabeli újságból idézve:

„a városban megforduló vendégeket mágikus erővel vonzza az Avasra a zöld zsindeyes fatorony, és azokat, akik vesznek maguknak annyi fáradságot, hogy megmásszák Miskolc országos hírű hegységét.”⁴⁴

Bár már ez a torony is Miskolc jelképévé vált, a megítélése vegyes volt, egyesek idegennek találták, amely

„elrontotta az avasi műemlékek összhatását.”⁴⁵

1963.

A Miskolc a múltban Facebook csoport képe

A harmadik, ma ismert kilátó Hófer Miklós-Vörös György tervei alapján készült, s az előző kettővel ellentétben betonból. Az avatása 1963. augusztus 20-án volt, és ma is ott magasodik a városunk felett a 72 méter magas építmény. Érdekesség, hogy a 60 méter feletti rész kilengése erős szélben akár 45 cm is lehet.

Miskolc olyan emblemikus nevezetessége ez, amelyet a kontúrjaiból is felismer a város, sőt a megye lakossága.

Források:

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 1. (Miskolc, 1994, Stehlik Ágnes) - Kilátók az Avason (23-27 oldal)

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. - Az Avas a városképben (Miskolc, 2000, Stehlik Ágnes)

A Miskolc a múltban csoport képei
mclib.hu - Avasi kilátó

Interjú a városi felfedezőkkal

Az Avasi kilátót szemlélve pihenjünk meg egy padon! Pihenés közben elolvashatják az interjúmat három érdekes fiatalemberrel, akikre a tetemvári pincékkel kapcsolatos kutatásaim során bukkantam. Ők ugyanis jártak e pincékben, mivel ez a hobbijuk: elhagyatott helyekre merészkednek be, szerte az országban. Miskolcon is nagyon sok helyen kutakodtak már, mivel mindhárman helyi kötődésűek. Az Avasi kilátótól nem messze találkoztam velük, egy feltételezett óvóhely mellett beszélgettünk.

Bemutatkoznátok pár szóban az olvasóknak?

Hideg László: 31 éves böcsi lakos vagyok. Nekem nem sok közöm van Miskolchoz, a MOL-nál dolgozom főállásban, rendszerkezelőként. Nagyon sok dologgal foglalkozom, sok minden érdekel, például régi közvilágítási lámpatesteket gyűjtök. Az Urbex mellett ezt a hobbit is igyekszem mozgásban tartani, van egy Facebook-csoportom, ami kb. 250 tagot számlál. A menyasszonyommal élek Kistokajban, de a család böcsi, mi is ott fogunk majd lakni, ha elkészül a házunk.

Jászberényi László: 46 éves vagyok, egy játékkonzolboltban dolgozom. Miskolcon lakom, az Avason, de felsőhámai származású vagyok. Hobbim az Urbex, kőkeményen, illetve Csernobil, minden mennyiségben. Vannak Facebook-csoportok, ahol adminként szerepelek ebben a témakörben is. Visszük ezt az urbexes blogot, a Youtube

csatornát is – a videózás hozzám tartozik. Van egy fiam és egy feleségem.

Kalafusz Attila: 42 éves, tősgyökeres miskolci lakos vagyok, kézbesítőként dolgozom egy helyi postán. Nekem is a fő hobbim az Urbex, mellette második világháborús relikviákat gyűjtök; minden, ami régiséggel foglalkozik, az érdekel. Rákaptam például az óvóhelyekre is: ezeknek a történetét, berendezését kutatom. Távlabbi célunk egy óvóhelymúzeumot vagy kiállítást létrehozni itt Miskolcon.

Balról jobbra: Jászberényi László, Hideg László, Kalafusz Attila

Honnan ered az Urbex név, és hogy csöppentetek ti bele ebbe az egészbe?

Jászberényi László: Ez egy angol szónak a rövidítése, az *urban exploration* annyit jelent, *városi felfedezés*. És hogy hogyan csöppentünk bele? Én 2011-ben egy csernobili túrán vettem részt - a legelső -, akkor derült ki, hogy amit éppen művelek, annak van neve és hagyománya. Utána fogtunk össze Attilával, és tavaly ősszel csatlakozott hozzánk Laci - azóta vagyunk hárman. Ő a legfiatalabb tag, minden értelemben.

Ahogy látom, az országon belül sok helyen vannak ilyen csoportok. Tartjátok velük a kapcsolatot?

Jászberényi László: Én személyesen ismerem a *szellemvárosok*-os Hajner Gyulát, vele néha szoktunk beszélgetni, egyébként mással nem nagyon. Van egy-két segítőkész ember közöttük – ma is kaptam egy sráctól infót –, egyébként nem egy összetartó hobbi ez. Benne van az emberben, hogy ki van ott hamarabb, ezért jellemző egy kis rivalizálás.

Ez a csernobili túra hogyan jött létre?

Jászberényi László: 2011-ben mentem ki, egy neten szerveződött csoport tagjaként, teljesen spontán. Három ember beszélt róla egy fórumon, hogy mennének, csatlakoztam hozzájuk, kimentünk. Utána rájöttünk, hogy egy nap az nem nap, csak arra volt elég, hogy az ember megtudja, vissza kell mennie. Attilával meg is tettük – mi már ismertük egymást régebből, egymás melletti lépcsőházban laktunk, és amikor kiraktam egy képet a Facebookra a túráról, azonnal rám írt. *Nem mondod, hogy Csernobilban voltál?* 2013-ban szerveztük a második utat, oda már ő is jött. Egy nagyobb csapattal: heten

voltunk. Rossz időpontban mentünk, márciusban, amikor az a hatalmas havazás volt Magyarországon – annyira ellepte a hó Kijevnek azt a részét, amerre mentünk, hogy alig tudtunk átjutni. Csoda, hogy megérkeztünk Pripjatyba. Ez a túra kétnapos volt; hazajöttünk, mondtuk, hogy ez még mindig kevés. A következőt 2017-re sikerült elintézni, és harmadszor hatan voltunk, három napig.

Hideg László: Akik ezzel foglalkoznak, mind kisebb volumenű csapatok. Sokan nem ennyire elszántak. Mi klubot vezetünk, külön Youtube-csatornát, blogot, Facebook-oldalt. Ráadásul jó minőségű videókat szerkesztünk. Találni videókat máshol is, de nem ilyen színvonalon. Mi az életünk részének érezzük az Urbexet.

Jászberényi László: Teljesen amatőr szinten csinálunk mindent, de igen, próbálunk jó videókat készíteni. Meg lehet nézni őket, bár van egy három évvel ezelőtti, ami az én szememben is – pedig én csináltam – nagyon rossz, de jó látni, hogy mindenben fejlődünk. Egyre jobb technikai háttérrel, kamerákkal, lámpákkal is rendelkezünk, ennek ellenére ez tényleg csak hobbi, még a pénzkereset funkció sincs beállítva a Youtube-on a videóinkhoz. Ez a *jó adni* kategória tőlünk, másoknak.

Hideg László: Én urbexeztem már akkor is, amikor Lacit és Attilát még nem ismertem. Egyik haverommal bemásztunk olyan bunkerekbe, amelyekbe be lehetett, amelyek nem voltak elzárva. Ami el van zárva, abba most sem megyünk be, ha nincs engedély, akkor az úgy marad, nem megyünk bele partizánakciókba.

Jászberényi László: Most már, hogy komolyabban csináljuk, kezdenek a kapuk megnyílni előttünk. Mi is csodálkozunk rajta. Amikor Kriza Ákos Miskolc polgármestere aláírásával kapunk egy engedélyt, mi is meglepődünk. Ez az engedély például egy vezetési ponthoz kellett Miskolcon, amit időközben már bejártunk, illetve egy másik tetemvári bunkerhez. Annak a hivatalos bejárását is engedélyezte, így arról is lesz videó. Hogy mikor, azt nem tudom, nálunk mindig az időpont-egyeztetés ütközik akadályokba. Rengeteg hely van, ahová írunk és, csodák csodája, tudunk menni, engedélyt kapunk rá. Ózdon például az alpolgármester személyesen kísért végig minket egy légópincén.

Hideg László: Magántulajdonban lévő helyiségek is szerepelnek a terveinkben. Volt olyan, aki azt mondta, hogy jöhettek nyugodtan, titeket beengedlek.

Jászberényi László: Volt egy tetemvári pince, aminek a tulajdonosa azt mondta, *dehogy engedek én ide embereket. Kik akarnak ide bejönni?* Aztán ránézett a videókra, a blogra, és egyből más lett a véleménye. Láta, hogy *ezek tudnak valamit, ezeket beengedem*. A médiában is szerepeltünk már többször. Voltunk az Indexen Csernobillal, voltunk az M2 csatornán szintén Csernobillal, tavaly. A RádióM-be hívtak meg, a Blikk hozott le egy cikket mostanában. A Rádió1-en is voltam Balázsnál, ott szintén Csernobil volt a téma. Úgyhogy indulgatnak a dolgok, bár nem szeretjük a rivaldafényt, egyikünk sem. Nem vagyunk olyan nagy dumások sem, talán a Laci kivételével.

Hideg László: Nekem a másodszakmám operatőr, a kamerának azon az oldalán érzem jól magam. Amikor engem néz a kamera, az messze van a komforttól.

Miskolcon eddig hol voltatok?

Jászberényi László: Drótgár, Ifjúsági park, Junó... Attila jobban tudja.

Kalafusz Attila: Volt még a Papp Jóska pálya, HCM pálya, a Digépbé is bejutottunk. Pereces, Vasgyár, Tetemvár, Csanyiki lőtér, legutoljára pedig a Kisavason voltunk.

Ott is pincerendszerekben?

Jászberényi László: Igen, egyben.

Hideg László: De van három, ahonnan engedélyeztetésre várunk. Igent mondtak a megkeresésünkre, de a tulaj elfoglaltsága miatt kérdéses az időpont. Az Aranykoronában voltunk nemrég, nekik is van egy hatalmas pincéjük. A tulajdonosra ráírtam, aztán ő készséggel segített, szívesen megmutatta, körbevitt minket.

Jászberényi László: Kicsit többet kéne megtudni az anyagok háttéréről, csak annyira nehéz információkat szerezni. Az interneten szinte semmi, pedig a két fiú állandóan a netet bújja, ők a nagy huszárok. Ennek ellenére alig találunk valamit, vagy utólag tudunk meg információkat, nem akkorra, amikor ott vagyunk. Ott volt az Ifjúsági park, ott is utólag jöttek az információk, hogy mi volt ott, és pontosan mikor. Vagy a pingyomi laktanya. Kerestünk egy katonát, egy embert, bárkit, aki ott volt, senkit nem találtunk. Bezzeg amikor lement a videó, jelentkeztek többen is, hogy *én elmentem volna veletek, ott szolgáltam.*

Hideg László: Tiszaújvárosban is voltunk, a tiszapalkonyai erőműben, hihetetlenül érdekes volt. Minusz 14 fokban indultunk neki, akkor volt a tél leghidegebb napja. Ott még rengeteg gép van az egykori üzemből.

Jászberényi László: Mentünk mi már sokfelé, a Balaton körül is, bejártuk az urbexeseknek kötelező helyeket. Szentkirályszabadja, Sármellék, Kiskunlacháza, Tedej, Hajag.

Volt olyan hely itt Miskolcon, ahová nem kaptatok engedélyt?

Jászberényi László: Inkább olyan, hogy nincs válasz, hiába e-mailezünk.

Hideg László: Konkrétan nemleges választ soha nem kaptunk.

Jászberényi László: A Sziklába nem tudtunk bemenni, mert a Minisztériumhoz tartozik. Sok hely van a bakancslistánkon, ott van például a csanyiki szanatórium. De olyan is van, ami az ember ölébe pottyán, mint például ez a tetemvári pincerrendszer bejárása. Szó szerint belefutottunk.

Honnan tudtátok, hogy kihez kell menni?

Jászberényi László: - Na, ez az. Semmit nem tudtunk róla. Ráakadtunk egy gyanús lejáratra, ott megálltunk hárman, az ajtó előtt, és csak néztük. Öt perc múlva odajött egy ember. *Titeket ez érdekel? Mert ez az egyik ismerősömé.* Húsz perc múlva már megvolt a telefonszám. Összehaverkodtunk a tulajjal, a kulcs még a mai napig nálunk van.

Ő ezt nem akarja valamire felhasználni?

Jászberényi László: Mesélte, hogy bormúzeumot akart nyitni. Nagyon szépen be volt ott rendezve egy-két terem, szíve ügye volt, sokat dolgozott vele, mutatta nekünk. Tényleg sok

munkája volt benne. Aztán egy nap, az egyik lejáraton illetéktelenek bemásztak, van egy vészkijárat, ott jöttek le; ami ért valamit, azt ellopták, a többit meg szétverték, mint mondjuk a több száz éves préseket. A bunkerajtókat kibontották és egy kupacba rakták, előkészítve az ellopásukat, aztán mégis otthagyták... ki sem férték volna az ajtón. Nem is értjük, miért csinálták ezt a rombolást. Ezzel az álomnak vége lett, ez az ember most már nem is Miskolcon lakik, teljesen mást csinál. A pincének ezt a magánkézben lévő részét meg eladják.

Úgy tudom, a pince városi tulajdonban lévő részében van a régi hadikórház.

Hideg László: Igen, tényleg hadikórházként működött, de csak a háború idején. Egy szóbeszéd szerint a nyolcvanas évek végén még benne voltak az ágyak, lepedővel, de ma már semmit nem lehet ott találni.

Lehetséges, hogy van járat a Vasgyárig, vagy akármeddig?

Jászberényi László: Ezek borospincék voltak, mármint javarészt borospincék. A Kisavason elmondta az Aranykorona tulajdonosa, hogy ez egy ívben szétterülő kőzetréteg a városban, ebbe vájták a pincéket. A Tetemvárról indul az egész, a Kisavason át Görömbölyig. Volt egy kutatója is ezeknek a pincéknek sajnos ma már nem él. A pincék első dokumentált nyoma egyébként az 1400-as évekből való. Ezeket mindenre használták, amire csak lehetett; óvóhelyeket alakítottak ki bennük, embereket bújtattak. A tetemvári például egy hidegháborús időből való bunker. A nyilvántartás szerint 209 óvóhely van szerte a városban, ebbe beletartoznak a legkisebb házak alatti helyek is, természetesen. Itt, ezekben a pincékben egyszerű volt kivitelezni az óvóhellyé alakítást, ki volt vájva a hely, egyszerűen kibetonozták, és kész volt a bunker.

Érdekes ez a sok pince, mert itt annyi szőlő sosem volt, ami ennyi pincét igényelne. Tranzitváros, kereskedőváros voltunk, a Felvidék és Lengyelország kapuja.

Jászberényi László: Igen, ezt elmondták nekünk is az Aranykoronában való kutakodásunkkor. Viszont annyira jó ezeknek a pincéknek a klímája, hogy a tokaji pincékkel vetekszik. Ugyanazt tudták elérni egy jó borral, amikor érlelték, mint Tokajban. Volt valami ilyen jellegű próbálkozás, ezt is mesélték nekünk. A pincék állandó hőmérséklete 11 fok.

A tetemvári pincék milyen mélyen vannak?

Jászberényi László: Több szintben vannak egymás alatt. Van olyan része a rendszernek, ahol van egy lyuk a földben, a tulaj elkérte az öngyújtómat, és bedobta a lyukba. Aztán addig-

addig mentünk a járatokban, mígnem az öngyújtó ott volt előttünk a földön. Van, ahol csak pár centire van egymás mellett-alatt két járat, eszméletlen pontossággal vájták ki ezeket.

Tényleg volt olyan, amelyik bement a Búza tér alá is?

Jászberényi László: Az a baj, hogy amikor a Macropolist építették, sok járatot betömtek. Mesélték azt is, hogy amikor a mögötte lévő panelházakat építették az Arany János téren, többször le kellett állítani az építkezést, mert beszakadt alattuk a föld. Ezeket el kellett tömedékelni. Most is látszanak ezek a járatok, csak le vannak szépen falazva.

Hideg László: Elég mélyen vannak, mert amikor az utat építették, nem szakadtak be a járatok.

Jászberényi László: És nem hallani letről, hogy egy busz, vagy bármi elmegy fölöttünk. Semmit. Ott azért van réteg, 15 méter legalább! Nagyon nehéz lenne ezt kideríteni, nem is tudom, hogy lehetne, de biztos megvannak rá a módszerek.

A kisvasi pincesor sincs jó állapotban. Azoknak a rendbetételében a város nem tudna segíteni? Hamarosan indul a projekt a történelmi Avas rendbetételére.

Jászberényi László: Igen, most rendbe akarják szedni az egészet, de a pincékre nincsen kapacitásuk.

Hideg László: Elkezdtek rendbe rakni egy pincét, nem messze az Aranykoronától, mondták, hogyha tudunk, kérjünk oda is engedélyt mindenképpen, mert hatalmas a pincerendszerük. Az egy szinttel van a többi fölött.

Jászberényi László: Ez a dolog is biztos, hogy sok embert érdekelne. Ózdon - mondjuk az légópince -, miután meglátták a videónkat, az embereket annyira érdekelte, hogy megkértek,

szervezzünk oda túrákat. Feliratkoztunk egy ottani Facebook-csoportba, feltettük a videónkat, és azonnal volt is érdeklődés, például van ott egy helytörténész srác, aki valamivel később levitt minket a légópincébe. Úgy tűnik, látogathatóvá teszik és felújítják, amikor bent voltunk, éppen a közmunkások dolgoztak rajta. Sok embert érdekelnének a pincék, csak egyszerűbb rámondani, hogy veszélyes. Ennyivel le van tudva az egész, ez a legegyszerűbb. A tetemvári rész is Miskolc történetének szerves része, ott viszont tervben sincs a látogathatóvá tétel.

Igen, gyakorlatilag Miskolcot a bor tette naggyá, a borkereskedés. A pincerendszer fontos helytörténetileg, mégis teljesen feledésbe merült.

Hideg László: Rengeteg miskolci mondja azt, hogy *új miskolci*, nem tudja, mi van itt valójában; tudja, hogy mi az a Tetemvár, de beazonosítja a szegénységgel. Pedig a belváros közepén van. Sok legenda jár arról is, hogy mi mivel volt összekötve, szerintem a bányán keresztül át lehetett menni Perecesről Lyukóba, Lyukóból meg Sajóbáonyba. Voltak olyan mendemondák is, hogy össze volt kötve a Tetemvár és a Kisavas. Nehéz lett volna kivitelezni, de régen lehetséges lehetett, ma már ennek nincs nyoma.

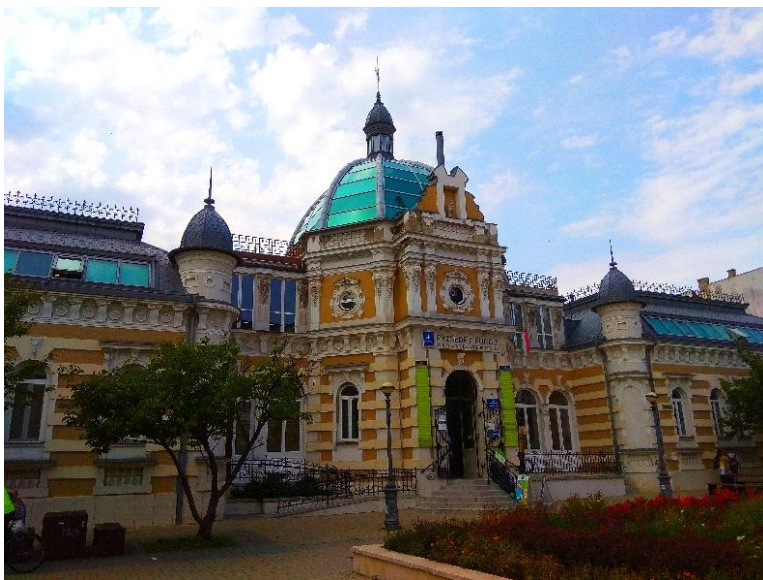
Jászberényi László: Amikor bementünk, nagy dolgokra készültünk. Ilyen lejárát, olyan lejárát, amely idevezet, meg odavezet, kicsempézett járatok, felszerelt termek, járat az Újgyőri főtérig... Nem kizárt, hogy van valami, vagy volt valami kezdeményezés ez ügyben, de ehhez komoly felderítésre lenne szükség. Sok a legenda, sokszor lyukra is futunk. A múltkor még GPS koordinátát is kaptunk egy titkos bunkerhez, ami nem volt ott...

Hideg László: Vannak olyan objektumok, helyek, amelyeket szigorúan titkoltak, senki nem tudott róluk semmit, és ezt igyekeztek is így megőrizni. Befalazták, berobbantották, és onnantól kezdve mendemonda lett belőle. Mexikó völgyéről is van egy legenda. Egy járatról, régóta nyomozok utána. Futópróbára hordták az ágyúkat Kékmezőre. Azt állítják sokan, hogy egy járat vezet oda, ahol szállították a lövegeket, amelyet később elárasztottak vízzel. Ha ez igaz, akkor viszont még meg kell lennie. Mi keresni fogjuk, és ha megtaláljuk, feltesszük róla a videót. Remélem, minél több miskolci megnézi majd!

***Örülök, hogy szántatok rám időt és tudtunk beszélgetni!
További sok izgalmas városi felfedezést kívánok nektek!***

15. Az egykori Erzsébet fürdő épülete

„Miskolcson 1890–1892. években merült föl az eszméye a közönség körében egy közfürdő létesítésének, mivel az akkor meglévő fürdők egyáltalán nem feleltek meg a fejlődő igényeknek. Az első tervezetek rituális fürdővel kapcsolatban akarták megoldani a kérdést, később különválasztották, s egy modern fürdőre készítettek tervezetet, mely vállalkozásra a közönség körében megindított részvényjegyzések jó eredménnyel jártak.”⁴⁶ A fürdő, melynek épülete előtt állunk, 1892-93-ban, Adler Károly tervei alapján épült, és 1994-ig működött.

2004-ben került rá az új üvegkupola. Jelenleg gyógyászati magánrendelők működnek benne, az uszoda részét lebontották.

Források:

A Miskolci Herman Ottó Múzeum közleményei (Miskolc, 1989, Herman Ottó Múzeum) - Történeti közlemények - Dobrossy István: Gondolatok a miskolci gépgyártás tárgyi és dokumentációs emlékeinek feldolgozásából (76. oldal)

Barna György - Dobrossy István: Miskolc belvárosa - Házak, emberek, történetek (Miskolc, 2010, Lézerpont) 70-71. oldal.

Miskolc belvárosának szívében, Magyarország egyik legtöbb szolgáltatását nyújtó magán-egészségügyi járóbeteg szakellátó központja

- 28 féle szakrendelés
- 15 féle gyermek szakrendelés
- 101 féle szűrőcsomag
- 6 különböző manager szűrés
- 23 féle ultrahang vizsgálat
- 32 különböző tumor szűrés
- 492 féle laborvizsgálat
- 66 féle esztétikai kezelés
- 66 féle lézeres esztétikai beavatkozás
- 45 féle lézeres orvosi beavatkozás
- 15 különböző terápia
- 10 féle masszázs

Erzsébet Fürdő Gyógyászati és Szűrőközpont

„Egészség Felsőfokon”

www.erszebetfurdo.hu

info@erszebetfurdo.hu

3530 Miskolc, Erzsébet tér 4.

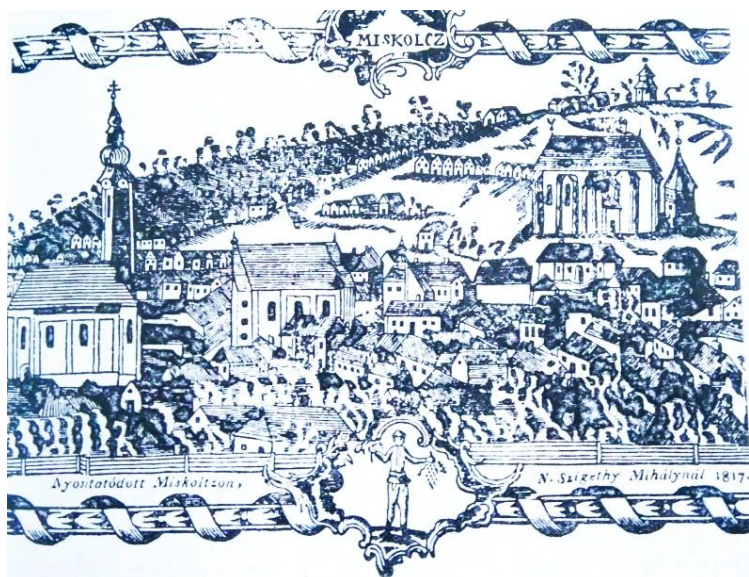
+36 (30) 964-0013 / +36 (20) 315-2776

+36 (46) 505-293 / +36 (46) 505-294

16. Az Avasi református templom különleges története

Az újkor embere a XIX. század első évtizedeiben kezdett a múltjával foglalkozni, ekkor kezdték el az Avas oldalában lévő, Miskolc jelképének számító templom kutatását is. Ezt az írásomat Novotny Gyula, Megay Géza és Dobrossy István kutatásai és könyvei alapján készítettem.

Az avasi templom Miskolc egyetlen, a középkorból megmaradt műemléke, a története valószínűleg a városunkkal egyidős, bár erre régészeti bizonyítékunk nincsen - ahogyan arra sem, pontosan mikor alapították Miskolcot. Az első komoly objektum Árpád-kori lehetett, és talán még egy egyszerű fatemplom volt.

A templom 234 méter magas, a város központjában lévő hegyen, az Avason - vagy ahogy akkoriban hívták: a Szent György-hegyen található.

A templom legkorábbi, okleveles említései 1323-ból, illetve az 1335-ös pápai tizedlajstromból valók. Ekkor Miskolc 9 garast fizetett, ami arra utal, hogy a templom, az egyház nem volt jelentős a vallási hierarchiában. Elnevezésének körülményeit nem ismerjük, de az biztos, hogy a város 1411-ben kapta meg a szabad papválasztási jogot. 1445-ből már találunk iratokat a pápai levéltárban is: búcsúengedélyt kért tőle a két miskolci templom, a Szent István és a Boldogasszony. A templom védőszentje tehát Szent István királyunk lett.

„I. (Szent) István, születési nevén Vajk (969 körül – 1038. augusztus 15.) az utolsó magyar nagyfejedelem és az első magyar király. A keresztény magyar állam megteremtője, az egyik első magyar szent, a magyar és az európai történelem kiemelkedő alakja.”⁴⁷

A templom története a katolikus időkben

Az első templomépületről nem maradtak fenn adatok, csak annyi ismeretes, hogy 1380 körül erre épült, ezt bővítette a román stílusú építmény, a mai csonka toronnyal. Ekkor az eredeti objektum a talajszint alá került. Az 1400-as évek utolsó harmadában jött létre a szép freskós katolikus templom, bajor típusú gótikus stílusban. Az írások említik, hogy Kovács István Temesvári Mihállyal együtt munkálkodott a templom építésén. Mihállyal már 1453-ban találkozhatunk az írott forrásokban,

mint a templomot segítő, támogató hívővel. 1926-ban feliratot találtak az északi falon, 1489-es évszámmal. Ebben az évben Beatrix - Mátyás felesége - rendelkezett az egyház javairól, így valószínűsíthető, hogy az új templom felszentelésének dátuma 1489 volt, az első papja pedig János plébános - bár egyesek szerint a Janus felirat nem János papra, hanem Keresztelő Szent Jánosra utal.

A mai templom mérete 42x17 méter, és 400 ülőhellyel rendelkezik. Az ok, hogy miért ez lett az építkezés helyszíne, nem ismert, a hely valószínűleg biztosított volt a természeti csapások ellen - Miskolcon gyakoriak voltak az áradások - és a biztonságos Avas hegy oltalmában nem érhetett kár az elemi csapások során. Akkoriban még pincék sem ékesítették az Avas oldalait. Elhelyezkedése, méltóságteljesége a város története során mindvégig a város díszévé tette, egészen napjainkig. Ősi szakrális jellege is volt a helynek, amit nem csak a templom és temető építése igazol, hanem egy XI. századi Szent László dénáros lelet is a Mélyvölgy utcában.

1380 körül a miskolci polgárok véres verítéke kellett az akkori templom újjáépítéséhez. Talán ezért is kapta meg a város nagyon korán, 1411-ben a szabad papválasztási jogot Zsigmondtól, amit 1523-ban Mária királyné - II. Lajos felesége - meg is erősített. Nem is olyan sokára ennek fontos szerepe lett a város és a templom történetében. (A plébánia a XV-XVI. században még a főutcán működött, később költözött a Papszerre.)

Az Avas alatt egy egyházi centrum alakult ki: a pap malma a mai Erzsébet tér helyén volt, az iskola pedig már a XV-XVI. században a jelenlegi helyén működött. A katolikus időkben

oltárigazgatóságokat alapítottak, a Szent Katalin, a Szent Benedek és a Szent János volt a legismertebb. A legtöbbjük 1478-1504 között jött létre. A mészáros céh 1508-ban alapított külön oltárt. Az oltárigazgatóságok külön szertartásrendet gyakorolhattak, évfordulós ünnepet tarthattak. A középkori igazgatóságok alapítványként működtek, melyek a tagok vagy adományozók és az ő rokonaik lelki üdvéért imádkoztak. Az igazgatójuk gyakorlatilag fel nem szentelt papként szolgálta a közösséget. Az egyház a város gondjain is osztozott, ezért épült az ispotályos egyház Mindszenten. A XV-XVI. században épült ki a Papszer, Alsópapszer, Toronyalja és a mindszei zsellérség. Mindszent fontos középkori úti csomóponttá vált.

Az Avas első egyházi objektuma azonban nem a templom, hanem a rejtélyes Szent György-kápolna. A források szerint a XIX. század közepéig állt, utána viszont eltűnt, s a nyomát azóta is keresik a régészek/történészek.

A reformáció

1531-ben halt meg a reformáció ellen harcoló miskolci lelkipásztor, Márton. Tamás egri püspök azonnal papot akart küldeni, csakhogy szembetalálta magát a főispánnal és a szabad papválasztással rendelkező várossal, akik éltek is e jogukkal.

1534-ben Oláh Miklós esztergomi kanonok levelet írt Pemflinger Sebestyén főispánnak. Arról számolt be, hogy milyen rosszul megy a Miskolcon lakó szerzetesek sorsa, mióta 1532 nyarán Bebek Imre és Ferenc - akik János király pártjára álltak - megtámadták a tapolcai monostort, embereit részben megölték, részben fogságba vetették, az arany és ezüst tárgyakat

és a templomi ruhákat elrabolták. Bebekék nemcsak a kolostort fosztották ki, hanem az erődítménnyé alakított kolostorhoz tartozó egyéb házakat is, majd fölgyújtották és a földig rombolták, birtokait több éven át a kezükben tartották.

Ezekben az években Serédy Gáspár, Ferdinánd híve feldúlta a szentléleki pálos kolostort, majd Balassa Zsigmond elpusztította azt. Ugyanerre a sorsra jutott a diósgyőri pálos kolostor is.

Sajnos ezekben az években, egészen a törökök magyarországi tartózkodásának végéig pusztulás volt jellemző erre a vidékre is. A XVI. század pártviszályai idején a város és annak temploma az Avason országgyűlésnek is helyt adott:

„1541. december 21-én Fráter György váradi püspök összehívta a 13 nemesi keleti megye nemesi képviselőinek gyűlését, ahol kinyilvánították Ferdinándhoz való tartozásukat. (Ezt megelőzően 1526-ban, a mohácsi csatavesztés után volt országgyűlés Miskolcon, amelyen Borsod, Heves, Gömör, Torna és Abaúj követei vettek részt. Ekkor tanakodták meg, hogy „miképp lehessen a török által elárasztott, s fenyegetett országot megvédeni”).⁴⁸

Miskolc ebben az időszakban a túlélésre játszott, olykor háromfelé is adóznia kellett: Habsburgok, Erdély, Török hódoltság. Jellemző volt a pártharc, gyilkosságok, rombolás.

Ezeknek a pártharcoknak lett áldozata a tapolcai, a szentléleki és a diósgyőri egyházi objektum is. Az elpusztított egyházi épületeknek az volt a bűnük, hogy a benne élő papok Szapolyait támogatták Ferdinánd ellenében.

A miskolci Ávas egy korabeli metszeten, a hegy tetején az öt házikó mellett a Szent György kápolna

A török rabiga után a Rákóczi-szabadságharc következett: ekkor ismerték fel a Habsburgok, hogy meg kell osztaniuk az országot, mert csak így uralkodhatnak Nagy-Magyarország egész területén. Ezért próbáltak minél több idegent betelepíteni az országba: románokat, szerbeket, németeket, erősítették a nemzeti érzéseket a tótokban, a horvátokat pedig sikerült végleg ellenünk fordítaniuk (pedig ők 700 éven át kitartottak mellettünk). Valójában a Habsburgoknak nem volt más választásuk, mint a betelepítés, ugyanis a törökök - a

közhiedelemmel ellentétben - óriási emberi és infrastrukturális pusztítást vittek véghez, és így, nekik köszönhetően, felborultak a nemzetiségi arányok. A XIX. század elején-közepén pedig már nem a kisebbségi jogok, hanem a nemzetté válás gondolata sejlett fel a velünk együtt élő népekben, a Habsburgok pedig támogatták őket ebben is: folytatták az uszítást és ígéretekkel kábították őket.

De ne szaladjunk ennyire előre! 1544-ben a budai pasa csapatai felégették a várost, mert Miskolc nem volt hajlandó neki adót fizetni, tekintve, hogy nem állt török fennhatóság alatt. A törökök nem így gondolták: ekkor vált használhatatlanná a Szent István, és semmisült meg a Boldogasszony templom. Ez utóbbi nem is épült újjá, csak a minoriták megjelenésekor, a XVIII. század első évtizedeiben.

Az avasi objektum pusztulásáról kétféle történet maradt meg a miskolciak emlékezetében. Az egyik szerint a lakosok egy része bemenekült a templomba, a török pedig felgyújtotta a bejáratot, majd a csonkatorony leégett és rádőlt az építményre, beszakítva a boltozatot. Más források szerint nem a hívek, hanem a város élelmiszerkészlete volt a templomban, és miután a törökök kifosztották, felgyújtották a templomot. Az mindenesetre tény, hogy az épület 1544. és 1560. (talán 1563.) között romokban hevert.

A reformáció viszonylag későn érte el Miskolcot, ezért a városban inkább a kálvini, és nem a lutheri tanok érvényesültek. A korai reformáció idején Henckel János próbálta békíteni - országos szinten - a feleket, de nem járt sikerrel, sőt, az 1523-as országgyűlés már fellépett az eretnek vallás ellen. 1526 után vándorprédikátorok jelentek meg, járták a falvakat, városokat.

Észak-Magyarország legaktívabb prédikátora Dévai Biró Mátyás volt. Krakkóban tanult, 1531-ben kassai, majd 1539-ben sárospataki pap lett, 1541-ben pedig a szikszói iskola vezetője. 1543-44-ben a miskolciak még ellenálltak a tanainak, pedig ekkor Sajószentpéter, vagy Szikszó már református volt.

Miskolcon 1563-ig nem volt protestáns főúr, Balassa Zsigmond - a diósgyőri koronauradalom vezetője, ahová Miskolc is tartozott -, majd az özvegye, Borbála is kemény kézzel bánt a reformátusokkal, ez akadályozta városunkban a reformáció kiteljesedését. 1563-ban a miskolci polgárok panaszt tettek az udvarnál az őket ért vallási atrocitások miatt, de igazi változást csak az hozott, amikor Balassáné Fánchy Borbála 1563-ban meghalt. Ezután intézményesedhetett a református vallás a városunkban.

Fánchy egyébként a rombolás után a mindszei kápolnát használta, hiába követelte a város az avasi templomot: azt nem engedte újjáépíteni, félt - nem is alaptalanul, mint azt a későbbiek igazolták -, hogy a templom reformátussá lesz.

Balassáék után a reformációt támogató zálogbirtokosok következtek. Első református lelkipásztori adatunk 1566-ból való.

Hevesy Mihály miskolci „*pastor et senior*”⁴⁹ az első, bizonyíthatóan a miskolci gyülekezet akaratából lett református lelkipásztor.

Ahogy említettem, Miskolc pár évtizeddel később lett protestáns, mint a környező települések; másutt már kiépültek az egyházi intézmények, míg nálunk még gyerekcipőben járt a reformáció. A lakosság valószínűleg már 1560 előtt is nyitott volt Kálvin tanaira, csak a koronauradalom állt a vallásváltás

útjában. Ami nagyon fontos: Hewessy Mihály megjelenése után közel 150 évig nem tudunk katolikus papi szolgálatról a városban - nem biztos, hogy így történt, lehetséges, hogy Mindszenten volt papi szolgálat, nemrég találkoztam ezzel az információval -, de uralkodóvá vált a kálvini reformáció. Az egyház szervező, fenntartó, kormányzó feladatait a városi magisztrátus látta el.

A templom 1560 (1563?)-1569 között épült újjá, ekkor vesztette el végleg katolikus jegyeit, a boltíves mennyezet helyett egyenes famennyezetet kapott. Érdeemes megnézni, hogy Kassa, Gyöngyös, Eger és Miskolc XVI. századi késő gótikus templomai rokonságot mutatnak (talán a mesterek voltak ugyanazok, vagy csak egy helyen tanultak).

A különálló harangtorony 1557-ben épült, de a belső torony soha nem épült újjá. 1690-1792 között épült a ravatalozó vagy cinterem, hasonló elrendezéssel, mint a budapesti Belvárosi, a brassói Fekete, valamint a debreceni Nagytemplom.

A tető felújítását a szentély keleti oldalán, a tetőrészen évszámok jelzik. (1666., 1696., 1734., 1768., 1796., 1832., 1868., 1923., 1980.) A lelkészek közül később Miskolczi Csulyak István, Tolnai Dakli János, Rimaszombati Mihály lettek a protestantizmus fontos szereplői.

A városunkban erős volt a magisztrátus, ezért nem alakult ki az a rossz értelemben vett vallási fanatizmus, mint más városokban. Az egyház látta el a bíraskodást, de a világi vezetésnek is volt beleszólása az ítéletbe, akár az egyház megkerülésével is.

A helyi közösség a XVI. században gazdag egyháznak számított. Az új egyház megkapta az avasi templomot, a hozzá

tartozó papi szőlőt és parókiát, a malmot, az iskolát és a két zsellérsort, a Papszert és Tót utcát.

A különálló harangtorony

Hozzá kell még tennem a reformáció időszakához, hogy rendkívül sok eltérő információval találkoztam. Legutóbb olyan információkat találtam Szendrei János monográfiájában, ami azt árulta el, hogy a templomban még az 1600-as években is katolikus szertartás szerint miséztek. Vajon igaz lenne? A reformátusok pedig az iskola alapítására az 1560-as dátumot használják, ami túl korainak tűnik nekem. De érdekes a harangtorony esete is. Vajon miért emeltek egy használaton kívüli templomrom mellé egy harangtornyot a zálogbirtokos támogatásával, aki nem is volt érdekelt az egyházi intézmény újjáépítésében?

A reformáció megszilárdulása

Ezekben az időkben is és majd később is az első, vagy főprédikátornak fontos jövedelemforrása volt a malom, melynek „*a prédikátoré ennek minden haszna*”.⁵⁰

Ez nem volt kevés, mivel a malomhoz és a parókiához külön-külön is tartoztak földek, az utóbbihoz öt szőlő.

„*A szőlőket tartoznak dolgozni a pap szeren lakók ötödfél nap, ezen kívül tisztak a malom gát csinálás, tisztítás etc., melyet mikor cselekszenek, tartozik a prédikátor ebédet adni kenyérből.*”⁵¹

Közben státuszszimbóllummá vált a templomban elfoglalt hely, melyet a város adományozott. Kiemelt volt például a prédikáló szék melletti hely, ez 1655-ben a Döryké volt.

Érdekes eleme a templomnak a Fekete szék - a közösség előtt nyilvánosan bűnbánatot tartók itt ültek a misék során - ezt is, és a szószék faragott kő lábazatát is Döry Ferenc adományozta a felekezetnek 1670-ben. Szintén érdekessége a templomnak a

stallum, amely a XV. századból való. Valószínűleg a Diósgyőri vár kápolnájában szolgált és különlegességét az adja, hogy feltételezhetően a középkori királyi paloták egyetlen fennmaradt bútordarabja. Királyi eredetére a lilioszál utal az oldalán. A papság vagy a kórus elhelyezésére szolgál(t).

A templom sokszerű felhasználását bizonyítja, hogy a XVII-XVIII. században a harangtorony tűzfigyelésre is szolgált, a századok során pedig élelmiszerraktárként is funkcionált, miként az 1544-es eset egyik esetleges okozata is bizonyítja.

Az első adatunk arra, hogy a parókia a Papszerre költözött, 1692-ből való. Hangó István lelkésztől azt az információt kaptam, hogy a jelenlegi parókia az 1700-as években épült és a XX. század elején kapott még egy szintet és teljes renoválást.

A Rákóczi szabadságharc idején, amikor a fejedelem a városban tartózkodott, 1704-ben Miskolc egy megrongált ágyút kapott, amiből harangot öntöttek. Sajnos Rákóczi után jött a megtorlás - Miskolc fontos szerepet töltött be a szabadságharc alatt, 1706-ban hatalmas pusztítást vitt véghez a városban Rabutin császári generális, az el nem menekült lakosságot lemészároltatta, majd felgyújtatta a várost. Egyedül a templom és az iskola nem szenvedett kárt.

Az ellenreformáció

Az 1714-15-ös országgyűlés a katolikus kisebbségnek kedvezett. Elrendelték a katolikus ünnepek tartását, felekezeti hovatartozástól függetlenül, a céhek részvételét a körmeneteken, és minden egyház köteles volt stóladíjat fizetni - például ha egy ortodox hívő meghalt, a temetésért a római

egyházközségnek is kellett fizetni, nemcsak az eltemető ortodoxnak.

1781-ben kapott új órát a torony. (Ez érdekes információ, ugyanis a város első toronyóráját a Szent Anna templom vallja magáénak, majd' egy évszázaddal későbből.)

1725-ben megjött az a rendelet is, hogy a nem katolikus vallásúak nem építhetnek templomot, még egy keresztet sem állíthatnak az uralkodó beleegyezése nélkül.

A templom déli hajójában áll az a carrarai fehér márványból készült emléktábla, mely az ellenreformáció három miskolci református üldözöttjének állít emléket:

*„HARSÁNYI MÓRICZ ISTVÁN és KÖPECZI HALLER
BALÁZS gályarabságot, KAPOSSY ISTVÁN pozsonyi
raboskodást szenvedett.”*

A református homogenitás megszakadt a XVII. század első felében; Miskolc vallási összetétele átalakulóban volt. Mindszenten 20, Miskolcon 9 katolikus család élt, egyelőre elenyészőnek számítottak a 4-5 ezer református mellett. Megérkeztek viszont az első zsidó és görög kereskedők.

Mária Terézia rendelkezésének köszönhetően - amely előírta, hogy kötelező a magisztrátusba két katolikust illeszteni - az alispán és a főjegyző katolikus volt. Ekkor erőteljes rekatolizáció kezdődött, sokan, nemesek és nem nemesek is visszatértek a római egyházhoz. A református városi vezetés viszont mindent megtett a katolikusok visszaszorítása érdekében.

1781-ben hatalmas tűzvész pusztított Miskolcon, az egyház levéltári anyagának nagy része megsemmisült. Ennek hatására

a csonkatornyon - a katolikus idők régi harangtornyán - ablakot vágtak és feljárót készítettek, hogy az ott tárolt iratok könnyen megközelíthetők legyenek (manapság már nem használják tárolásra).

Ez az év azonban jó hírt is hozott a helyieknek: II. József 1781-es türelmi rendelete eltörölt jó néhány korábbi előírást, ami nemcsak a reformátusokat, hanem a többi egyházat is hátrányosan érintette. Megszűnt a stóladíj, a kötelező részvétel a katolikus ünnepeken, és véget ért a templomépítési tilalom is. Ennek ellenére a katolicizmus egyre nagyobb teret követelt magának a városban, a lassú, de biztos vallásváltás elkezdődött.

A reformkor és a dualizmus kora

Az egyház és a város sajátos szimbiózisának teljes felbomlása a XIX. századra esett. Ekkorra a város homogenitása már véglegesen megbomlott, annak ellenére, hogy 1781-ben a reformátusok még jelentős többségben voltak.

A türelmi rendeletnek hála, a közösség fellélegezhetett, szinte azonnal templomépítésbe kezdtek. A XVIII. században a Négyesi-Szepessy család jelentős támasza volt a gyülekezetnek. Szepessy Ferenc adományozta az új templom telkét 1784-ben, ide épült a belvárosi “Kakas templom” 1786-1808 között. 21 000 rajnai forintba került az építése, a hívek nagy száma miatt már régen esedékes volt. 1822-ben már orgonát építettek a templomba (az Avasiba lényegesen később, csak 1896-ban került orgona - bár valamilyen hangszer, ami a gyülekezetet szolgálta, már a XVI. századtól volt a templomban). A Vay család és a Szathmáry Király család szintén fontos támaszai voltak ennek a korszaknak.

A türelmi rendelet után Miskolc az egyházkerületben egyre jelentősebb szerepet töltött be, ez annak is köszönhető, hogy Kassa nagyjából lutheránus volt.

A református egyháznál hivatalosan nem létezik püspöki székhely, gyakorlatilag azonban a regnáló püspök szolgálati helye ezt a szerepet tölti be. Mivel a püspökök nagy része Miskolcra került ki, a város a korszakban meghatározó volt.

1864-ben Palóczy-empléktáblát avattak a középkori intézmény előtt, a nem sokkal korábban elhunyt nagy miskolci polgár tiszteletére. Palóczy László korának kiemelkedő alakja volt, országgyűlési képviselőként is jelesen küzdött a reformátusok jogaiért. Az emléktábla Gerenday Antal szobrász munkája.

1908-ban árvaházat nyitott a református egyház, a dualizmus korában szerencsére erre is futotta, épült-szépült az egyházközség.

A két világháború

A Tanácsköztársaság elején a reformátusok sem ismerték fel annak veszélyeit, sokan beléptek közülük a szocialistákhoz. Tóth Béla lelképásztor, alsóborsodi esperes vezetésével 1919. április 2-án 57 lelkész kérte testületileg a felvételt a pártba. Várakozásaikban nagyot csalódtak, amikor a proletárdiktatúra vezetői létrehozták a Vallásügyi Likvidáló Hivatalt és elkezdték az egyházak kifosztását.

Idézzük Révész Kálmán püspök, híres kassai lelkész - 1920-tól miskolci lakos - szavait, a két világégés között:

„A vérszomjas szovjet uralom legelső feladatának ismerte az egyház és állam szétválasztásának kimondását, a vallásnak

magánüggyé nyilvánítását, az összes iskoláknak a hozzájuk tartozó vagyonnal együtt kárpótlás nélküli kommunizálását, a vallásoktatásnak az iskolákból való kitiltását, az egyházi adózás eltörlését, az egyházi vagyon elvételét, a lelkészeknek állampolgári jogaitól való megfosztását és mindennemű, úgy állami, mint egyházi forrásból eredő javadalmazásuknak azonnal való megszüntetését. (...) A szovjet kormánnyal egy olyan örült politikai rendszer jutott uralomra, melyben nincs élet- és vagyonbiztonság, nincs szentsége a becsületnek, védelme a tisztaságnak, tisztelete a tekintélynek, hatalma a jognak és a törvénynek.”⁵²

Nincs tévedés, mindezt a húszas években mondta.

Egy másik nagy egyházi vezetőnek, Enyedi Andor tevékenységének - és a rendszernek - is köszönhetően a húszas években végre fellendült az egyházi élet Miskolcon. A harmincas években lapjuk is lett, megjelent a Református Egyházi Értesítő, amely a „miskolci gyülekezet kebeléből” alcímet viselte.

1941-ben a református egyház elhatározta, hogy rendbe hozatja az Avasi templom belső részét. Ekkor nagyszabású ásatások is kezdődtek. Ebben az évben történt, hogy a harangtoronyban Győry Nagy Samu és felesége, Mihályfalusi Forgón Irma házasságuk 50. évfordulójára harangjátékos órát építettek, de erről még lesz szó.

Az orosz katonák kegyetlenkedései után a lelkipásztorok nyújtottak sok embernek vigaszt. A háború utolsó éveiben és a békeidőszak elején nőtt fel egy olyan lelkészgeneráció Enyedy Andor keze alatt (Kóris Lajos, Szilágyi István, Nagy József,

Tussay János, Csorba Zoltán stb.), akik meghatározóak lettek a következő évtizedekben.

1945 őszére a politika egyre jobban szerepet játszott az egyház életében. Ugyan a földreform még nem érte tragikusan az egyházat, de már észlelték az oktatás fenyegetettségét, mind anyagi, mind szellemi téren (Enyedy Andor így fogalmazott: „*megkondult a halálharang felettünk*”⁵³), a kommunistákat már jól ismerte az egyházmegye. A templomok látogatottsága nagy volt, hétköznapokon 1400-2500 fő, ünnepeken pedig körülbelül a kétszerese.

A szocializmusban

1949 októberében az egyház tudomásul vette, illetve kormányzati nyomásra kezdeményezte a 14 legfontosabb egyesület (köztük a Bethánia Egyesület, a KIE, a szeretetszövetség, a MEKDSZ, a lelkész- és tanáregyesület) megszüntetését. Az Egyházi Értesítő halódása, majd megszűnése után 1948 júliusától négyoldalas havilap kiadásával kísérleteztek, *Ébresztő Gyülekezeti körlevél* címmel, mely már fejlécén is viselte, hogy címzettjei a „*nagy-miskolci református gyülekezetek*” tagjai voltak. 1948-ban, immár Nagy-Miskolcon, hét egyházközség működött. Ebben az évben a kommunisták minden egyház minden iskoláját elvették. 1949. január elsejével három egyházközségre (Avas, Belváros, Felsőváros) osztották a város református népességét. A kommunista uralom alatt folytatódott a vallásosság elnyomása, a helyi vezetők nem túrték, hogy másvalaki fogalmazzon meg irányelveket, mint ők maguk. Fordulatot és kárpótlást csak a rendszerváltás hozott.

Érdeklősségre bukkantam Dobrossy István a Miskolci Avas című könyvében: *„Még a második világháború előtt hozzákezdték a Csabai kapui templom építéséhez. A reprezentatív épület el is készült, de berendezésére a háború miatt már nem kerülhetett sor. 1948-ban pedig állami tulajdonba került, mondhatni azt is, hogy az állam elvette, s benne alakította ki a napjainkban is látható SZTK-épületet.”*⁵⁴

Vajon hogy nézett volna ki a kész templom, meddig jutottak az építkezésben? Állítólag még misét is tartottak benne, mielőtt elvette a párt az intézményt.

Ezekben az időkben csupán két pozitív esemény történt, az egyik a régi iskola - ma múzeum - előtt látható Herman Ottó szobor 1957-es avatása (a szobor Medgyessy Ferenc munkája). A másik pedig még az egypártrendszer idején történt, bár már az enyhülő időkben: 1978-82. között városi segítséggel újjátették fel a templomot, annak ellenére, hogy a nyolcvanas évek végére az egyházak elvesztették híveik nagy részét.

A rendszerváltás után

A kilencvenes évek elején reneszánsza volt a templomba járásnak, de a lelkesedés hamar megszűnt. A Református Egyházat a rendszerváltás után ugyan kárpótolták az elszenvedett anyagi károkozásért, de a morális veszteségek okozta csorbát nem lehet ilyen módon kiköszörölni.

A templom és a temető napjainkban elég lehangoló látványt nyújt. A sírok karbantartása és tisztán tartása nem megoldott, a temető nem lezárható. Hangó István lelkész szerint először a közbiztonságot kellene helyreállítani, aztán jöhetne a temető helyreállítása is. Egy nagyobb szabású templomi felújítás is

tervben van, napjainkban orgonakoncertekkel is kihasználják a régi orgona hangzását és a templom nagyszerű akusztikáját.

A regisztrált hívők száma 400 körüli, misékre ennél jóval kevesebben járnak. A most induló, Kisavas rendbetételét célzó nagyprojekt talán jó hatással lesz a templomra, temetőre is, valamint a környék közbiztonságára. Sokan emlegetik a házsongárdi temető szépségét - mi is büszkélkedhetnénk szép temetőkkel, ha megoldott lenne a karbantartás.

A harangjáték

„A miskolci belváros mindennapi hangulatát meghatározó, harangjátékszerű toronyzenét 1941 óta sugározzák a toronyból, azóta többször felújításra és digitalizálásra került. Az óraszerkezet Csury Ferenc szegedi órasmester alkotása. A teljes dallam minden egész órában hallható, negyedóránként pedig részletek szólalnak meg. Ez a dallam a miskolci rádió és a Miskolci Nemzeti Színház szignálja is egyben, sőt az egyik közelmúltban felállított, avas-lakótelepi köztéri óra is ezt a dallamot játssza..”⁵⁵

Források:

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 11. (Miskolc, 1972, Herman Ottó Múzeum): Bodó Sándor: Adatok a miskolci Avasi Templom kápolnáihoz

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 11. (Miskolc, 1972, Herman Ottó Múzeum): K. Kovács László: Adatok a miskolci avasi templom építéséhez

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 32. – Kunt Ernő emlékére - Gyulai Éva: Az Avasi Templom 16. századi sírkövei (Miskolc, 1994, Herman Ottó Múzeum)

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 9. (Miskolc, 1970, Herman Ottó Múzeum): Megay Géza: A miskolci avasi templom 1941. évi ásatásának eredményei

Benkő Sámuel: Topographia appidi Miskolcz historico-medica (Miskolcz, 1782)

Dienes Dénes: A miskolci református egyházközség 1703-1918, (Sárospatak-Debrecen, 2001)

Dobrossy István (szerk.): Miskolc története című könyv I-V. (Miskolc, 1996–2002, dr. Dobrossy István)

Dobrossy István (szerk.): A miskolci Avas (Miskolc, 1993, A Herman Ottó Múzeum és a Borsodi Nyomda közös kiadványa) – Deák Gábor: A miskolc-avasi református egyház története 1867-1967 között

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 1-10. (Miskolc, 1994–2003, Stehlik Ágnes)

Kun Miklós: Miskolcz múltja, jelene, tekintettel jövőjére
(Miskolcz, 1842)

Marjalaki Kiss Lajos: Mikor épült az avasi református templom? (Miskolc, 1929)

Novotny Gyula: Az Avasi Templom (Miskolc, 1982, Novotny Gyula)

Szendrei János: Miskolcz város története és egyetemes helyirata 1-5. (Miskolcz, 1886-1911)

Szendrey János levele Révész Kálmán lelkeshez az Avasi Templom építéséről – Herman Ottó Múzeum Helytörténeti Adattár

Szendrey László: Mátyás király Hortobágyon (elbeszélések, Miskolc, 1941)

Várady József: Tiszáninnen református templomai színesben (Debrecen, 2006)

apatsag.hu - Avasi református templom

Miskolc-Avasi Református Egyházközség

diszmukovacs.hu - A klasszicizáló késő barokk vasművészete

homregeszet.tumblr.com - Az elfeledett Szent György-kápolna nyomában

magyarharangok.hu - Avasi református templom

miskolc.hu - Avasi templom

[miskolcadhatott blog](#)

[miskolcblog.hu](#) - A Diósgyőri vár és az avasi templom a múltban

[muemlekem.hu](#) - Avasi református templom

[templom.hu](#) - Avasi református templom

[Wikipédia](#) -Avasi templom szócikk

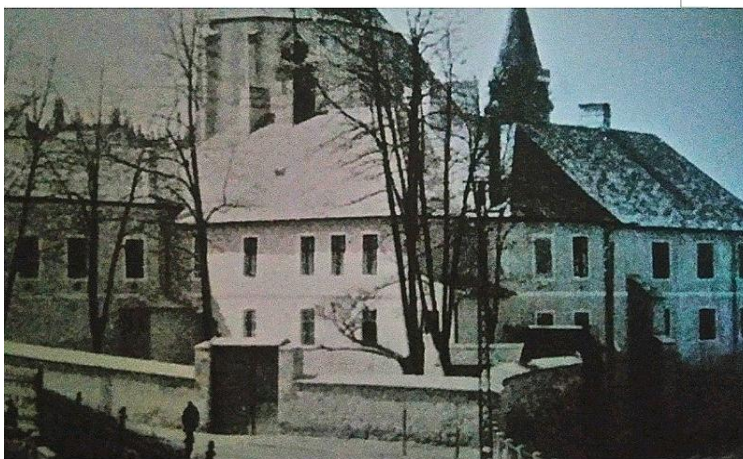
17. Miskolc ősi iskolája a Papszeren

A középkori magyar városokban a XV. század első évtizedeiben jött létre az iskolarendszer. A városunkban a vagyonos vezető réteg is oktatási intézményt szeretett volna látni - Tapolcán és Diósgyőrött már voltak kolostori iskolák -, és a feltörekvő Miskolc érdeke is ezt kívánta. Ezekben az időkben már elkezdődött a harc a szabad királyi város címért, amit azonban csak a XX. század elején kapott meg

Az öreg épület a Papszeren

Ez az írásom elsősorban Komáromy József: A múzeumépület - a középkori scola építéstörténete című tanulmánya alapján született. Miskolc első iskolája a Papszeren nyitotta meg kapuit. Valószínűleg egykorú az avasi templommal, azzal egy időben építették. Vannak olyan feltevések is, melyek szerint az első iskola nem kőből épült, csak a XVI. század elején építették át. Az 1450 körüli években már biztosan állt az intézmény - ami a város felemelkedését mutatja -, és 1453-ból okleveles említést találunk az iskolamesterről, Mihály rektorról. Az oktatás latin nyelven folyt.

A Miskolc a múltban Facebook csoport képe

1927-ben feltárások során a mai lépcsőház oldalában halhólyagos ablaktörődékeket találtak a régészek, ami az 1544-ben leégett templomból is származhatott.

A reformáció során az addig katolikus iskola a református egyházhoz került. A későbbi Lévy József gimnázium 1560-ból származtatja alapítását, s a pecsétjén is ez szerepel.

1648-ban a borsodi kerületben a nagyobb iskolák között emlegették a miskolciak scoláját, ami a sárospataki iskola tagintézménye volt, tanárait és vezetőit a patakiak jelölték ki.

1688-ban felújítás következett: *„az oskolában rakattatott kőből egy Pincze és két auditórium és a mellette lévő Mester háza is ezen esztendőben sindelyeztetett meg Bíró Uram mellett lévő Beczülletes Ember Industriája által”*.⁵⁶

1706-ban Rabutin felégette városunkat, a Rákóczi-val tartott jó viszony „hálójaként”. Az avasi templomhoz és az iskolához viszont nem nyúlt, így a pusztítás utáni első magisztrátusi gyűlést a scolában tartották.

Az 1714-1715-ös országgyűlésen erőteljes ellenreformációs törekvéseket foglaltak törvénybe a Habsburgok. 1725-ben érkezett meg a törvényrendelet, amely szerint a nem katolikus vallásúak nem építhettek semmit, nem újíthattak, nem bővíthettek, Bécs engedélye nélkül még egy szöveget sem verhettek be a falba az intézményeikben.

A városi magisztrátus ezt a rendeletet figyelmen kívül hagyta, ezért nem is csoda, hogy 1736-ban a karhatalom állta útját a bővítésnek. Az iskolatanácsnak küldöttséget kellett szerveznie Bécsbe, de ott megkapták az engedélyt, így a építkezést befejezték.

1790-ben Klír Vencel tervei alapján emeletet építettek a tanoda öreg falaira - amiket hét év múlva több helyen meg kellett erősíteni, mert nem bírták a terhelést. Még ugyanebben

az évben egy kőtáblát helyeztek el az oldalfalra, latin szöveggel, melynek így hangzik a magyar fordítása:

*„A tudomány s nevelés szent célja előbbre vitelére épült föl,
s most már áldva viruljon e ház!”⁵⁷*

A miskolci református iskola a sárospataki anyaiskola partikulája, tagintézménye volt. Azt az érdekességet találtam, hogy csak 1821-ben törölték el a büntetést, amit a diákok a magyar beszédért kaptak, és hogy ugyanebben az évben alakult meg a leányiskola is.

1853-ban a Lyceum főgimnáziummá alakult, tehát a továbbtanulóknak immáron nem kellett Sárospatakra járniuk. Az 1878-as árvíz komoly károkat tett benne, halálos áldozatokat is követelt; az épületet ekkor valamelyest helyreállították. Az utolsó szárnyépítésre 1879-ben került sor, ekkor az iskolai könyvtár és a díszterem céljára épült rész került kivitelezésre.

1881 fontos év volt, mert az iskola vendégül látta Ferenc Józsefet (Tisza Kálmán miniszterelnök társaságában), s a császár aztán a „látottak fölött meglegedését fejezte ki.”⁵⁸

A század végén már 10 tanterem, 3 szertár, egy-egy tanári terem, könyvtárszoba, szenior-szoba és a pedellus, vagyis az iskolagondnok lakása is helyet kapott az egyre bővülő intézményben, a helyszűke ennek ellenére égetővé vált.

1899-ben költöztek a mai épületbe; az új intézmény 153 000 aranykoronáért épült, viszont az iskola bevételhez is jutott ekkor, mert a város megvette a régi épületet, hogy múzeumot nyisson benne.

Ugyanebben az évben megalakult a Borsod-Miskolczi Közművelődési és Múzeum Egyesület, amely 1902-ben első kiállítását is megnyitotta.

1915 új fordulatot hozott: már a leányok is érettségizhettek a Lyceumban.

1917-ben tíz évre ideköltözött a város Női Felsőkereskedelmi Iskolája, ez ma a Fáy András Görögkatolikus Közgazdasági Szakgimnázium.

1934-től múzeumi célokra használják az ősi scola épületét; 1950-ben államosították, később, 1953-1954-ben teljes körűen fel is újították. Napjainkban a Herman Ottó Múzeum képtárának ad otthont, és mindig érdekes kiállítások találhatók benne.

Források:

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei 27. (Miskolc, 1991, Herman Ottó Múzeum) - Wolf Mária: Miskolc társadalmá a 13-15. században a régészeti leletek tükrében

Barna György - Dobrossy István: Miskolc Belvárosa - Házak, emberek, történetek (Miskolc, 2010, Lézerpont)

Múzeumi füzetek 10-11. (Miskolc, 1960, Herman Ottó Múzeum) -Komáromy József: A múzeumépület - a középkori scola - építéstörténete

egykor.hu - Herman Ottó Múzeum
miskolc.hu - Herman Ottó Múzeum

programturizmus.hu - Herman Ottó Múzeum
Wikipedia - Herman Ottó Múzeum szócikk

18. A Bársony-házi szakócák

Valószínűleg Ön is hallott már a miskolci szakócákról és a bükki leletekről, de azért, remélem, érdekli az Európa-szerte híres felfedezés, ami a városunk történelmében az egyik legjelentősebb. (Ebben a fejezetben elsősorban Ringer Árpád kutatásaira támaszkodtam.)

Fotó: minap.hu

Kevés olyan település van Európában, amelynek történelme olyan távoli időkre nyúlik vissza, mint Miskolc.

A XIX. század végén, 1891-ben történt, hogy Bársony János, Miskolc nagy tiszteletben álló tiszti ügyésze új házat építtetett. Az akkori Rákóczi és Rudas utca sarkán - ma a Kálvin János utca 2-4. által jelzett telken - meg is indultak a munkálatok, ám a munkások hamarosan három, furcsa alakú kőre bukkantak, amiket megmutattak az ügyvédnek. Bársony látta, hogy emberi kéz alkotta szerszámokról lehet szó, amit érdemes lenne hozzáértőknek is megmutatni. Az egyik követ megtartotta magának, a másik kettőt pedig elajándékozta. A legnagyobb, legtetszetősebb példányt Herman Ottónak adta. Ez 1892. december 26-án történt.

„Csak egy pillanatba került, hogy a kezemben lévő, rendkívül jellemző darabban egy Magyarország őskorára nézve, mondhatni, korszakot alkotó történelem előtti régiségtypust ismerjek föl, mely semmiben sem enged a híres Somme-völgy kőszakócáinak. Ennek az első darabnak a formája egészen hegyesen mandula alakú, és azonos azzal melyet Mortillet a francia lelhelyről „Chelles” típusnak nevezett el.”⁵⁹
- írja Herman Ottó.

Herman ezzel - tudtán kívül - lefektette a magyar őskorkutatás alapjait. Nem egyszerű feladatra vállalkozott: azt próbálta bebizonyítani, hogy hazánkban is éltek a jégkorszakban emberek, amire bizonyítéka egyelőre csak egy volt: a szakóca (a szót ő alkotta, a németből tükörfordított marokkó helyett).

Boucher de Perthes 1844-ben hozta létre az őstörténetkutatást, amikor a Somme folyó völgyében, állatmaradványokkal együtt, őskori kőeszközöket talált. A tudományág akkori jeles magyar és külföldi szaktekintélyeinek

nagy része szerint az ősember a Rajnától keletre nem jutott el, így Hermannak 16 évébe került, mire - a bükki leletek előkerülésével - sikerült bizonyítania a szakócák eredetét.

„Az első három tárgyat paleolitnak tekintettem és leírtam tehát mint elsőt a magyarok földjéről, melyre nézve fennállott a feltevés, inkább tévedés lehetősége, hogy az ősember elterjedése magyar földre nem nyúlhat át. Mi természetesebb mint az, hogy ellenem, aki ellenkezőjét bizonyítottam, szintén ádáz harc indult”⁶⁰ - folytatta Herman.

A lelet először a Természettudomány Társulat elé került. Herman Ottó az 1893. február 19-ei ülésen mutatta be, majd pár nappal később Hampel József, nagyhírű archeológus ismertette a Régészeti és Embertani Társulatnál (február 28-án). A Miskolc geológiai viszonyait jól ismerő Halaváts Gyula, a neves geológus szakember kétségbe vonta Herman állításait, és azzal érvelt, hogy az üledék, ahol találták, nem lehet jégkorszaki. A szakócák olyan kicsi, védett helyen voltak, ahol a Szinva nem tudta lerakni hordalékát.

Az eredményeket 1991-ben a miskolci őskorkutatás 100. évfordulóján a Herman Ottó Múzeum, a Magyar Nemzeti Múzeum, a Budapesti Történeti Múzeum, a Magyar Állami Földtani Intézet és a MTA Miskolci Bizottsága közös szervezésében nemzetközi konferencián ismertették, hogy a Bársony-ház mellett kutatófúrást végeztek, mely kimutatta, hogy jégkorszaki, löszös réteg található ott, melyek 60-70 000 évesek.

1903-ban, Bécsben egy Moriz Hoeners nevű osztrák tudós őskori monográfiájában nagyra értékelte Herman leletét. 1905 augusztusában került aztán nyilvánosságra, hogy Dobos Ferenc

sírasó újabb kőszerszámot talált, ezúttal az Avasi Temetőben, még 1901-ben, sírásás közben.

1906-ban Darányi Ignác került a Földművelési Minisztérium élére, akit Herman jól ismert. Darányi, a barátja javaslatára, elrendelte a Magyar Királyi Földtani Intézetnél Miskolc környékének földtani újratérképezését. Kadic Otokár és Papp Károly még ebben az évben érkezett a városba, azzal a feladattal, hogy a szakócák körüli vitát lezárja, illetve hogy a Bükk-vidéki barlangokat feltérképezze, vajon alkalmasak-e a feltárássra. A szakértők végül arra a megállapításra jutottak, hogy

„Papp Károly [...] a Miskolcz környékének geológiai viszonyai című tanulmányában kompromisszumos megoldást javasolt Herman és Halaváts vitájára. Elfogadta Halaváts nézetét, hogy a régészeti leletek az elluviumban, vagyis jelenkori üledékben feküdtek. Viszont Hermannak igazat adott, miszerint azok eredetileg az Avasi Temető diluviális, azaz jégkori rétegébe lehettek beágyazódva és innen kerültek másodlagos lelőhelyükre. Így végül lehetnek jégkorszakiak.”⁶¹

„1993-ban végezték a kőszerszámok mikroszkópos kopásnyom-vizsgálatát. A két nagy darab (23,6x10,8x2,2 ill. 19,5x11,1x2,3) nincs semmilyen használati nyom. Biztosan nem mindennapi használatra szánt munkaeszközökről van szó. Ez valószínűleg cáfolja Papp megállapítását, vagyis ha nincs kopás rajtuk erősen kétséges, hogy csuszamlással kerültek (100 méteres) a legkisebb sérülés nélkül a Bársony-ház helyére.”⁶²

Fotó: minap.hu

A leletek kulturális besorolása: két szakóca a bábonyi műveltség fiatalabb szakaszából, a harmadik, kevésbé tetszetős darab pedig az úgynevezett közép-európai *micoquien* művelődés korból származik. Hillebrand Jenő, magyar ősrégész, antropológus szerint a két szebben megmunkált darab szakrális és/vagy hatalmi szimbólum lehetett. A Bársonytól Széll Farkas tulajdonába került darab található a Herman Ottó Múzeumban, a másik két példányt a Nemzeti Múzeumban lehet megtekinteni.

Míg Papp a belvárost kutatta, Kadic a Bükk-vidék barlangjait járta (Kecske-lyuk, Büdös-pest). 1907 tavaszán megtalálta a szeleta kultúra világhírű leleteit, majd 1913-ig még rengeteg leletet talált, ezzel Herman elmélete végre végérvényesen igazolást nyert. Miskolc belterületén (Mindszent tér) egy

eszközkészítő műhelyt találtak, az Avason pedig, a Tűzköves dűlőnél kovakőbányák maradványait tárták fel.

Büszkék lehetünk Miskolc őskortörténetére: már az ősember is élhetőnek találta ezt a környéket.

Források:

Miskolc története I. - Ringer Árpád – Miskolc földjének története a Honfoglalásig (Miskolc, 1996, dr. Dobrossy István)

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 37.: Ringer Árpád: A Bársony-házi szakócák, a miskolci múzeum alapítása és a Szeleta-barlang régészeti felfedezése (Miskolc, 1999, Herman Ottó Múzeum)

baz.hu értéktár

miskolc.hu - szakóca

Wikipedia - Bársony-házi "szakócák" szócikk

Interjú a Karinthy-gyűrűs Aranyosi Péterrel

Aranyosi Pétert talán nem kell bemutatnom senkinek: Karinthy-gyűrűs humorista. Elkötelezett lokálpatrióta, a médiában Miskolc egyik arca. Ha a városunkról van szó, segít, akármiről legyen is szó, és futbalszeretetéről is közismert az országban.

Fotó: Aranyosi Péter, dumaszhaz.hu

Kezdjük az elején! A Rádiókabaré volt az első állomásod, igaz?

Igen, abszolút. Már főiskolás koromban. Pont húsz éve kerültem a Rádiókabaréba főiskolai gyakorlatra.

És a Dizájn Center volt Fábrynál a következő állomás?

Együtt, igen.

Nekem van egy olyan emlékem, hogy néztem a Fábry show-t - utána tudtam meg, hogy Ti írátkok a szövegeket - és benne van a Diósgyőr-Újpest meccsen történt lábtöréses eset, parodizálva. Nagyon meglepődtem, hogy bekerült a műsorba. Ez Tőled eredt?

Teljes mértékben. Sanyi a mi poénjainkat használta az előadásában, ami óriási feladatot rótt ránk. Ugyanis egy humoristának másnak a poénját elmondani... nem is alkalmas rá mindenki. Át kellett vennie a mi ritmusunkat, hogy ő azt a Showderben jól tudja elmondani. Minden ilyen focival kapcsolatos élmény, sztori 99 százalékban tőlem származik.

Mindig is úgy éreztem, nem igazán passzol hozzá a téma.

Pedig fel is öltöztettem Diósgyőr szurkolójának, van még róla fényképem is. Illetve volt egy szurkolómúzeum, az In-Kal Security segítségével jött létre: a mérkőzések előtt vagy közben elvett mindenféle ütő-vágó szerszámot mutattunk be. Beöltöztettük Sándort, mintha szurkoló lenne, Diósgyőr sapkában volt, Fradi sállal és MTK pólóban: össze-vissza szerzet lett, aki maga, otthon készíti a fegyvereit. Sajnos már ez sincs, mármint nincs szurkoló.

Azért Diósgyőrben még van.

Igen, ezért van MLSZ. Tulajdonképpen ott tartunk, hogy az MLSZ a Diósgyőr-szurkolók és a Fradi-szurkolók miatt van, a

többi csapat meccseire meg nem járnak ki a nézők. A Felcsút és az MTK miatt az MLSZ-re nincs szükség, ezzel legyünk tisztában!

Kanyarodjunk vissza a tévéhez. Tényleg voltál a Mónika Show közönségszervezője?

A Heti Hetesnek voltam a közönségszervezője, és azt a producert, aki a Heti Hetest csinálta, felkérte az RTL Klub, hogy vegye át a Mónika Show-t – ő pedig automatikusan nekem szólt. Úgyhogy erre a furcsa műsorra is nekem kellett szerveznem a közönséget. Mindig szoktam mondani, hogy életem legnagyobb munkája volt az, amikor én a világ egyik legrosszabb műsorára, műsorról-műsorra embereket tudtam beültetni. Aki ezt utánam csinálja, az ugyanolyan varázsló, mint én – mert én biztosan az vagyok!

Hogyan történt ez? Hirdetést adtál fel?

Nem. Egymillió embert felhívtam mindennap.

Ja, hogy ez ilyen telefonos megkeresés volt... És mennyien fértek be a stúdióba?

60 ember, naponta háromszor.

Mennyi pénzt kaptak érte?

Nem kaptak pénzt érte. Ezért mondom, hogy aki ezt utánam csinálja, az zseni. Ez 1-2 évig ment. Hallottam, hogy később kénytelenek voltak fizetni a nézőknek, mert egyszerűen nem akartak jönni.

A munkád miatt Budapestre költöztél, ez érthető is, de miért pont Kispestre?

Ez nagyon egyszerű. Gyerekkoromban - vagyis inkább középiskolás korom végén, főiskolás korom elején -, a rendszerváltás környékén volt egy *Hello doki* nevezetű

tévésorozat. Az itt, a Wekerle telepen játszódtott, és annyira megtetszett ez a teljesen vidékies, kisvárosi hangulat - hiszen Wekerle maga egy kisváros a nagyváros mellett, vagy a nagyvárosban -, hogy én azt mondtam magamban, ha én valaha is Pesten fogok élni, akkor én csak itt fogok. Célzottan kerestem, direkt Wekerlén - akkor még nem volt internet, a Népszabadságban volt hirdetés - és azt hiszem, hogy az elsőt meg is vettem.

Voltál már kint a Kispest pályán?

Hogyne, többször is. Biciklivel járok ki. Meg is szokták tőlem kérdezni a biztonsági őrök, hogy Miskolcra biciklivel? Mert ugye mindig kérem, hogy tegyék már valahová a biciklit, mert itt diósgyőriek vannak, el fog tűnni.

Miskolcon mi a kedvenc helyed?

A központi lánykollégium. Nem, nem a lányok miatt sajnós, hanem a terem miatt, ahol a Kabinet Rt. klubot tartott, az egy nagyon szívhez szóló hely. Természetesen a Berzeviczy Vendéglátó Szakközép is a szívem csücske. Nagyon fontos hely még a Fáy foci pályája, ami ott van a 3-as iskola alatt, és a 3-as iskola foci pályája is, ahová jártunk focizni, ott bandáztunk. Hozzátenném még a Molnár Béla Ifjúsági Házat, ahol rengeteg jó koncerten vettem részt.

Melyik részén születted, éltél Miskolcnak?

Három éves koromig Sajóbáonyban laktunk, utána költöztünk be a Középszer utcába, ahonnan a sztorijaim, művészetemnek az alapjai - tehát ez a proletár, lakótelepi, kulcsos gyerek - eredeztethető, szóval ez fontos nekem. A „dudál a gyár és mindenki megy dolgozni” kép mindig előttem

van. Ez nekem nagyon fontos. Tele van a város férfiakkal, akik munkába igyekeznek, de előtte bedobnak még valamit.

Hol voltál legutóbb Miskolc nevezetességei, nevezetes helyei közül?

Legutóbb a főutcán voltam az új borbélyszalonban, levágattam a torkomról a szőrt. Egyébként a szüleimnél jártam; beköltöztek Hejőcsabáról a belvárosba. Nagy házunk volt, anyám nem bírta takarítani, apám meg nem bírta a kertet... sok-sok könyörgés árán sikerült eladni a házat, így beköltöztek a belvárosba, a Kazinczy utcába. Én már Kazinczy utcai belvárosi miskolci vagyok.

És mikor voltál először Diósgyőr meccsen?

Talán olyan 8-9 éves koromban, vagy 10, nem emlékszem pontosan. Apám vitt ki a barátjával, Frédivel. Utána volt egy 15 éves kihagyás: 25 éves voltam, amikor kimentem az öcsémmel, aki ugye fanatikus huligán és jó hangulatú gyűjtogató, meg az unokatestvéremmel, Juhász-Léhi Istvánnal, aki pedig ma az Észak-Magyarország fotósa és sportriportere.

A közelmúltban bekerültél Te is a DVTK edzői stábjába. Ez hogy történt?

Úgy, hogy pánik volt, mert kiesésre állt a csapat és a DVTK vezetése mindent megpróbált. Egyrészt a közönséget akarta ösztönözni, hogy minél többen jöjjenek ki, hátha ez kicsit hat a bandára, vérrel telíti meg a véredényeiket. Ezért mindent bevetettek, és én, mint szurkoló, mint Diósgyőrös véleményvezér, én azt gondoltam, ezt meg is teszem. Bármikor megtenném, tehát ezzel nincsen gond, és nagyon érdekes volt meghallgatni tanult kollégámat, Bódog urat, hogy milyen

nehézségei vannak egy ilyen csapatnál a szervezkedésének, illetve a munkájának. Nem lennék a helyében.

A családdodról mondanál pár szót? Két fiad van, igaz?

Igen, két fiam van, Petike és Tomika. Petike vízilabdázik most a KSI-ben, ahol bajnok lett és nagyon büszke vagyok rá. Tomika pedig 9 éves és Yu-Gi-Oh kártya megszállott, amit ne kérdezz meg, hogy micsoda, mert nem értjük. Amit tudunk, hogy ez egy japán anime, kártyaváltozatban; sárkányok, démonok, páncélos férgek csatáznak egymással a világ legbonyolultabb és kiismerhetetlenebb szabályrendszerében.

A csatákat te is szereted. A tankmániád honnan jött?

Nem tudom. Az önálló estemben úgy magyarázom, hogy valószínűleg dédanyámat megerőszakolták az orosz kozákok és azért én tankmániás lettem. Nem tudom megmagyarázni, így tudom összefoglalni. Nem tudom miért, de mindennek, aminek láncfalpa van és ágyúja, azért én odavagyok. Egyébként azért tetszenek a tankok, mert minden tank a maga korának a technikai csúcsterméke. Ez tulajdonképpen a repülőgépekre és a csatahajókra is igaz, amibe az ember minden tudását összepréselte, hogy a másik embert el tudja pusztítani. Egy tank hihetetlen kreatív találmány.

Akkor, gondolom, ezáltal a világháború is, a II. világháború is érdekel?

Én történelem szakos tanár vagyok, a military világ különösen érdekel; ilyen könyveket olvasok a mai napig is.

Ki a legjobb haverod a stand uposok közül?

Nagyon kérem, hogy úgy hívjuk, hogy a humoristák közül! Stand-uposok Amerikában vannak. A legjobb haverom Dombi,

Szupkay és Badár. Dombit és Szupkayt már-már jóbarátomként tudnám említeni.

A DVTK-Mezőkövesd meccs előtt Debrecenben a művész úrral :)

Mi volt a leghülyébb kérdés, amit kérdeztek Tőled interjú során?

Ez!

A Kabinet Rt. is fontos része volt az életednek, igaz?

Hát a Kabinet Rt. a legfontosabb! Örülök, hogy egyszer el tudom mondani legalább itt. A Kabinetnek nagyon sokat köszönhetek, ugyanis 14 éves koromban Kabinet Rt.-rajongó lettem. Én plakátoztam nekik, és hurcoltam utánuk a hangfalakat. Szerveztem is nekik koncerteket, meg plakátokat rajzoltam, és tulajdonképpen ez vitt a pályára engem, hogy

kulturális szervező legyek. Ott szerettem meg ezt a zsiszsegést a kultúra világában, így kerültem a kultúrszervezés, illetve a rádió világába, illetve a kabarérajongásom vitt be a Rádiókabaréba. Aztán, hogy hogyan lettem humorista, az már egy másik történet, de a kultúrpályára a Kabinet szeretete vitt engem.

És hogyan lettél humorista?

Úgy, hogy egy leninvárosi kolleganóm közel egy éven keresztül majd' mindennap elmondta, hogy *Peti, neked humoristának kell lenned, mert ezt neked találták ki*. Ha ő ezt egy éven keresztül állhatatosan nem mondta volna, én még mindig a Rádiókabaréban lennék alsegédszerkesztő- helyettes a legnagyobb boldogsággal, és mivel július 27-én meg fogom kapni a Karinthy-gyűrűt, meg mert szerintem nincs olyan ember, aki a Rádiókabarénak rajongója, munkatársa és fellépője lett volna egyszerre, elmondhatom, hogy nekem minden álmom megvalósult. A kolléganőmet egyébként úgy hívták, hogy Aranyos Marica, és leninvárosi volt. Nem akartam humorista lenni soha. Nagyon meg voltam elégedve azzal, hogy fénymásolok nekik, és istenekként tiszteltem őket, és a mai napig is rajongóként állok hozzá mindegyikükhöz. Nem is tudok igazán kollegiális viszonyban lenni senkivel, mert ha azt mondják, hogy menjek el fénymásolni, én elmegyek. Én imádom őket.

A Borsodi sörös projekt hogyan toppant be az életedbe?

A Borsodi sör tulajdonképpen megtalált engem, mint véleményvezért, és mint Diósgyőr- szurkolót. A videóval pedig egy problémám van, hogy sokkal-sokkal rövidebb, mint amilyen lehetne. Ők reklámot akarnak ebből csinálni, de lehetne egy filmet is, hiszen rengeteg jó sztori van, meg jó dumák

vannak. Azt mondják, hogy az internet népe csak ezt a másfél perces dolgot nézi meg, ezért ők ezt ennyire vágják, de én tudom, hogy lehetne vicces filmeckéket is csinálni belőle. Hát elmeháborodottakkal találkoztam! Szerintem lesz olyan *best of* vagy csótány videó, ahol a mi kell a férfinak kérdésre egy női nemi szervet négy betűvel fognak kimondani a fiúk, de ezt körülbelül olyan 149-szer.

Mi a három legfontosabb dolog az életedben?

Szenvedély, család, szeretet.

Köszönöm szépen, hogy a rendelkezésemre álltál, és további sok sikert kívánok neked a művészi pályán és a magánéletben is, és hajrá Diósgyőr!

19. A Sötétkapu

Elérkeztünk sétánk utolsó állomásához: a Sötétkapunál állunk. Ez a boltozott kapu 1771-ben épült, a középkori „Derékpiaçz” és a „Piaçz utca” közé, majd 1790-ben került rá az emelet. Bár egy időben Mindszenti kapunak is nevezték, a XIX. század elejétől Sötétkapu volt a neve. Városunk emblematikus épülete, a középkori főutca innen kezdődött, majd folytatódott a mai Kossuth utcán (korábban Czikó utca).

Miskolcon több városkapu létezett az elmúlt évszázadokban: a Csabai, a Zsolcai, a Győri, a Fábián, a Meggyesalja és a Szentpéteri kapu. Mindegyik vámszedőhely volt - a Fábián kaput és a Meggyesalja kaput kivéve -, és a város határát jelölték.

Források:

Barna György - Dobrossy István: Miskolc belvárosa - Házak, emberek, történetek (Miskolc, 2010, Lézerpont)

Autós túra

1. A bámulatos Barlangfürdő históriája

Tapolca, és azon belül a Barlangfürdő, városunk egyik legkedveltebb része. Az egész világon egyedülálló értékekkel rendelkezik. Ilyen magas hőfokú karsztvíz - melynek gyógyhatása ősidők óta ismert a helyiek körében - nincs sehol az országban. Népszerű a miskolciak és a turisták között is.

A fürdőben „több százézer éves természet alkotta barlangjáratokban”⁶³ élvezhetjük a strandolást. Meleg vízű, 30 fokos gyógyvíz tör fel a mélyből, amelyben a tapolcai legendás fehér kígyó lubickol - a helyiek hagyományai szerint. A barlang klímája is gyógyhatású. A fürdőhely számtalan különlegességének egyike, hogy a meleg vízű karsztforrás alacsony sótartalmú, így korlátlan ideig lehet benne fürdőzni. Sodródhatunk a vadvízben, vagy hallgathatjuk a Csillagterem sejtelmes visszhangját. A fürdő nagy része zárt, ezért egész évben élvezhetjük az előnyeit, nyáron pedig a parkosított külső területet is, a medencékkel karöltve. A teljes intézmény akadálymentesítve van mozgáskorlátozottak számára. Megtalálható itt a szaunapark, a gőzkabin, az infrasauna, a merülőmedence, tehát minden, mi „szem-szájnak ingere”.

A Barlangfürdő bejárata előtt található a bencés monostor maradványa, amely a városalapító Miskóc nemzetség temetkezési helye, és valószínűleg itt őrizték a

dokumentumaikat. A monostor lerombolása után - a XVI. században - a terület elmocsarasodott.

A Barlangfürdő különleges nézetből

Ugyan már a régi időkből ismert a víz gyógyhatása, fürdőhellyé csak a török idők elmúltával válhatott a terület. A görömbölyi apát 1711-ben határozta el egy fürdőhely kialakítását Tapolcán. Még Kassáról is hozatott orvosokat, hogy azok igazolják a víz gyógyító hatását. 1723-ban kezdték az építkezést, ekkor három medencét és egy fogadót alakítottak ki itt. 1743-ból meg is van ennek az épületnek a leírása. Természetesen a fürdés a barlangban ekkor még szoba sem jöhetett. A XVIII. század közepére a hely feledésbe merült, romlásnak indult.

A fürdőt 1837-ben az akkori görömbölyi apát újíttatta fel, és fedett medencét építtetett, de természetesen még mindezt a barlangokon kívül. (Érdekes számomra, hogy újra és újra feledésbe merült a hely.)

A régi Tavi fürdő, a Miskolc a múltban Facebook csoport képe

1908-ban Szentpáli István, Miskolc akkori polgármestere 200 000 koronáért megvette Tapolca egy kisebb részét a város számára a görög katolikus egyháztól. Nem csak a meleg termálvíz miatt, hanem a hideg vizű források miatt is vásárolta meg Szentpáli a területet, mivel ezek, a lillafüredi forrásokkal együtt, fedezték Miskolc vízellátását. Ekkor jött létre a Miskolci (Tapolcai) Vízmű. (Ezt a részvásárlást sokan összetévesztik

Tapolca Miskolc-hoz való csatlakozásával, pedig az csak 1945-ben történik majd meg.)

Az első világháború után létrejött a Tapolcai Gyógyfürdő Rt., erős miskolci befolyással. Pávai-Vajna Ferenc geológus 1928-ban hívta fel a figyelmet a tapolcai vizekre, mind gyógyhatásuk, mind jó ivóvízminőségük szempontjából. Gomba módra szaporodtak a villák: 1933-ban már 120 villát találunk a településen. 1934-ben hivatalosan is fürdőhellyé minősítették Tapolcát.

1938-ban, Szeghalmy Bálint tervei alapján, az egyik melegvízű forrásra megépítették a Tavi fürdőt. Érdekesség, hogy ekkor egy régebbi fürdőre utaló nyomokat találtak. Először azt hitték a régészek, török eredetű, aztán ezt az elméletet elvetették, és az építkezést a bencéseknek tulajdonították, tulajdonítják, ugyanis erdélyi motívumokat találtak a famaradványokon. Ezek szerint a szerzetesek is élvezték a tapolcai meleg vízű források gyógyhatását, kellemes hőfokát.

1939-ben kezdték az új fürdőház építését, és közben egy új, 31,5 fokos forrásra bukkantak, hatalmas vízhozammal. 1941-re készült el a főépület, melynek teteje gombnyomással nyitható-zárható, és a mai napig működőképes. Az akkori európai „ranglistán” a harmadik, nagyon előkelő helyen állt a fürdő. Ez a ranglista a korszerűség, a vízminőség és a gyógyhatás szempontjai alapján készült.

A városrész csatlakozásakor - amely 1945 januárjában történt - több név is felmerült a településrész elnevezésére. Hejő-füred, Miskolc-füred, Miskolc-hévíz, Miskolc-tapolca.

Végül Marjalaki Kiss Lajos javaslatára a Miskolctapolca lett a győztes.

1959 fontos dátum a fürdő történetében. Innentől kezdve nem egyszerű fürdő, hanem „a” Barlangfürdő: a Tavas-barlangot alakították át fürdésre alkalmassá. 1969-ben bontották el a régi Tavi fürdő medencét, és ekkor épült a kagylószerű tető a külső medence fölé, amely manapság már a fürdő országosan is ismert jelképe, védjegye.

Az 1980-as években jelentősen bővítették, több új medence és több folyosó épült a fürdőben. 1998-ban pedig teljes rekonstrukció kezdődött, amely 2005-ig tartott.

A Barlangfürdőben több szobor is található, a legismertebb közülük a *Fürdőző nő* a kupolacsarnokban és az *Őslények* a kagylómedencében.

2016-ban a Barlangfürdő elnyerte az „Év fürdője” címet. Tapolca és nevezetes fürdője kiemelkedő értéke Miskolc városának. A gyógyvíz és a különleges környezet együttese Magyarország kiemelkedő turisztikai látványosságává emelte a városrészt. Örömmel megy ki az ember egy egyszerű sétára is a csónakázótó körül, vagy egy gyors ebédre a közkedvelt büféSORRA, esetleg egy körre a pár éve épített bobbályán.

Források:

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. (Miskolc, 2000, Stehlik Ágnes)

Levéltári évkönyv 12-13.: Dobrossy István: Tapolca, Diósgyőr és Hejőcsaba Miskolchoz csatolása 1945-ben (Miskolc, 2005, dr. Dobrossy István)

Kárpáti Béla: Miskolci várostörténeti kalendárium 1300-1960. (Miskolc, 2001, dr. Dobrossy István)

barlangfurdo.hu

hellomiskolc.hu - Miskolctapolca Barlangfürdő

miskolcadhatott.blog.hu

miskolctapolca.info

termalfurdo.hu

Wikipedia - Barlangfürdő szócikk

2. Selmecebányáról Miskolcra: a Miskolci Egyetem története

A Miskolci Egyetem főbejárata

Miskolc 1909-ben elnyerte a törvényhatósági jogot, és utána tudatosan haladt a fejlődés útján. Ennek része lett volna egy egyetem alapítása, illetve a Nagy-Miskolc koncepció is. (Ezen fejezet Dobrossy István kutatásai alapján íródott elsősorban.)

A selmecebányai Bányászati és Erdészeti Főiskola Miskolcra költöztetése már 1906-1921 között foglalkoztatta Miskolc közvéleményét és a város testületét. Az iskola áthelyezésének ötlete a bányák várható kimerülése miatt vetődött fel. Először

Kassa volt a kiszemelt új helyszín, a végén azonban Sopronba került a főiskola. A város egy álommal lett szegényebb ekkor.

„A város vezetőinek erős kultúráértékére és európai látókörére vall, hogy valahányszor egy-egy új egyetem, vagy főiskola felállítása, vagy áthelyezése, különösen a legutóbbi évtizedben szóba került, Miskolc minden egyes alkalommal ott állt a küzdők soraiban, igényét hangoztatta, jussát kidomborítani igyekezett, s a legnagyobb mérvű áldozatkészség szándékát mutatta fel.”⁶⁴ - írja Bruckner Győző.

Trianon után Miskolc gazdasági, bányászati és ipari jelentősége megnőtt. A tervek szerint az egyetem látta volna el szakemberekkel a különböző ágazatokat, így kapcsolódott össze az egyetem, az ipar és a Nagy-Miskolc koncepció.

„Miskolc komolyságáról eddig több ízben tett bizonyosságot. Miskolc soha nem kért olyat, amiről tudta, hogy úgysem kaphatja meg, felesleges tehát, hogy ezen a téren hiábavaló munkát és hiábavaló fáradságot fejtsenek ki Miskolc érdekében.”⁶⁵ - szólt a földművelésügyi minisztérium leirata.

Még Trianon előtt, az Európában zajló politikai - várhatóan Magyarországra kedvezőtlenül ható - események miatt 1919 januárjában mégis úgy tűnt, Miskolc lesz a befutó. Akkor látogattak ide a selmeci iskola vezetői. A vármegyei alispán, a kormánybiztos és Reisinger Ferenc a város képviselőjében megállapodást írt alá arról, hogy a Rudolf laktanyában helyezik el az egyetemet. A közel 1000 diákot pedig a Vay úti barakktelepen szállásolták volna el. A tanév második felét februárban már itt akarták kezdeni az iskola vezetői. A dologból a megállapodás ellenére sem lett semmi.

1921-ben újra felcsillant a remény, hogy Sopron a kiürítése miatt nem tudja tovább működtetni az intézményt, újra felcsillant a remény Miskolc előtt. Most a volt 10-es Honvéd laktanya merült fel olyan épületként, ami helyet adhat az iskolának. Ezúttal viszont az anyagi és erkölcsi támogatás hiányzott a város részéről - közben Sopron mégis országunk része maradt -, ezért az iskola a „hűség városában” tudott tovább működni.

Miskolc azonban nem csak egy vasat tartott a tűzben. A sárospataki Jogi Akadémiát már 1876-77-ben próbálta idecsábítani, és az 1910-es évek elején újra felmerült a költözés terve. 1918-ban komoly tárgyalások folytak arról is, hogy az eperjesi és a pataki akadémia Miskolcon egyesül, azonban a tárgyalások a patakiakkal megrekedtek, és az egyesülésre nem került sor.

Nem rekedtek meg viszont az eperjesi intézmény vezetőivel. Szép csendben, 1919. március 15-én az Eperjesi Evangélikus Jogakadémia Miskolcra költözött.

Az iskola múltja 1667-ig nyúlik vissza. A Városház téren emléktábla őrzi emlékét, ott, ahol az intézmény működött. Két tanteremben és néhány szobában indult az oktatás. Teljesült a város régi vágya, Miskolc felsőfokú oktatási intézménynek adott otthont. Az iskola 1919-1949 között működött városunkban. A dékánja Mikler Károly maradt Miskolcon is. Lássuk az ő szavait a költözésről.

„1918 decemberében egy délutáni szivarozás közben eszembe jutott, hogy mi lesz Eperjesen a jövőnk. Gondoltam, hogy jó volna Miskolcra jönni. Felutaztam Pestre Lovászyhoz, akkori kultuszminiszterhez, aki az elköltözésnek elvi

*beleegyezését adta. Aztán Miskolcra jöttem, ahol december 10-én tartott törvényhatósági ülés a legteljesebb támogatását ígérte meg. Hazautaztam Eperjesre, mindent felpakoltunk és megmentettünk. Sikerült átmentenünk az akadémia értékes könyvtárát, remekbe készült bútorait. Áthoztuk képeinket is."*⁶⁶

Sőt! Még az első világháború kitörése előtt felmerült az ötlet, hogy Budapest mellett még két vidéki városban is hozzanak létre műegyetemet. Temesvár biztos befutónak tűnt az egyik helyre, a másikra Kassa és Miskolc jelentkezett. Az első világháború kitörése miatt azonban a kérdés lekerült a napirendről.

Tehát összegezve: sem a selmeci intézmény, sem a pataki jogi kar, se a műegyetem nem került Miskolcra, az eperjesi Jogakadémia viszont igen.

1929-31 között felvetődött egy kereskedelmi főiskola alapításának gondolata is, amit a város kereskedő múltja is indokolt volna. A miskolci Fiú Felső Kereskedelmi Iskola a budapesti után a legjobb, legnépesebb középiskola volt az országban, így erre a tagintézményre épült volna a főiskola. Azonban amikor 1931-ben Bethlen István lemondott miniszterelnökségéről, az ötlet támogató nélkül maradt, és az iskola alapításának reménye szertefoszlott.

1946-ban viszont a diósgyőri gyár és gyárrészlegei javaslattal álltak elő. Szerintük több pesti főiskolát és egyetemet az ország vidéki városaiban kellene „szétosztani”, szerintük így komolyabb gyökeret eresztenének, mert Pesten csak egynek számítanak a sok főiskola között, nincs igazán kötődésük a városhoz. Az elképzelésük szerint a létesítendő intézményt Diósgyőrben, a vár mellett kellene elhelyezni. Strand,

sportpálya, infrastruktúra adott volt, az internátusnak pedig a Palotaszálló adna helyet. Végül ebből az ötletből sem lett semmi. Sokáig azonban nem kellett bánkódni, mivel 1949-ben végre felvirradt Miskolc nagy napja.

1949. augusztus 19-én a XXIII. törvény a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem létrehozásáról szólt.

Szentpáli István polgármester volt az élharcosa az egyetem alapításának és végül Tóth Dezső alatt valósult meg az álom. A selmecbányai jogelőd 1735-ben kezdte el működését. Ez volt első, ilyen jellegű főiskola a világon, ami példaként szolgált az európai műszaki főiskolák létrehozásánál.

Érdekesség, hogy az elődintézményben - még Selmecbányán - 1848-50 között szünetelt a tanítás, mert a diákok beálltak Kossuth seregébe. Ráadásul csak 1867 után lett kötelező a magyar nyelv használata - addig a német nyelv volt a hivatalos - a Magyar Királyi Bányászati és Erdészeti Akadémián. Az intézmény az 1910-es évek végétől Sopronban működött.

Az egyetem helyének kijelölésében állítólag a politika is szerepet játszott. 1956 után ez némileg igazolást is nyert. Állítólag így akarták elszigetelni a képzett értelmiséget a várostól és a diósgyőri munkásságtól.

„Az egyetemi város területét minisztériumközi bizottság választotta ki, Miskolc várostól, a diósgyőri gyártól és Tapolca fürdőtől egyforma távolságra, a feladathoz méltó tájban.”⁶⁷ - ezek Janáky István építész szavai.

A Miskolci Egyetem címere. (Forrás: uni-miskolc.hu)

A „feladathoz méltó tájban.” Az milyen? Lehet ezt meghatározni?

Az egyetem építési tervét Janáky István készítette. A kivitelezés 1950 májusában indult, és 1954-re majdnem teljesen elkészült. 1962-től 1969-ig fokozatos fejlesztési tervet készítettek.

Az építési területen, a Dudujka-völgyben építkezés közben gyógyvízforrást is találtak, ezt el kellett vezetni onnan, csak utána folytatódhatott a munka. Az építkezésre rabokat is

kivezényeltek: a legismertebb politikai elítéltek, akik az építkezésen dolgoztak, Cziffra György zongoraművész és Határ Győző író voltak. A munkát a helyi és az országos sajtó élénk érdeklődése kísérte mindvégig.

1949-ben még 80, pár hónappal később már 120 millió forintos költségvetésről beszéltek, ez az összeg 1954-re 230 millió forintra nőtt. 1200 ember dolgozott a miskolciak egyetemén.

Az első tanév a Földes Ferenc Gimnáziumban indult, a Pannónia szálló és a volt Minorita rendház nyújtott szállást a diákoknak.

1952-53-tól az oktatás már a jelenlegi helyén folyt, ekkor „jött át” Sopronból a kohómérnöki kar is.

1969-ben az egyetem része lett a dunaújvárosi Kohóipari Technikum is, amely főiskolai karként csatlakozott. Ez a kar 2000-ben vált ki, és a Dunaújvárosi Egyetem alapjául szolgált.

1979-ben Kazincbarcikán is életre hívtak egy Vegyipari Főiskolai kart, ami 1985-ig működött.

1981-ben jogi intézet alakult, amely 1983-tól kari minősítést kapott, 1984-ben pedig külön épületet.

1983-ban adták át a Körcsarnokot, amely a diákság sportéletét segítette/segíti elő, és ami különböző rendezvényeknek is helyet adott az elmúlt évtizedekben.

1987-ben létesült a gazdaságtudományi kar. 1992-ben indult el a bölcsészképzés. 1997-től része az egyetemnek a Bartók Béla Zeneművészeti Intézet, de ők maradtak a régi helyükön a Belvárosban.

A sárospataki Comenius tanítóképző 2000-2011 között volt része az intézménynek, jelenleg az egri főiskolához tartozik.

2001-ben Egészségtudományi Intézet alakult, amely 2009-ben nyerte el a kari minősítést.

2010-től 6,5 milliárdos felújításra és fejlesztésre került sor az egyetemen. Felújításra került - többek között - a főépület, a jogi kar épülete, a Körcsarnok és az atlétikai pálya. Ekkor a kornak megfelelő infrastrukturális és technikai fejlesztések történtek.

2017-től Sátoraljaújhely és Ózd is bekapcsolódott az egyetem vérkeringésébe.

Az egyetem névváltoztai:

- 1949-1952 Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem
- 1952-1956 Rákosi Mátyás Nehézipari Egyetem
- 1957-1990 Nehézipari Műszaki Egyetem
- 1990-Miskolci Egyetem

Manapság a három műszaki kar mellett állam- és jogtudományi, gazdaságtudományi, bölcsész tudományi és egészségügyi karral, illetve zeneművészeti intézettel rendelkezik az intézmény.

1999-ben Pro urbe díjjal jutalmazta a város az egyetemet. 2008-ban felsőoktatási minőségi díjat kapott, az országban elsőként. 2010-ben Kiváló Egyetem minisztériumi díjban részesült.

A 2015-ös adatok szerint akkor 536 oktató és 9513 diák töltötte napjait a falak között. A jelenlegi rektora Prof. Dr. Torma András.

Az Egyetemváros 85 hektáron terül el. A közelben épült fel a Kemény Dénes Városi Sportuszoda - 2009-ben -, így a diákok sporttevékenységeinek lehetősége is jelentősen bővült.

Régi selmeci hagyomány, hogy szalamanderrel - fáklyás felvonulással - búcsúznak a városuktól az egyetemi diákok, így köszönik meg az ott töltött éveket. Az UNESCO 2014-ben ezt a szellemi kulturális örökség részévé nyilvánította.

Az egyetem a Miskolcon töltött 60. és a jogelőd 275. születésnapját 2009-ben, Csemiczky Miklós: *Carmina Universitatis* című művének bemutatásával ünnepelte.

Források:

Dobrossy István (szerk.): *Miskolc az ezredfordulón - Bessenyei Miskolci Egyetem múltja, jelene és jövője* (Miskolc, 2002, dr. Dobrossy István)

Dobrossy István: *Miskolc írásban és képekben 6.* (Miskolc, 1999, Stehlik Ágnes)

Dr. Halmay Béla: *Miskolc és Borsod-Gömör-Kishont egyelőre egyesített vármegyei községek* (Budapest, 1929, A Magyar Városok Monográfiája Kiadóhivatala)

Borsodi Levéltári Évkönyv 3. - Gáspár Gyula: *Adalékok a Miskolci Egyetem történetéhez* (Miskolc, 1980, Román János)

B.-A.-Z.-megyei levéltár

boon.hu - Szalamander a Miskolci Egyetemen

Borsodi szemle

Reggeli hírlap - Az eperjesi jogakadémia

szakvalaszto.hu

uni-miskolc.hu - A Miskolci Egyetem története

[Wikipédia - Miskolci Egyetem szócikk](#)

3. Diósgyőri VTK

1910. február hatodikán alakult meg Miskolc és Borsod megye reprezentáns sportklubja, a DVTK, azaz a *Diósgyőri Vasgyári Testgyakorlók Köre*, mely fennállása több mint száz esztendeje alatt sok örömet és bánatot okozott szurkolóinak. A „kirakatban” mindig is a labdarúgó csapat volt, lehetett bármilyen szakosztálya az egyesületnek.

Az „aranylábúak” 1912. szeptember 15-én játszották első bajnoki mérkőzésüket, melyen a Losonc csapata ellen 2-1 arányban diadalmaskodtak. Aztán jöttek az alosztályi és kerületi bajnoki címek, majd 1937-től a másodosztály, 1940. augusztus 25-én pedig az NB1.

Az első kupadöntőt 1942-ben játszotta a csapat - 2-6 a Ferencváros ellen -, majd ezt még öt követte, melyből kettőt győztesen vívott meg. Az először 1960-ban megszerzett Vidék legjobbja cím után, 1979-ben bajnoki bronzéremnek örülhettek a csapat szimpatizánsai. Ekkor Diósgyőr volt a „*magyar football fővárosa*”. Még az olimpiai csapat is a miskolci játékosokra épült. A gárda jelenleg is első osztályban szerepel, hazai környezetben vívott mérkőzéseit pedig immár a minden igényt kielégítő, 21. századi stadionban rendezheti, amely az idén készült el.

A *szurkoló* külön fogalom Diósgyőrben. Rosszul játszhat a csapat, de lélek nélkül soha! Ezt nem fogadja el a nagyszámú szurkolósereg, amely különleges atmoszférát teremt a diósgyőri katlanban. (Aki nem volt még itt mérkőzésen, az nem is érezhette még az igazi fanatizmust.)

A stadion alatt meglátogathatjuk a *Habos oldal* sörözőt, vagy a *DVTK shop* ajándékboltot is.

Zólyomi Sándor felvétele

Forrás:

Varga Lajos: A futball-labda diósgyőri útja (Miskolc, 2011,
Varga Lajos)

4. A királynék jegyajándéka - a Diósgyőri vár története

A Diósgyőri vár Nagy-Miskolc meghatározó történelmi emléke. Ezen a csodálatos vidéken egymást érik az őskor emberének is otthont adó barlangok és a kristálytisztá folyóvizek. A gazdag állatvilág pedig évezredek óta ellátja az erre tévedt, vagy az itt hosszú távon letelepedő népek sokaságát.

A vár építésének ideje a honfoglalás koráig nyúlik vissza - vagy, ami valószínűbb, inkább a bronzkorig, az előttünk itt letelepedett népek által, amit Anonymus is megerősít. A magyar nép előtt éltek itt szarmaták, jaguzok, szkíták, kelták, avarok, kunok. Az avarok és a hunok nevezték *gyűrűnek*, azaz *győrnek* a kör alakú földvárait. A várral szemben elhelyezkedő Várhegyen - illetve annak aljában - őskori település nyomaira bukkantak. Körülbelül 1000(!!!) darab paleolit penge, lándzsahegyek és állati csontmaradványok lapultak egy barlang rétegeiben. (Ezen írásomban elsősorban Szendrei Jánosnak a vár történetét bemutató tanulmányára hivatkozom.)

A vár helyéül szolgáló völgyben egy mészkősziklából álló domb emelkedett ki, az egyik oldalán a Szent György-forrás vize, a másik oldalon a Szinva-patak egyik ága ölelte körül. Ezen a sziklás dombon, ideális környezetben, egy jókora adag föld felhordásával kiegészülve épült az első földvár, amely minden bizonnyal kör alakú volt - ahogy fentebb említettem - az elnevezéséből adódóan.

„(...) és tábort ütének a Heuyou-folyó mellett a Tiszáig és Emeudig és ott maradának egy hónapig. Holott is a vezér

Bungernek, Borsu atyjának, nagy földet adott, a Tapolucea vizéről a Sauby vizég, melyet Miskoucynak hínak, és adott neki egy várat, melyet Geurunak neveznek s azon várat fia Borsu a maga várával, melyet Borsodnak hínak, egy vármegyévé tette."⁶⁸ - írja a XIII. században Anonymus.

Ezen adatok szerint Győr vára már létezett a honfoglalás korában is - sőt jóval előtte is -, melyet a régészeti kutatások is megerősítenek. Bors vezér pedig a mai Edelény mellett várat építtetett, amely a vármegye névadó vára lett. Érdekesség, hogy nem az építetőről kapta a nevét, hanem „*mivelhogy kicsiny vala és erős*”.⁶⁹

Az, hogy a Kárpát-medence lakossága szláv volt, azt ne „vegyük be” az akadémiai nézetet terjesztőknek. Voltak szórványosan szláv népek, de jórészt avarok lakták eleink bejövetelekor hazánk területének nagy részét. Kétségtelen azonban, hogy szláv eredetű lakosság is volt ezen a területen.

„A honfoglalás ideje alatt s közvetlen utáni időkben épült ősmagyar várak is mind földerődők voltak, melyek kő- és bronzkori telepek fölé az avar rhingek módjára úgy épültek, hogy a körülötte lévő árkokat mélyítve, annak földjét a vár magasságának emelésére fordították, s hogy le ne omoljon facölöpöket és gerendákat vertek közé, vesszőkkel összefonták, agyaggal tapasztották, s végül gyepvel, gyeppel fedték.”⁷⁰

A kép előterében Nagy Lajos királyunk, mögötte a Diósgyőri vár.
(Zólyomi Sándor képe.)

Diósgyőr nevét számtalan változatban találjuk az évszázadok folyamán. Anonymusnál fordul elő először, ő *Geurunak* nevezi. Aztán 1248-ban *Nagygyőr* (ez különböztette meg Kisgyőrtől), 1261-ben *Nagyvár*, 1313-ban *Geur*, 1315-ben *Győs Geŭr*, 1333-ban *Geör*, 1341-ben *Gewr*, 1366-ban *Diosgwr*, 1376-ban *Dyosger*, 1399-ben ismét *Nagygyőr*, 1416-ban *Dywsgewr*, 1471-ben *Dyosgywr* és *Dyos Gywr*, 1472-ben *Diósgyewr*, 1473-ban *Dyosgyeor*, 1478-ban *Dyosgyer* és *Diósgyeör*, 1504-ben *Dyos Gewr*. Érdekesség, hogy Rákóczi fejedelem Miskolcon tartózkodása idején *Diós Gyŭrnek* írja. A *Győr* név egyébként a középkorban személy- és nemzetségnévként is szerepel.

Írott források a XII. századdal kezdődően lelhetőek fel a várral kapcsolatban. A XII. század első harmadában a vár még az ősi Bors nemzetség kezén volt. Azonban a nemzetség éppen aktuális vezetője - aki a borsodi főispán is volt -, Bors főispán, összeesküvést szervezett regnáló királyunk, II. István ellen, mikor az betegen feküdt ágyának esve, mikor már mindenki a halálát várta. Istvánt azonban kemény fából faragták, és felgyógyult a betegségéből. Érthető módon nem volt elragadtatva a nemzetség vezetőjének cselekedetétől, száműzte Borsot, a család ezen ágát pedig megfosztotta jogaiktól. A várat elvette az ősi tulajdonosától és királyi birtokba helyezte. (Egy évszázaddal később a Borsok egy másik ága már ismét a király kegyeltjei közé tartozott egyébként.) A kezdeti földvárnak ekkor már nyoma sem volt. A vár terjeszkedett, és a fapalánkokat és a vesszővel font karókat, faépítményeket felváltották lassanként a kőfalak, kőépületek.

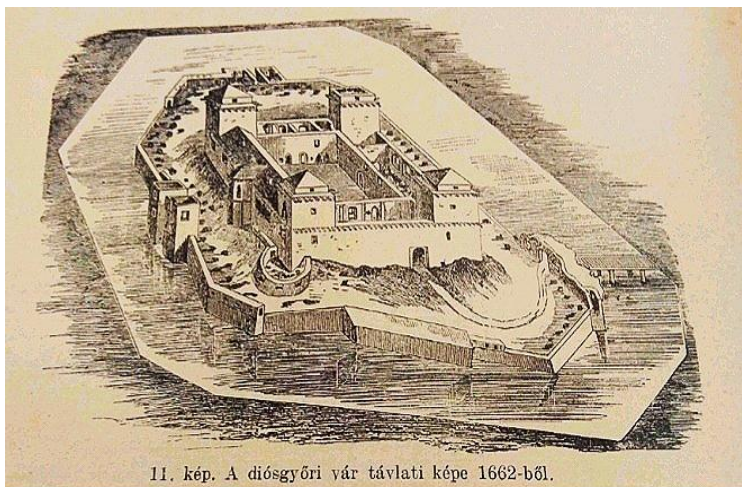
A szomorú végű tatárjárás idején - a Muhi csata után - IV. Béla királyunk valószínűleg ezen a környéken is áthaladt, miközben menekült az üldözői elől. A tatárok, több forrás szerint, elpusztították Miskolcot és Győr várát, bár Miskolc esetében ez nem bizonyított. Az azonban biztos, hogy a lakosság a hegyekbe menekült, és a barlangok védelmét választotta. A Varga-hegy mellett található az Örömhegy, amely állítólag arról kapta nevét, hogy Miskolc és Diósgyőr lakossága ott ünnepelt, miután elvonult a tatár veszedelem, és ott vártak arra, hogy visszatérhessenek az otthonukba.

Azért valószínű a Diósgyőri vár pusztulása, mert 1261-ben királyunk Nagygyőrt földnek említi, amely Borsod várához tartozik, tehát erősítés nem áll Diósgyőrben, illetve, ha egykoron állt, az valószínűleg elpusztult.

A 13. században - ennek is második felében - az Ákos nemzetség tűnik fel birtokosként, jelesül Ernye bán. A legenda szerint Ernye bán a friss lovát adta Béla királynak, hogy tovább tudjon menekülni, míg ő szembenézett az ellenséggel, és ezért jutalmul az uradalmat kapta. Egy másik nézet szerint azért kapta, mert Bélát a fia - a későbbi V. István király - elleni harcokban támogatta. Az akkor még regnáló Béla király és fia közötti isaszegi csatát egyenesen Ernye bán vitézségének bizonyításának tartja. Egy a lényeg, Ernye bán ismét magasba emelte Diósgyőr zászlaját, külön uradalom központjává téve azt. Ő építtette fel újra a várat a tatár pusztítás után, ekkor a források sokáig új várként emlegették Diósgyőrt.

Ernye bán 1274-ben elhunyt. Fia, István, Kun László feltétlen híve volt, mellette nőtt fel. Később tárnokmester, 1299-ben pedig országbíró és nádorispán lett. Az Árpád-ház kihalása

után pedig az volt a véleménye, hogy a király választásának joga szálljon vissza a nemzetre.

11. kép. A diósgyőri vár távlati képe 1662-ből.

A kép Szendrei János: A Diósgyőri vár története című könyvében szerepel

Aztán Vencel ellenkirály támogatóihoz csatlakozott - később Ottó bajor herceget is támogatta, aki szintén ellenkirály volt -, így Vencel nádorrá nevezte ki. Így írt Szendrei István Ernye bánról:

„István nádor, mint ember is kimagaslik kortársai közül. Bátor lovag, pompaszerető férfi, jó családapa és mély vallásos érzésű ember volt. Ő Diósgyőrt tette nemzetsége székhelyévé, melyet fejedelmi fénnel építtetett ki, úgy hogy az később Visegráddal is vetekedik. Hét fia és két lánya volt, akikért

nagyon sokat tett. Közel negyvenet tesz ki birtokainak száma, amelyekről tudomásunk van. Leányait jól kiházasítja."⁷¹

Második fiához - Jánoshoz - a cseh és lengyel királlyal rokon Bavarin herceg lányát adta nőül, és a menyegzőt a Diósgyőri várban ülték meg, hazai - az Aba, a Barsa és a Rátót nemzetség nagyjai - és külföldi előkelőségek társaságában. Állítólag ekkor a középkor egyik legfényesebb lakodalmát tartották a várban, 1304-ben.

A feljegyzések szerint az apa, István volt az alapítója a vár alatt található, Urunk szent testéről - „*Corpus Christi*” - elnevezett pálos kolostornak, és az avasi templom építésében is voltak érdemei.

Később behódolt Károly Róbertnek, ő pedig alispánként tartott igényt szolgálataira, 1315 körül hunyt el. A fiai - köztük a jól kiházasított János - elvesztették a várat, ugyanis a király elleni következő lázadás idején a trónkövetelő mellé álltak. Ezúttal Károly Róbert már nem volt megbocsátó, mind vérpadra kerültek.

Károly Róbert ezután a várat az egyik leghűségesebb emberének, a Debreceni Dózsának ajándékozta. Az ő idejében nevezik a vár alatti községet a sok diófa után először *Diósgyőrnek*.

1325-től a Széchy család a vár ura, közülük a leghíresebb Miklós, aki Dózsa unokáját vette nőül. Ő az olaszországi hadjáratok alatt segítette - az itthoni bajokat „orvosolta” - Lajos királyunkat. Károly Róbert 1320-ban vette feleségül a lengyel király lányát, Erzsébetet, így a lengyel trón várományosa a fia, Lajos lett, ezért évente hosszabb időre Diósgyőrben rendezte be az udvartartását.

Buda és Lengyelország között félúton a céloknak megfelelt, közben felügyelhette a Zólyomi vár építését is az ekkor már magyar király, I. Nagy Lajos. Ebben a korban a vár olyan állapotban volt, ahol a király nyugodtan berendezhette udvartartását.

1358-ban Lajos az egyik bizalmi emberére, Zudar Péterre bízta a várnagyságot, aki mellesleg Sáros megye főispánja is volt. 1364-ben Lajos elcsérélte a Széchyekkel a diósgyőri uradalmat Lendva várára és hatalmas uradalmára. Ez mutatja, mekkora értéke volt akkor a várnak. Ekkor került az uradalomhoz Miskolc mezőváros is.

Áldozatát lovon elrabló boszorkány a diósgyőri vár mellett, XIX. századi metszet.

A következő másfél száz évben következett a diósgyőri vár legfényesebb időszaka. Európai politikai szálak futottak össze a

Diósgyőri vár termeiben, és egész Borsod megye is rengeteget lépett előre gazdasági és kulturális téren. Nem csak a közvetlen uradalom, hanem Miskolc, Muhi, Mezőkövesd és Keresztes települések is sokat fejlődtek ebben az időszakban.

Természetesen a politikai okokon kívül a vidék szépsége és vadregényes hegy-völgyei is meghódították Lajos király szívét, így ezután élete végéig minden évben visszatért Diósgyőrbe, kivéve, ha háborús tevékenysége gátolta ebben.

Az akkori történétírók egyike, Fessler így írt Diósgyőréről:

„Ott a pisztrángban gazdag Szinva öntözte kellemetes völgyben, a sűrű tölgy- és bikkerdőnek közepette az ő áhítatos lelkiületéhez méltó légkört talált, a túlvilági dolgok szemléletének szentelt hazai Pálos-rend remete magányában. Innen egy órányira Miskolc mellett állt a bencések tapolcai apátúrsága, mely akkortájt még istenfélő és tudós férfiakban bővelkedett volt. És másutt is fölhozza Mária királyleány atyjáról, hogy a diósgyőri völgyben, az őstölgyesek árnyékában, a hegyről lerohanó patak mellett, Szent Pál emelkedett remetéivel gyakori bölcs beszélgetésekbe mélyedt, elfeledkezve gondjairól, a földi méltóságról, a koronákról.”⁷²

(Egyébként nem csak Lajos királyunkat igézte meg ez a csodálatos vidék, később Kazinczy Ferenc és Petőfi Sándor is ámulattal írt a környékről.)

1369-ben Lajos Diósgyőrből diósgyőri tartózkodása alatt adományozott új címet Kassa városának, 1370-ben pedig Krakóban lengyel királlyá koronázták. Onnan Diósgyőrbe tért vissza, immáron lengyel uralkodóként is. Itt fogadta a külföldi uralkodók követeit is, akik gratuláltak neki a koronázáshoz.

A diósgyőri vár történetének mégsem ez volt a csúcspontja. Az 1381-ben véget ért velencei háború győztes befejezése utáni béke Diósgyőrben került Lajos által aláírásra. Ezt turini békekötés néven ismerjük, mely Magyarország, a genovai köztársaság, Carrara Ferenc páduai fejedelem, az aquileiai pátriarkátus s a velencei köztársaság ellenében kötött meg. Magát a békét Torinóban 1381. augusztus 8-án vitatták meg és egyeztek meg benne, de az okmányokat november 26-án Diósgyőrben hitelesítette uralkodónk.

Lajos ekkor már élete alkonyán járt. Utolsó évét is itt kezdte királyunk, aztán 1382 szeptemberében már gyászolta őt a vár is, fekete lobogókat lobogtatott a szél a diósgyőri bástyákon. Hedvig és Mária, Lajos két lánya Lengyelország, illetve Magyarország királynéja lett, így megszűnt a két ország közötti unió. Mária férje - aki nyilván egyben Magyarország királya is lett -, Luxemburgi Zsigmond volt, aki a jegyesével mulatott az ódon falak között. Mária rengeteg időt töltött Diósgyőrben, ahogy az apja uralkodása idején is, rengeteg kiváltsággal ajándékozta meg nem csak Diósgyőrt, hanem a környező településeket is. Tragikus sorsát el nem kerülhette, 1395-ben felbukott a lovával a budai hegyek között. Az állat alá került és terhes lévén a korai szülés alatt gyermekével együtt elhunyt. A népnyelv sokáig megőrizte a nevét: hosszú ideig „*Nagy Lajos király lányának vára*”-ként nevezték Diósgyőrt. Állítólag Mária születésekor az apja mogyorófát ültetett annak a szép napnak az emlékére, melyet évszázadokon át őrzött is az 1935-ben kiszáradt fa.

Zsigmond már nem kedvelte annyira a várunkat, mint Lajos, viszont egy nagyon fontos privilégiumot adott Miskolcnak

1411-ben. A szabad papválasztás jogát - ez a reformáció alatt kulcsfontosságú lesz majd a katolikus egyház elleni harcban.

1424-ben második feleségének, Borbálának ajándékozta a várat és az uradalmat - valamint Cserép és Dédes várakat -, mintegy 60 000 forint értékben. Borbála ezek után gyakran időzött itt, de csak dorbézolásai, kicsapongásai emlékét jegyezték fel a források. A korabeli források „ekébontó Borbála”-ként emlegetik, mint a „női nem elrettentő példáját”. Miatta ismerjük az egykori várnagyok nevét is, akikkel valószínűleg „összeszűrte a leveit”. Később a történeti kutatások a házasságtörő mivoltát cáfolták egyébként. Mindenesetre Zsigmond utóda, Habsburg Albert elvette az uradalmat Borbálától, és a nejének, Erzsébet magyar királynénak adta azt 1439-ben.

A királyok sorában Mátyás következett, aki szintén európai műveltségű király volt. Ekkor már politikai események nem folytak a várfalak között, másképp azonban ő is sokat tartózkodott itt, és akárcsak Lajos, a környék nagy tudású szerzeteseivel is sokat elmélkedett. Természetesen ő is feleségének, vagyis menyasszonyának, Podjebrád Katalinnak ajándékozta a várat és az uradalmat 1461-ben. Aztán Aragóniai Beatrix kapta meg, a második feleség jogán, szintén jegyajándékkul. Beatrix ügyes asszony volt, így Mátyás halála után is a birtokában maradt a vár/ az uradalom. Ebből az időből valók az első feljegyzések arról, hogy Diósgyőr közelében egy vadaskert is megtalálható volt.

1472-ben egy rendelet által ékes bizonyítást nyert, hogy Mátyás igazságossága nem csak legenda. A diósgyőri paulinusoknak engedélyt adott, évente 10 akó bor kimérésére a

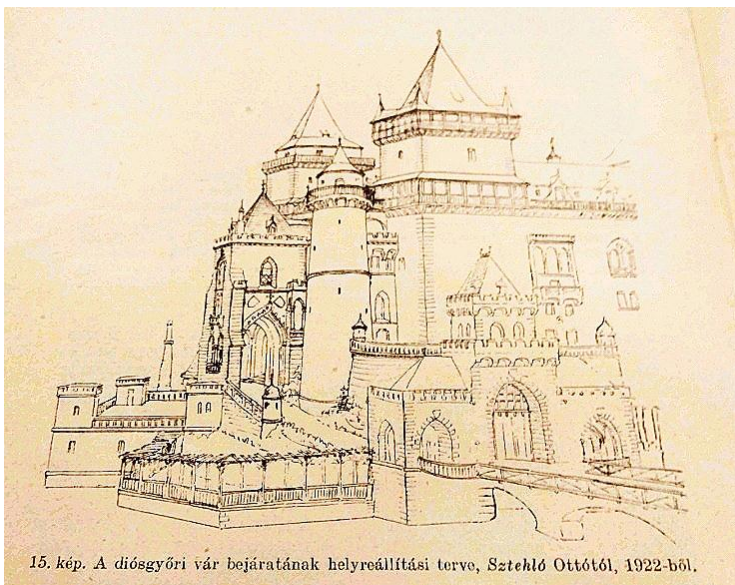
miskolci házukban. Emiatt a miskolciak fellebbeztek, mivel ez régi előjoguk volt, és ezt sértette Mátyás rendelete. Ezután Mátyás Budáról megüzente/kimondta, hogy a miskolciaknak volt igazuk, ő tévedett - nem tudott erről, de utánanézett -, és visszavonta a rendeletét.

A feljegyzések szerint ő volt az utolsó magyar király, aki tiszteletét tette Diósgyőrben. Beatrix még egy pár évig Diósgyőr ura maradt, miközben próbálta „elvetetni” magát Mátyás utódjával, „Dobzse” Lászlóval. Ez nem sikerült a fondorlatos asszonynak, így 1502-ben II. Ulászló király a feleségének, Anna királynénak adományozta a várat, szokás szerint jegyajándékul.

Következő királyunk II. Lajos pedig 1519-ben pallosjogot adományoz Miskolc városának. Szívén viselte az uradalom sorsát, bár személyesen valószínűleg sohasem járt nálunk. Folytatva a sort, 1522-ben feleségének, Mária királynénak adományozza az uradalmat.

1521-ben a diósgyőri alvárnagynak miskolci előnévvel nemességet adományoz.

„Üdvözetünket és királyi kegyünket küldjük néked, Kormossy Tamás, diósgyőri várunk alvárnagyának és jegyesének Apollóniának. (...) A kormányzás nehéz gondjai között sokkal jobban esik nekünk, ha nem a királyi hatalmunk iránti félelemtől, hanem szeretettől és hűségtől könnyezve kormányozhatunk.”⁷³ - írja Szendrei János a vár történetét bemutató munkájában.

15. kép. A diósgyőri vár bejáratának helyreállítási terve, Sztehló Ottótól, 1922-ből.

A kép Szendrei János a Diósgyőri vár története című könyvben szerepel

Sajnos Kormossy uram nemesi háza csakhamar megszakadt, gyermektelenül halt meg...

Az 1526-os nemzeti tragédia - Mohács - után a háromfelé szakadó országról Mária menekülni kényszerült. A várat Pempflinger Sebestyén vármegyei főispánra bízta. A Pempflinger család Sebestyén lányának, Orsolyának köszönhette felemelkedését, ő Mária királyné udvarhölgye volt. Mária még az 1540-es években is igényt formált Diósgyőrré, de Ferdinánd király rá sem hederített ezen kérésére.

A XVI. század közepére a három felé szakadó Magyarországért folytatott harc során magánkézbe kerül a

diósgyőri uradalom. Az ország sajnálatos helyzetében tulajdonképpen végvári szerepet töltött be a vár. 1536 környékén Szapolyai János király elfoglalta a Pempflinger Sebestyén által védett erődöt, majd Balassa Zsigmondnak adományozta, akit sebtiben ki is nevezett diósgyőri várnaggyá és borsodi főispánná. 1540-ben - miután elhunyt János király - Ferdinánd király - aki a nyugati országrészt uralta János idejében - hűtlenségi perbe fogta Balassa urunkat, aki nem volt rest, hűségesküt tett Ferdinánd mellett is. Ennek fejében rá és feleségére, Fánchy Borbálára szállt 20 000 magyar forintért a vár haszonbérlete, amely tulajdonképpen addig is az övéké volt. Már írtam erről a „nagyszerű” párosról, a Balassa és Fánchy családról egy párszor. Zsarnokoskodásaik, kegyetlenkedéseik nem ismertek határokat. Sajnos sok zavaros történet kering róluk - például valahol azt is olvastam, hogy Borbála asszony első férje Pempflinger Sebestyén úr volt - így nehéz tisztán látni helyzetüket, de valószínűsíténém, hogy tényleg nem voltak jó emberek. A miskolci bíró elrablása című írásomban már leírtam a Borbála asszony és a miskolci Iszkora Márton bíró között történt affért. Ők és embereik pusztították el a szentléleki kolostort, illetve a tapolcai apátságot is, azért, hogy földjüket növeljék, hivatalosan pedig azért, mert az éppen nem az ő oldalukon álló királyt szolgálták. Miután Balassa „úr” meghalt, felesége még évekig sanyargatta uradalmát, jelesül Miskolcot, kiket nem engedett református hitre térni, mert bigott katolikus volt. Ő szakította ki a mindszei egyházat az avasi templom részéből, illetve miatta állt parlagon az avasi egyházi intézmény, mert nem engedte újjáépíteni. Balassáné halála után az uradalom ismét királyi birtok lett.

Találtam egy - úgymond - leltárt, hogy ebben az időben - 16. század - mely jószágok tartoztak a diósgyőri uradalomhoz:

Diósgyőr város, 109 jobbágytelek és 8 zsellér,
Kápolna, 25 telek,
Radistyán, 14 egész jobbágytelek, 12 elpusztult,
Bábony, 13 egész és két féltelek, 12 zsellér,
Parasznya, fél jobbágytelek, 11 zsellér, 6 elpusztult,
Csaba, egész jobbágytelek 9, zsellér 4,
Kisgyőr, 12 egész jobbágytelek, 12 fél jobbágytelek, 13
zsellér, 3 pusztá,
Petri, 4 fél jobbágytelek, 9 zsellér,
Varbó, 22 jobbágytelek, 20 fél jobbágytelek, 3 zsellér, 4
elpusztult,
Miskolc, 244 jobbágytelek, 24 elpusztult, 74 zsellér,
Muhi, 80 egész jobbágytelek, 49 féltelek, 20 pusztá,
Mezőkövesd, 92 egész jobbágytelek, 36 zsellér, 16 pusztá,
Keresztes, 79 egész jobbágytelek, 27 zsellér.⁷⁴

1563-ban a király ismét magántulajdonba akarta adni a várat, de az uradalom tiltakozott és ragaszkodni szeretett volna a királyi tulajdonláshoz. Immáron Miksa király azonban 1564-ben ismét magánkézbe adta a várat, 63 000 forintért Perényi Gábornak, ő pedig „szerelmetes feleségének” Országh Ilonának adja végrendeletében. Ilona halála után testvérére, Borbálára szállt a vár és az uradalom, ezáltal Török Ferencre, Hunyad megye örökös főispánjára, aki nem mellesleg a híres törökverő Török Bálint fivére. Később Ferenc uram halála után Borbála Geszthy Ferenc felesége lesz. Ferencünk vitéz ember volt,

többször győzedelmeskedett török seregek, rablóhadak fölött, a várban testvérét is maga mellé vette kapitányként. 1588-ban pedig Rákóczi Zsigmond egri várnaggyal és katonáival együtt Szikszónál egy nagyobb török sereget vágtak le, gazdag zsákmánnyal tértek vissza Diósgyőrbe.

Török Ferencnek két lánya volt, ők örökölték az uradalmat apjuk jogán. Egyikük Bedegi Nyári Pál felesége lett - Bedegvölgy névadó családja Pesty Frigyes szerint, bár Szegőfi Anna kutatásai szerint már előtte is „Betegvölgynek” nevezték, talán a beteg-bedeg szókapcsolat lehet inkább a megfejtés a völgy nevére - másik lánya Homonnai István felesége lett (Eufrozina). Ők ketten birtokolták az uradalmat ezután. Nem voltak sokkal jobbak, mint a híres-hírhedt Balassa család tagjai a leírások szerint.

1596-ban Mezőkeresztesnél csatát vesztek a magyar seregek, így egész Borsod vármegye török fennhatóság alá került. Diósgyőr, Ónod és Szendrő maradtak meg bástyaként, vagy szigetként a török tengerben. A menekülő magyar seregből Diósgyőr védelmét kereste Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem, Kornis Gáspár és Huszár Péter társaságában. De itt töltötte az éjszakát oltalom reményében Báthory István, Thurzó György, Czobor Mihály és a fent nevezett Bedegi Nyári Pál is. A keresztesi csata után véglegesen megpecsételődött megyénk sorsa. Az ország ezen vármegyéjében is véglegesen pusztulás lett az úr. Számptalan település ebben az időszakban szűnt meg, a törökök pusztítása, fosztogatása és kegyetlenkedése miatt. Amikor a törökök azt mondják, hogy mi mekkora pajtások vagyunk, ne felejtjük ezt el! Óriási tévedés az, hogy a törökök mellett milyen szabadon élhetett mindenki. Magyarország

nemzetiségi viszonyai véglegesen a török rabiga alatt változtak meg. A Habsburgok még rátettek erre a kezdődő megosztottságra és utána az út végén már ott dereng Trianon rémképe.

A magyar hadak maradékát üldöző török seregek Miskolcot és Diósgyőrt teljesen feldúlták. Ekkor égették fel Muhi városát is. Állítólag a legnagyobb mészárlást kékmezőn rendezték, magyarok hullái borították az egész környéket. Később ezt régészeti kutatások cáfolták.

Diósgyőrből, illetve Miskolcra a megye székhelye átkerült először Szendrőbe, majd Aszalóra. A Diósgyőri várat mindösszesen 30 gyalogos és 20 lovas védte ekkor, ráadásul az uradalom nagyobb városai, mint például Mezőkövesd, Keresztes vagy Miskolc teljesen parlagon heverték. A vármegye segítségét kérték. A megye pedig el is rendelte a vár kijavíttatását, mivel a vár is sérült a dúlás alatt. Ezután folyamatosan születtek a rendeletek a vár kijavítására, felújítására. Sok város adott ingyenmunkásokat a feladat elvégzésére. Azonban hiába a folyamatos rendeletek sokasága, a vár még 1631-ben sincs kész állapotban.

Egy 1638-ban született újabb rendelet beszámol arról, hogy a Diósgyőri vár továbbra sincsen védhető állapotban, ezért további erősítésére ad parancsot. A rendelet arra is figyelmeztetett, hogyha a török elfoglalja ezt a várat is, akkor a Felvidéken szabadon pusztíthat, megvetheti a lábát. Arra kéri a vármegyét, illetve a tulajdonos Nyári családot, hogy vagy javíttassa ki vagy romboltassa le, a török ne tudjon befészkelni benne. Ekkor a Nyári leányági öröklés okán a Haller család birtokában van már a vár. Haller Sámuel a vár kapitánya.

Sámuel úr egyébként nem járt túl jól, egy portyázó sereg élén a török által levágtatik 1643-ban. A vár felújításán folyamatosan dolgoztak. Tegyük azért még hozzá, hogy Diósgyőr hadászatiilag nem volt jelentős erősség, azonban a török portyázó seregek ellenőrzésére és a rend fenntartására alkalmas volt.

1644-ben Kassa Rákóczy György pártjára áll, ezután Diósgyőr is kitűzte György zászlaját, 1648 végén azonban ismét visszakerült a császáriak kezére. 1655-ben Papp János főkapitány vezetésével már 150 lovas és 250 gyalog állomásozott a várban. Lorántffy Zsuzsánna pedig 1660-ban a vár javítására 10 000 forintot hagyott a végrendeletében.

Érdekes jelenet játszódott le 1650-ben, amikor a törökök váratlanul megtámadták a Diósgyőri várat egy kisebb csapattal. A katonák a szőlőkben békésen kapáltak. A seregdob hívására lélekszakadva rohantak a vár megvédésére és öldöklő küzdelemben végül a törököt elűzték a vár alól. Azonban Rákóczy László emberei kint maradtak és meglapultak a cserjésben. Ezért a várból kiűzték őket, az egész város gúnyolódásának kitéve hagyták el a diósgyőri uradalom területét.

A sok rendelet ellenére a vár állapota tovább romlott. „Az őrség 1661. okt. 4-én értesítette a vármegyét, hogyha a várat rövidesen nem hozatja védhető állapotba, kénytelenek lesznek megszökni.”⁷⁵ 1665-ben pedig azt kérte az őrség, hogy inkább adja meg magát a töröknek és fizessen nekik adót, mintsem bizonytalanságba legyenek, mert a várat ebben az állapotban nem tudják megvédeni. A két esemény között, 1662-ben német katonaságot helyezett el a megye a várban, de a lakosokkal

annyira nem békültek, hogy kénytelenek voltak a magyar őrseget visszahelyezni. 1669-re csak elkészültek a felújítással, sőt már egy kis templom építésére is gondoltak, azonban az erősítés helyzete nemsokára rossz irányba változott, nemsokára elvesztette hadászati értékét.

1673-ban vegyes magyar-német őrség volt a várban. Bujdosó kurucok a magyarokat meggyőzték, hogy adják át a várat. Ebbe a magyarok belementek és a németeket sértetlenül Kassa felé irányították. Azonban egy csapat utánuk eredt a várból és a Bodó-völgyben levágták őket, egyedül egy öreg német tudott Kassára menekülni. Nagyon megdühödött erre a kassai császári parancsnok és Telekessi kapitány vezetésével egy 1500 fős sereget küldött Diósgyőr ellen, ostromágyúkkal és egyéb felszerelésekkel felvértezve őket. Amikor az ostrom során a vár egyik kapuja már az ostromlók kezén volt, a bentiek elengedték Korláth kapitányt - a várnagyot -, 7 papot és egy jezsuitát, akiket eddig a börtönben tartottak fogva. Ekkor kitértek a fehér zászlót. Azonban Telekessi csak abban az esetben volt hajlandó elfogadni a megadást, ha a főbűnösök lakolnak. 15 volt császári katonát kivégeztek, sokakat a Tokaji vár börtönébe zártak. A vár őrségéhez csatlakozók nagy részét elengedték büntetlenül, ez 170 embert tett ki. A vár védműinek egy részét lerombolták, alkalmatlanná tették hadászati szempontból és a harangjait is magukkal vitték Kassára.

Ezzel ellentétben 1679-ben bujdosó kurucok dúlták fel Diósgyőrt úgy, hogy csak évekkel később tudtak lakosai visszatérni lerombolt házaikba, addig Miskolcon kaptak menedéket. A Haller család tagjai továbbra is a vár urai voltak. Báró Haller Sámuel még 1702-ben is a várban lakott. A kincstár

a Haller családtól az uradalom egy részét megvásárolta, majd Erdődy Gábor püspöknek és gróf Buttlernak adta zálogba.

1704. január 14-én Rákóczi seregei Miskolcra érkeznek. Haller úr nem volt otthon, éppen Kassára utazott. A Haller család osztrák oldalon állt, ezért a kurucok körülvették a várat, az őrséget lefegyverezték és szabad rablást tartottak bent. Sámuel úr felesége, Barkóczy Júlia parasztruhában próbált menekülni a várból, de nem jutott ki, ezért a vizesárokból lapulva várta meg, hogy a kurucok távozzanak az erődítésből.

1715-ben III. Károly királysága idején kerítettek sort a Haller család diósgyőri birtokperére.

„Ő Felsége hozzájárulásával az határozatott: hogy a diósgyőri vár és fekvő jószágok birtokát, amelyeket különben a kir. fiscus a Haller család kezéből bíróilag vett át, mindkét részről helyezzék vissza abba az állapotba, melyben a legközelebb lecsillapított mozgalmak előtt volt. (...)”⁷⁶

Mária Terézia 1755-ben elzálogosítja a várat - 16 évre - Grassalkovich Antalnak, utána pedig a Magyar királyi Pénzügy, majd a Pénzügyminisztérium veszik át. Eddig a vármegye főispánja egyben a vár várnagya is volt és a várban lakott. Most a Piac utcai házába költöztek - Miskolcra -, mert a vár már nem volt lakható. 1727-től pedig az újonnan épült Vármegyeháza lett az otthonuk. III. Károly 1739-ben feléleszti a pálos rendet Diósgyőrben, melyet 1782-ben II. József rendelete végleg feloszlat. 1847-ben a vár romjai között sétált Petőfi Sándor és az Alkony című versét ezen falak között írta meg.

A XIX. században a vár gyakorlatilag kőbányaként használatos, amíg a kormány körül nem kerítette. Ebben a században kezdődtek a vár régészeti feltárásai. Nevezetesebb

ásatások 1820, 1881, 1890-es évek, 1894, 1921-22, 1934, 1936, 1945 között voltak. A vár romjainak megőrzésére, az épület egészének megóvása, tudományos komolyabb kutatására csak 1945 után került sor. 1960-ban teljes helyreállítási koncepciót készítettek, bár ebből nem lett semmi sem. A 2010-es években kezdődött a vár nagyszabású rekonstrukciója, melynek következő fázisban a vár régi pompájában ragyoghat. Én már nagyon várom!

A vár leletei között említést érdemel a „*Diósgyőri Madonna*” néven ismert márványoltár, mely két darabban került elő, illetve a jelenleg az avasi templomban található „*Diósgyőri stallum*” - kóruspad - is.

Miskolciaknak és nem miskolciaknak is érdemes ellátogatni a várba, nem csak a gyönyörű látványáért és a pazar berendezéséért, hanem a körítésért is. A múzeum munkatársai hatalmas lelkesedéssel és nagy szakértelemmel, korhű ruhákban, nagy színészi játékkal mutatják be a vár ékességeit.

Források:

Brósz Károly: A Diósgyőri vár történetéből – Századok című folyóirat, 1871.

Czeplédy Ilona: A Diósgyőri vár (Budapest, 1971, Corvina kiadó)

Ferenczy Károly-Marjalaki Kiss Lajos-Leszih Andor: A Diósgyőri vár (Miskolc, 1961, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Idegenforgalmi Hivatal)

Fessler Ignác Aurél: Die Geschichte der Ungern und ihrer Landsassen (Lipcse, 1815–25)

Levéltári Évkönyv 8. (Miskolc, 1997) – Tóth Péter: Borovszky Samu megyetörténete 1711 után

Múzeumi Füzetek 2-3. (Miskolc, 1959, Herman Ottó Múzeum)
- ifj. Dümmerling Ödön - Komáromy József: Diósgyőr vára

Szendrei János: A Diósgyőri vár története (Budapest, 1927)

Szendrei János: Miskolcz város története és egyetemes helyirata 1-5. (Miskolcz, 1886-1911)

Wenzel Gusztáv: Diósgyőr egykori történelmi jelentősége (Pest, 1872)

diosgyorivar.hu

egykor.hu - Diósgyőri vár

hellomiskolc.hu - Diósgyőri vár

nevezetesfak.hu - A diósgyőri törökmogyoró fa

Wikipédia - Diósgyőri vár szócikk

5. A csodálatos Palotaszálló

Lillafüred Miskolc egyik legmagasabban fekvő része. A Szinva és a Garadna patakok összefolyásánál, jelentős turisztikai vonzerőt képvisel. Itt található a Palotaszálló. Gróf Bethlen András már az 1890-es években kitalálta, hogy egy üdülőövezetet építtet a Hámori-tó mellé. Az üdülőhelyet Vay Erzsébetről, unokahúgáról, az éppen regnáló főispán testvéréről nevezte el, akit Lillának becéztek. Az írásom Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. – Lillafüred című munkája alapján készült elsősorban.

1921-ben Bethlen István került a miniszterelnöki székbe. A rokoni kapcsolatok eredményeképpen szárnyai alá vette egy nagyszabású beruházás tervét, amely egy gyönyörű kastélyt álmodott Lillafüredre és amely fel is épült a Speyer-kölcsönből 1927-30 között.

A szálloda tervei 1925-26-ra készültek el. A tereprendezés elkezdődött, heroikus küzdelmet folytattak az építők az elemekkel. A házak egy része eltűnt, a tulajdonosok Alsóhámorban és Diósgyőrben kaptak új lakást. Egy hegyet bontottak le az építkezés kedvéért. 4000 köbméter földet és robbantott sziklát hordtak el. A munkát az Erdőkincstár két mérnöke irányította, Kövess János erdőtanácsos és Osztolúczky Tibor erdőmérnök.

Lux Kálmán a Palotaszálló tervezője egy neoreneszánsz, Mátyás korabeli kastélyt álmodott a bükki dombokra, 46 méteres toronnyal.

1926-ban felvetődött, hogy valahogy fel is kell jutniuk a majdani elegáns vendégeinek a szállóhoz, ehhez pedig megfelelő minőségű út szükségeltetik. A zúzalékköves makadám út a korszak legmodernebb eljárásával készült, a kivitelező egy bostoni székhelyű amerikai cég volt. 1930-ra, a megnyitóra ez is elkészült.

A csodálatos Palotaszálló

A szálló szerkezetének elkészültekor, úgynevezett Bokréta ünnepséget tartottak, amelyre illusztris társaságot hívtak meg. A miniszterelnök ugyan nem jött el, de a jelenlevő miniszterek támogatásukról biztosították a beruházást és az idegenforgalmi projektet. Még a Budapest-Miskolc-Lillafüred vasútvonal is szóba került az egyeztetések keretein belül.

„Mint egykor a fáraók parancsára, hegyeket hordtak el, alagutakat fúrtak, sziklákat fejtettek, utat vágtak a hegység sziklabércein, patakokat helyeztek át újonnan kiszakított mederbe és építettek egy olyan monumentális palotát, ami nagyságra, szépségre és struktúrára nézve a királyi vár és az országház után első helyen áll az országban.”⁷⁷ - Dobrossy István idéz az egykorú sajtó egyik vezércikkből.

***„Ha az angyalokat kiűznék az égről ide jönnének lakni.”⁷⁸
- Petőfi Sándor.***

Lillafüred még a Palotaszálló nélkül. Fotó: Miskolc a múltban Facebook csoport.

Már a korabeli sajtó is a Bethlen-kormány legnagyobb, legmaradandóbb beruházását látta benne.

3,5 millió pengő. Elképesztő összeg volt ez akkoriban, ennyibe került a lillafüredi ékszerdoboz megépítése. Az épület fő - északi - homlokzata a Hámori-tóra néz, a déli a lillafüredi völgyet pásztázza.

1929-re készen lett a nagy mű, az átadást azonban csak 1930. május elsejére tervezték Hortyra és Bethlenre is számítva. A májusi átadás elmaradt, június 8-án, pünkösd vasárnap adták át a Palotaszállót. A kormányzó és a miniszterelnök nélkül, de rengeteg vendég és érdeklődő kíséretében. Állítólag Vay Erzsébet, a település névadója is jelen volt az eseményen inkognitóban...

Érdekesség, hogy 1930-33 között Rákóczi János volt a konyhafőnök, aki a Rákóczi túrós névadója, illetve az, hogy a szálló testvérépülete Tátralomnicban található. Ott ugyanúgy Bethlen András kezdeményezésére hoztak létre egy üdülőtelepet és 1905-ben egy Palotaszállót építettek. Trianon azonban elszakította tőlünk a területet.

1933-ban, 200 résztvevővel írótalálkozót - IGE kongresszus - tartottak, többek között József Attila részvételével, akit meghihletett a környezet szépsége, és itt írta Óda című versét. Ennek emléket szobor őrzi a vízeséstől nem messze.

1934-ben itt forgatták a *Meseautó* című film egy részét.

1939-ben itt tartották az első magyar filmszemlét.

A harmincas években állami tulajdonban volt, a második világháború éveiben sebesült katonák rehabilitációja folyt a palota falai között, majd a szocializmusban SZOT üdülőként funkcionált.

A nyolcvanas években felújítás kezdődött, amely a 60 éves jubileumra fejeződött be.

„A felújított 60 éves Palotaszálló lényegében a tervező hajdan megálmodott szépségét megtartotta, kényelmét a kor követelményei szerint kiegészítette, ma is szolgálja vendégeinek kényelmét, biztosítja nyugalmát.”⁷⁹ - a felújítást vezető építésztől idéz Dobrossy István.

1993-ban vette át a Hunguest Hotel szállodalánc. 1998-ban teljes felújításon esett át, 2009 őszétől pedig a negyedik csillagát is megkapta a méltán népszerű Hotel Palota. Manapság szépségével, eleganciájával Miskolc egyik jelképe, melyet minden lakosa magáénak tekint egy kicsit.

Források:

Dobrossy István (szerk.): Miskolc története IV-V. - Palotaszálló tárgyszó (Miskolc, 2003-2007, dr. Dobrossy István)

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 2. (Miskolc, 1995, Stehlik Ágnes)

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. - Lillafüred (243-288. oldal) (Miskolc, 2000, Stehlik Ágnes)

elmenyekvolgye.hu - Palotaszálló

hellomiskolc.hu - Palotaszálló

hungeshotels.hu - Palotaszálló

Miskolc a múltban Facebook csoport képe

miskolc.hu - Palotaszálló

miskolc.varosom.hu - Palotaszálló

szerelempark.hu

Wikipédia - Lillafüredi Palotaszálló szócikk

6. A meseszép Hámori-tó

Szerencsések vagyunk mi magyarok, mert ha igazán szépet akarunk látni, nem kell az országhatáron túlra utaznunk. Amúgy is egyedi a helyzetünk a világon, nincs még egy nemzet, melyet saját határai vesznek körül. Határainkon belül maradt a csodás Bükk is és ebben a hegységben van egy mesterségesen felduzzasztott, meseszép tó, melyet a XIV. század elejétől emlegetnek írott forrásokban és amely mai formáját a vaskohászatnak köszönheti. Ennek a tónak először nem is volt neve a „régiek” Fel-tónak nevezték, mert a falu felett volt található. Vagy egyszerűen Tajnak nevezték a német teich - tó jelentésű - szó után. Az egyik régi újságban pedig Diósgyőri-tóként aposztrofálták. A Hámori-tó elnevezés az első világháborút követően vált általánosan használatossá, de azért már a XIX. század végén is ismerték ezen a néven. Ezen írásom Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. – Lillafüred című munkája alapján készült elsősorban.

A Hámori-tó a mai formájában úgy került kialakításra, hogy az ómassai kohónál „helyigény” lépett fel, amit a község már nem tudott biztosítani. Ekkor az új kohó helyét Újmassán jelölték ki, itt viszont a kicsiny Fel-tó vize kevés lett volna. A vashámorokat mozgató erő folyamatos biztosítása miatt szükség volt egy víztározóra. A Szinva- és a Garadna-patakok találkozásánál lévő kis tavacska egy csapásra az ipari élet fontos „kellékévé” vált.

Fazola Frigyes, Henrik fia építtette a gátat, mely a vizet duzzasztotta. A terveket Anton Seidl, kamarai mérnök készítette. 1813-ra datálják a víztározó elkészültét, de az utolsó simításokat 1815-ben fejezték be. Magyarország legrégebb víztározójaként ismerjük. Érdekesség, hogy a tó kapacitását „vederben” adták meg, ami 18 és negyedmillió volt.

„Elődje a Szinva édesvízi mészköerakódása által visszaduzzasztott Fel-tó volt, amelyet először 1319-ben említett egy pálos kolostorral kapcsolatos oklevél.”⁸⁰

Már a XIX. század végétől lehetett csónakázni a tavon - egészen 1944-ig, majd 1956-tól -, télen pedig a korcsolyázás szerelmesei hódolhattak kedvenc tevékenységüknek. A Palotaszálló építésekor - a húszas évek közepétől - a Szinva-patakot más mederbe kellett terelni, így a tó alatt található a Garadnával, ennek következtében vízellátása kicsit megcsappant. Lassan rájöttek arra is, hogy idegenforgalmi szempontból is jelentős szerepet játszik majd a különleges szépségéről messze földön híres tó.

1913-ban gátszakadás történt, később pedig egy vándorpatkány invázió tett akkora kárt benne, hogy 1931-ben az országút melletti része megcsúszott, javítani kellett. 1951-ben lecsapolták új „fenékszűgő beépítése és gátjavítás miatt”.

A tó bőséges pisztrángállományát a helyiek kedvükre dézsmálhatták, azonban ez megszűnt a Palotaszálló építésekor. Attól kezdődően a szálló engedélye kellett a halászathoz.

Nincs róla semmilyen információnk, hogy megvalósult volna, de érdekesség, amit a Magyar Jövő egyik, 1927. februári számában olvashatott a nagyközönség:

„(..) a tó közepén táján lévő vízesést alulról különböző éggöökkel meg fogják világítani, úgy hogy esténként a csolnakázók részére tündéri látványt fog nyújtani.”⁸¹

Még két méter mélyen is 20-22 fokos a tó vize, ezért 1932-ben egy strandfürdőt építettek, mely cölöpökre épült és 1944-ig működött. Sőt, ennél merészebb ötletek is voltak a tóval kapcsolatban. A harmincas években a Földművelésügyi Minisztérium ezt a levelet kapta Lillafüredről, melyben egy jövőbeni szabadtéri medence terveiről alkudoznak:

„Alulírott ehelyütt azon tiszteletteljes javaslatot teszi, hogy tekintettel Lillafüred jövőbeni remélhető fejlődése és nagyobb mérvű látogatottságára, a medence oly mértékben képeztesse ki, melyek az úszó versenyek tartására is alkalmassá teszi. Ez elérhető lenne ez által, hogy a medence hosszúsága 50 mben szélessége pedig 18mben állapíttatnak meg.”⁸²

Ha versenyek nem is, de szabadtéri strand üzemelt a tavon, azt a régi képekből bizonyosan állíthatjuk.

1945. után kajak- és csónakverseny, illetve vitorlásverseny szórakoztatta a nagyérdeműt.

Miskolc városának egyik legnagyobb autóbusz balesete történt itt 1972-ben. Egy busz a Garadna-patakba zuhant, húszan sérültek meg.

A 2010-es nagy miskolci árvíznél is gátszakadástól tartottak, ami végül szerencsére nem következett be, a gát kitartott, megóvta városunkat a még nagyobb ártól. 2017-ben pedig újra vitorlásversenyt rendeztek a tavon.

A hegyekben a hóolvadáskor nagyobb vízmennyiség indul el városunk felé. Ezt felfogó, megállító funkciót is betölt a Hámori-tó. A déli parton turistaútvonal vezet, pihenőkkel fűszerezve. A tavon manapság is lehet csónakázni, vízibiciklizni.

A Hámori-tó meder víz nélkül. A Miskolc a múltban Facebook csoport képe.

A víztározó ma 0,4 millió köbméter kapacitású, kb. 1,5 km hosszú és átlagos vízmélysége 9 méter, legmélyebb pontján a 30 métert is elérheti. Az egész tó terjedelme pedig 12 hektár. Érdekes még, hogy többször történt meg a tó „lehalászása”, ami a tó leengedésével járt és a meder aljának tisztításával.

Miskolc oly' sok gyöngyszeme közül egyik a Hámori-tó, melynek látványa, hangulata egyedi, még a megannyi szépséggel rendelkező hazánkban is. Érezzük magunkénak, becsüljük meg értékeit és látogassuk meg minél többet, ha tehetjük!

Források:

Csorba Piroska - Fedor Vilmos: Miskolci legendák (Budapest, 2009, Kossuth kiadó)

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. (Miskolc, 2000, dr. Dobrossy István)

Tanulmányok Diósgyőr történetéhez 18. - Boros Árpád: A diósgyőri acélgyártás és energiaellátás története 1770-2006 (Miskolc, 2007, dr. Dobrossy István)

boon.hu - 80 éve ilyen volt a Hámori-tó és környéke
egykor.hu - Hámori-tó
elmenyekvolgye.hu - Hámori-tó
hellomiskolc.hu - Hámori-tó

Miskolc a múltban facebook csoport képei
origo.hu - Lillafüred, Hámori-tó
post-card.hu
Wikipédia - Hámori-tó szócikk

7. A Bükk halban is verhetetlen - interjú Hoitsy Györggyel, aki „halparadicsomot” álmodott a Garadna partjára

Beszélgetőpartnerem Hoitsy György, a Lillafüredi Pisztrángtelep tulajdonosa, aki feleségével együtt vezeti a népszerű telepet már több évtizede. Munkássága, lokálpatriotizmusa példaértékű lehet mindenki számára, pedig nem is miskolci, nem is Borsodban látta meg a napvilágot. Az Erdei Halsütőde üzemeltetésével már bizonyított, most pedig egy egészen különleges éttermet nyitott, mely kiemelkedő gasztronómiai értéke Miskolcnak és a megyének egyaránt.

Vendéglő a Pisztrángoshoz. Honnan jött az ötlet, ennek a megnyitására? Négy évszakos étterem lesz, vagy szezonális, mint a Pisztrángosban működő Erdei Halsütőde?

Akkor a végével kezdeném. Ez télen-nyáron és tavasszal-ősszel is működni fog, tehát négy évszakos étteremnek gondoltuk. A pisztrángtelepen az Erdei Halsütőde 1991 óta működik. Először csak sült halat adtunk, meg egy szelet kenyeret, aztán a vendégek mutatták az irányt, legyen hasábburgonya is, savanyúság is. Később az étlapra került a füstölt pisztráng, majd az arany pisztráng fokhagymás bundában, illetve elkezdük a Pisztráng Ötös Napokat. Ez mindig október első teljes hete nálunk, ilyenkor új ételeket készítünk és kóstoltatunk, kulturális programokat fűztünk fel rá. Volt itt halas bélyeg, archív fotó, halas poszter kiállítás, szalvéta és a Hámori-tóról képeslap kiállítás. Nem nagy dolgokra kell gondolni, de mindig próbáltunk valami kis kulturális rendezvényt szervezni kísérőként. Gyerekeknek halsimogatót alakítottunk ki. Meg akartuk mutatni, hogy nem csak Igló kapitány létezik, halas ételeket készítettünk nekik pisztrángból. Ezek ellenére úgy éreztem, hogy már kicsikét korlátaim vannak a sütődében. Olyan ételeket is kitaláltam/készítettem már, amelyeket ott nem tudott az a kis halsütőde megvalósítani. Mindenféleképpen szerettem volna továbblépni. Nem csak azért, mert most marha nagy sláger ez a gasztronómia - ezt én már tizenvalahány éve csinálom -, hanem mert szerettem volna minőségi ételeket készíteni zöldségekkel, friss salátával. Kreatív ételeket, az mindig a szívem csücske volt. Olyan

minőségi alapanyagok vannak a Pisztrángtelepen, melyekből lehet nagy dolgokat kihozni. Nézzük például az arany pisztrángot. Magyarországon mi tenyészítjük egyedül. Ebből készül egy arany pisztráng filé grillezve, füstölt burgonyapürével és zöldség krémekkel. Egy brokkolis-petrezselymes pástétomot adunk mellé és zellerkrémet. Tehát hihetetlen ízeket találtunk ki itt a szakácsokkal és nagyon szép, látványos ételeket. Úgy gondoljuk, hogy van erre is kereslet, nemcsak a csülkös babos pacalra - amit én imádok egyébként, meg a velős pacalt, mindent, ami árt, ahogy szokták mondani. Szerettünk volna elmenni ilyen irányba, ezért találtuk ki ezt az éttermet. Lehetőség nyílt ennek a régi bányaépületnek vagy bányaírodának a megvásárlására. Előtte az egyik ismerősünk működtetett itt egy panziót, de nem volt rá igény, kereslet. Mi úgy gondoltuk, megpróbáljuk, és reméljük hitelesek leszünk a vendégek szemében, hiszen 36 éve irányítjuk a Pisztrángtelepet sikerrel. Ez a telep valamikor 1,5 tonnát termelt, manapság 60-70 tonnát termelünk évente. Hétvégén háromszor fordultam a telep és az étterem között, ahogy fogyott a hal, úgy hordtam lefelé az étteremhez. Abból a szempontból is továbbléptünk, hogy itt filézett, szálkátlanított halak vannak, vagy eleve szálka nélküliek, mint a kecsge vagy a harcsa. A pisztrángot is filézzük, szálkátlanítjuk. A ponty, amely ott kifürdi magát nálunk - azon a gyönyörű forrásvízben, ezért hihetetlen ízű -, szóval a pontyot is kifilézzük, irdaljuk és azután az is szálka nélkül kerül az asztalra. Egy jó kis tócsnival, lecsópürével tálalva (tényleg hihetetlen finom - a szerk.) nagyon finom.

Hogyan került kapcsolatba Lillafüreddel? Úgy tudom, hogy sem Ön, sem a kedves felesége nem miskolci.

Ez így igaz, én érdi vagyok, a feleségem pedig százhalombattai. Ez tulajdonképpen a tanulmányok idején történt. Én Gödöllőre jártam agráregyetemre és halból írtam a diplomámat, öt éven keresztül nagyrészt hallal foglalkoztam. Abban az időszakban úgy volt, hogy ha a tanulmányi osztályra kiírták, kérünk egy agrármérnököt a „csajágaröcsögei szarvasmarhatelepre”. Mivel halas állás nem volt, én pedig más állattelepre nem akartam menni, viszont nagyon sokat jártam Borsod megyében - és a mai napig vezetek egy természetvédelmi tábort egy érdi gimnáziumnak -, úgy gondoltam, itt jó lenne dolgozni. Egy 1976-os Halászat folyóiratban megjelent Borsod megye halászatát bemutató cikk is ösztökélt, hogy ide jöjjenek. A hónom alá véve az újságot jöttem el Miskolcra. A feleségem akkor itt, a miskolci egyetemen tanult, én pedig Tapolcán egy sátorban laktam. A sátor végébe a zakóm és a nyakkendőm fel volt akasztva és minden nap mentem, jártam a megyét. A teljesség igénye nélkül Tokaj, Hejőkeresztúr, Böcs, Gelej, Bükki Nemzeti Park, ahol víz, hal, növény, állat volt, azt próbáltam meglátogatni, feltérképezni, felfedezni. Bogarásztam, botanizáltam. Szívesen dolgoztam volna ilyen helyen is, mindenhová bekopogtattam, de nem találtam munkát. Utolsó nap mentem ide a telepre és az elődöm említette, hogy ő egy fél év múlva nyugdíjba megy, ezért szükség lenne rám. Mire visszaértem Miskolcra - mivel a buszt lekéstem, gyalogoltam, akkor még a Majális parkból indult az egyes busz, ott volt a végállomása -, addig az akkori igazgató, aki zalai volt, már hazament hétvégére. Annyi pénzem sem volt, hogy hazamenjek Érdre, így hát felstoppoltunk a Zemplénbe, ott bogarásztunk egyet a hétvégén. Közben elkapott egy

felhőszakadás minket, szombat, vasárnap esett az eső. Mikor visszaértünk hétfő reggel Miskolcra, sárosan, piszkosan, nem néztünk ki valami jól. A Tiszai pályaudvaron kicsit megmostam a bakancsomat, így mentem be az igazgatóhoz. Ő volt az egyetlen olyan ember, aki megkérdezte, hogy államvizsgáztam, hányasra, miből írtam a diplomámat, jártam-e kint a telepen és mit látok benne. Beszélgettünk háromnegyed órán át, aztán megkérdezte mikor akarok, mikor tudok kezdeni. 10 napot kértem, hogy elintézzem a dolgaimat és 1982. július 15-én, egy hátizsákkal és egy kézitáskával a kezemben megjelentem a telepen és itt rekedtem, itt ragadtam. Szerellemmé vált a pisztrángtenyésztés és az egész Bükk, ami maga a csoda.

Könnyű volt átvenni a telep irányítását?

1983 márciustól vettem át a "stafétát", addig még egy fél évet az elődömmel együtt voltunk közösen a telep vezetői. Nem volt könnyű időszak megmondom őszintén, amilyen szimpatikusnak tűnt első körben - hogy fél év múlva nyugdíjba megy és nem akar tovább maradni -, olyan rossz volt a közös munka valójában. Amikor idekerültünk és úgymond már más szemmel néztem az itt lévő halállományt és az egész telepet - amely nagyon le volt robbanva - és kezdtem mozgolódni, na az már kicsit ellenszenves volt neki. Ezáltal nagyon sok súrlódás történt közöttünk. 1983-ban azonban nyugdíjba ment, átvettük a telepet és azóta mi vezetjük az egészet. Rá egy évre már háromszorosára növeltük a termelést, amely utána folyamatosan nőtt.

Hatalmas munkát végeznek itt Önök. Az ikrától a konyhakész állapotig foglalkoznak pisztrángokkal. Hogy van kapacitásuk erre?

Tény, hogy most már kezd a 24 óra kevéssé válni. A termelés mellett én még egyéb más dolgokkal is foglalkozom. Idén tavasszal a kilencedik könyvecském jelent meg a Földművelésügyi Minisztérium támogatásával, Védett hazai halaink és más vízi állatok címmel. Ebben a rajzokat is én készítettem, általában éjszaka, akkor volt rá időm. Emellett nagyon sok kutatásunk is van, most fejeződött be egy pályázatunk, amely négy éven át tartott. A gödöllői egyetemre is rendszeresen hívnak óraadónak, a halászati szakmérnök képzés keretein belül. Mint említettem, ott van az érdi biológus táborunk is, de az inkább kikapcsol, noha naponta 20-30-40 kilométereket is kell gyalogolnunk. Mindig azt mondom, hogy munkaszervezéssel sok mindent meg lehet oldani. Most már hál' Istennek a dolgozóim nagy része állandó, nem úgy van, hogy évről évre cserélődik a csapat. Kicsit családias a légkör, le lehet osztani a munkákat, tudják már azért, mit hogyan kell csinálniuk.

Mályinkán mekkora területen foglalkoznak pisztrángokkal? Mekkora az a telep?

A mályinkai pici gazdaság, egy nagyon kis része a pisztrángtenyésztésünknek, de azt kell mondanom, hogy egy gyöngyszeme az egésznek. 5000 négyzetméter a terület, ezen van egy 1200 négyzetméteres pici tározó. Ezt már valamikor az első malom regiszter az 1770-es években is említi. Államosították, majd becsődölt, iszapréteg rakódott az ottani kis tóba. Mellette megy az Országos Kéktúra, ismertem azt a helyet. Felmentünk oda, Fábíán bácsi - az ő tulajdonát képezte - adta el nekünk 1988-ban. Elkezdtük a termelést szépen lassan. 2004 óta működik ott a feldolgozó. Először csak pisztrángot és füstölt

pisztrángot csomagoltunk, pácoltuk, füstöltük. Aztán 2011-ben ezzel a füstölt pisztránggal megmérettettük magunkat az Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállításon és Vásáron és elhoztunk egy első díjat. Utána 2015-ben indultunk még egyszer, akkor egy színes borsos pisztrángfilével, azzal is sikerült egy első díjat elhoznunk. Az elmúlt évben egy füstölt pisztráng válogatással a családdal indultunk a megmérettetésen, egy natúr, egy chilis és egy kapros pástétommal. Ekkor is egy első díjat nyertünk.

Nagyon szép eredmények. Mennyire veszélyezteteti a telepét az árvíz? Mekkora károkat okozott a 2006-os, a 2010-es és az idei árvíz?

A 2006-os az nagyon nagyot. Ennek az volt az oka, hogy ilyen nagy nagy árvízre nem emlékeztek még az ómassai idők sem. Hirtelen jött nagyon sok csapadék. Teljesen elöntött minket, elment az áram, azt sem tudtuk honnan jön a víz. Sajnos a 2. világháború után nem volt gazdája ezeknek a patakoknak. Valamikor voltak az uradalmaknál az erdőkerülők, akik vigyázták a fákat, a vadakat, patakokat. Ha volt a patakban egy kis földbucka, vagy a zúzalék összegyűlt, azt kibökték a botjukkal, hogy ne állja semmi a víznek az útját. A patak mélysége helyenként 20-30 centiméter. Olyan nagymértékű csapadékot, mint amilyen a 2006-os árvíznél volt, ez a patak nem tud befogadni. A 2010-es árvízre valamelyest fel tudtunk készülni. 2006-ban homokzsákunk sem volt. A 2010-es esetről a korábbi homokzsákokat rögtön tudtuk használni. A másik dolog, hogy 2007-ben a kis patak medrét is megtisztítottuk, mélyítettük, úgymond karbantartottuk egy részét. Több száz homokzsákot raktunk le, sikerült megvédeni a telepet. Az idei

évben nem voltak ilyen problémák, nem sok híja volt ugyan - mintegy 15 centi -, hogy kiöntsön a patak, de tudtuk kezelni a helyzetet. Kitakarítottuk a patak ágát is, ezáltal "surranó pályán" vezettük el a vizet.

Mesélne egy kicsit a Pisztrángtelep történetéről és Vásárhelyi Istvánról? És persze arról is, hogy milyen állapotban volt a telep, amikor átvette.

Katasztrofális állapotban. Abban az időben amúgy sem lehetett bemenni a telepre, csak különleges eseményeken, vállalati rendezvények, vagy pártrendezvények által.

Akkor ez igaz? Mert a múltkor engem ezért letorkoltak, amikor ilyen mertem állítani az egyik forrásom alapján.

Igen. Nem kevés "pártos ember" fordult meg akkor nálunk. A hetvenes-nyolcvanas években gyakran. Valamikor a hetvenes

években, azt hiszem 1976-ban járt itt Kádár János. A szalekli, amely ma is ott van a telepen, annak a szaleklinek az elődje, melyet akkor, az ő látogatására építettek. Van ott egy úgynevezett "pottyantós vécé", amit mi csak Kádár-vécének hívunk. Akkoriban eszükbe jutott, hogyha Kádár elvtársnak vécére kell mennie, akkor mi lesz? Mit csináljanak, mert itt nincs vezetékes víz, vezetékes gáz. Akkor ő azt mondta állítólag, hogy: „*Nekem jó az a vécé is, ami az itteni embereknek van*”. Akkor behoztak valahonnan erdei munkásoktól egy vécét és azt alakították át Kádárnak.

Szóval 1982-ben nagyon sok tó be volt omolva és lyukasak voltak. A felső tavainkba 20-30 centiméteres víz volt csak, másfél méteres iszappal, nem lehetett benne nevelni ivadékot sem. Hét ZiL szemetet vitettünk el. Nagyon lassan haladtunk előre, nyakig érő gáz, lapudzsungel volt mindenhol. Most rendezett körülmények és mindenhol nyírt fű, virágok a tavak mentén. Másabb lett minden, a termelés is.

A telep története nagyon messzire nyúlik vissza, mert még Herman Ottó 1906-ban javasolta a Halászati Egyletnek, hogy kellene olyan keltetőt létrehozni, amely ellátná "pisztrángilag" a környéket. Elvetették ezt a tervet, különböző gazdasági okokra hivatkozva. Egészen 1932-ig nem történt semmi, akkor egy nagy halpusztulás volt a Hámori-tavon. Természetes szaporulatból nem tudta magát regenerálni az állomány, rá kellett segíteni. Akkor vették elő a Herman Ottó terveit. Herman Ottó azonban nem ide álmodta meg a telepet a Garadna-völgyébe, hanem a Szinva-völgyébe, ott van fent a Pele-ház, a Szinva-forrás. Oda tervezte meg, de hát akkorra már az a terület beépült, üdülőövezet alakult ki. Így esett a választás a

Garadna-patakra és az ottani kis forrásra, a Margit-forrásra. A Margit-forrás állandó hőmérsékletű vizet biztosít, 10 fokosát. Fél év alatt megépítettek egy keltetőházat és 5 medencét.

Znióvárjáról és Traismauerből érkezett ide az első halszállítmány 1933. március elsején, és azt követően nem sokkal érkezett Vásárhelyi István is, a kicsit talán méltatlanul elfeledett tudós. Pedig elég komoly tudományos munkát tett le az asztalra. Ő kezdett először állati viselkedéstannal foglalkozni, melyet ma etológiának hívnak. Sok állatfajjal foglalkozott, mellette hatalmas csigagyűjteménye volt, Európa egyik legnagyobbja abban az időben. Egy olyan rendellenes csontgyűjteménnyel rendelkezett, melyet a British Museum évtizedeken át szeretett volna megvásárolni tőle. De ő nem adta el, mert bízott abban, hogy létrejön egyszer egy Herman Ottó Múzeum, ahol ezt majd el tudja helyezni. Egy töredéke került a múzeumba, de sajnos meg kell mondanom, én még nem láttam kiállítva. Több száz ismeretterjesztő cikke jelent meg, magyarul és idegen nyelven is. Valahogy azonban nem akarta elfogadni a tudományos környezet őt. Talán azért nem, mert nem volt egyetemi végzettsége. Háromszor találkozott Herman Ottóval, ő inspirálta tudományos munkáját.

Mit jelent Önöknek Lillafüred?

Hihetetlen sok értéke van Miskolcnak, amit sokan nem ismernek. Nüánsznyi értékek, melyeket vagy elfelejtettek, vagy már csak a nagyszülők emlékeznek rá, a fiatalok nem. Ugyanez a helyzet Lillafüreden is. Amikor jönnek a vendégek és akár a Pisztrángtelepen, akár itt beszélgetünk velük, szóba kerülnek dolgok. Látták-e már a Limpiászi keresztet, a barlangkápolnát, vagy Szentléleken a Pálos kolostort. Elképedve hallgatják, hogy

ilyen van? Igen, el kell menni, nincs is olyan messze. Sokan nem tudják például, hogy itt van Miskolcon Magyarország legnagyobb ikonosztáza. Ilyen apró dolgok, kis gyöngyszemek. Ezekre a gyöngyszemekre fel lehetne fűzni még egy-két napot az idegenforgalomban, ha olyanok lennének a szállások, olyanok lennének a programok, a prospektusok, amelyekben ezek mind szerepelnek. Hihetetlen, hogy a Pálos kolostort az 1200-as években építették és mai napig látható itt-ott a faragás rajta, egy ló, egy virág. Mindez az 1200-as évekből, elképesztő! Ha egyházi dolgokról beszélünk, ott van a Kálvária. Mi lenne, ha egy picikét rendbe hoznák. Sokszor nem is annyira pénz kérdése az egész. Egyszerűen nem értem például, hogy miért hanyagolták el a Palotaszállónak a látványát az országút felől. Elő kell venni a régi képeslapokat, annak idején lehetett látni a kastélyt, most lehet látni? A "dzsungel" teljesen benőtte. Silány, selejt fák vannak körülötte, amelyek ráadásul nem honosak. Vágjuk ki őket, ültessünk a helyükre olyan őshonos - a tiszafa jégkorszak óta itt van a Bükkben, vagy akár a madárberkenye - fákat, melyek nem nőnek magasra, ezáltal láthatóvá válnak a falak. Az arculatát azért tervezte meg a tervező úgy, mert azt szerette volna, ha mindenki látja. Olyan szépen rendbe hozták a függőkertet is, azt is érdemes lenne megmutatni ezáltal. Egyszerű dolgok és állítom sokaknak leesne az álla a látványtól. Készítenének fotót, szelfit - ezeket feltennék a Facebook-ra - és még többen jönnének az ország minden részéből Lillafüredre. A másik dolog pedig a programok - illetve azok hiánya -, én mindig azt mondom. Lillafüred négy órás jelenleg, ami nagyon kevés, lehetne jóval több. Ha egy Holt-Körösön lehet egy színpadot építeni, a Hámori-tavon miért nem tudunk egyet?

Lehetne egy jazz koncertet, egy operett, egy operagálát rendezni. Olyan akusztikája van ott a hegynek, hogy csuda. Valamikor jégkorong csapata volt Lillafürednek. Miért nem oldjuk meg, hogy télen lehessen biztonsággal korcsolyázni rajta? Nem sok, csak néhány sodrony kéne. Vannak itt miskolci gyáarak, akikkel ezt le lehetne gyártatni. Csak egy párat biztonságképpen betenni a tóba, egy Honda búvárszivattyú kell hozzá és hogy lelocsoljuk kétnaponta. Minimális pénzösszezből 10 hektárt korcsolyázhatóvá lehetne tenni. Valamikor a Hámorító világranglista első volt horgászati szempontból is. Egy brit horgász egy nap alatt 59 kiló pisztrángot fogott. Most alig tesznek bele évente 200 kilót. Áhh, nincs értelme, mert nincs horgász. Hát persze, azért nincs horgász, mert nincsen hal, ha teszünk bele halat, odajön a horgász. Áhh, nincsen hely. Miért nem csinálunk helyet? Nem beton stéget kell odatenni, csináljunk fából, természetes anyagból. A pisztránghorgász olyan örült fajta, aki képes eljönni Ausztriából, Svájcból, Németországból, hogy egy új területet meghódítson. Két olyan horgász szervező is volt nálam a kilencvenes években, aki ide akart hozni horgászturizmust, de megghiúsult, mert senki nem támogatta. Még a Palotaszállóban meg is lett volna az ingerencia, hogy majd ott megszállnak, én pedig vittem volna a pisztrángot, akár hetente is. A horgászok meg horgásztak volna szépen, de ahhoz, hogy horgásszanak a horgász szövetségnek kellett volna egy kis pénzt befektetnie. Sajnos ez nem történt meg akkor. Annyi, de annyi lehetőség van és kár, hogy ezeket kihasználatlanul hagyjuk. Csak menjünk el 3-400 kilométerre nyugatra. Dunántúlon, Vas megyében egy "nokedli" pataknak, mely alig másfélszer akkora, mint a Garadna-patak, volt olyan

év, hogy közel 1200 kilogramm őshonos sebes pisztrángot szállítottam. És horgásztatták, és versenyeket szerveztek, és programokat szerveztek. Más a gondolkodás. Én Érden, ahonnan jöttem, nagy lokálpatrióta voltam. Nagyon sok érték található ott is, amit sokan nem is tudnak. Nem lehet összehasonlítani azonban ennek a vidéknek az értékeivel. Végigbóklásztam ezt a területet és azért mondom, hogy itt hihetetlen értékek vannak, teljesen rabja lettem a környéknek.

Mit szeret a legjobbban Miskolcban?

Régen azt mondták, hogy Miskolc egy poros, bűdös, koszos iparváros. Ez ma már nem igaz. Jó néhány évvel ezelőtt elkezdődött Miskolc parkosítása. Létrehoztak egy Szinva teraszt, ami nagyon tetszik. Én mindenhol megtalálom a magam szépségét, csak néha belül sírva fakadok. Például ott van a Szinva mellett az az utca a belváros előterében, az egykori Urak utcája, a Petőfi utca. Annyira szép épületekkel van tele és sajnos ezek mind pusztulnak. Arra gondoltam a múltkoriban, hogy egyszer lemegyek egy délután és lefotózom őket, mert annyi kincset rejtnek. De mondhatnám az Avason a pincésort. Ott is csodálatos épületek, borházak találhatóak, egyszerűen jó lenne ezeket az értékeket visszahozni. Különleges értékeket rejt a város, nagy részükre mindennap rácsodálkozom.

Köszönöm szépen, hogy rendelkezésemre állt, további sikereket kívánok Önnek az élet minden területén!

8. A Fazola család és a bükki vasgyártás (amely később Diósgyőrben újjászületve élte aranykorát)

Fazola Henrik (Fassola, Fassole, 1730 körül - 1779) nevéhez fűződik Ómassa alapítása és a bükki vasgyártás beindítása. Lakatosmester volt, és az ipari tőke első képviselője Magyarországon. Würzburgban Georg Oegg udvari lakatosmestertől tanulta a szakmát. Testvérével, Lénárddal vándoroltak Európában munkát keresve, mesterségükből élve. Később a már neves mesterembert Barkóczy Ferenc egri püspök bízta meg az egri Megyeháza kovácsolt kapuinak elkészítésével, a Püspöki Palota lakatosmunkáival és sok egyéb feladattal. Fazola ekkor már vagyonos embernek számított, aki a Mátra és a Bükk bányakutatásába fogott bele. A Garadna patak mellett hozta létre a telepét, ahová stájer és felvidéki - elsősorban németajkú - munkásokat telepített, de sokan jöttek ruszin és tót területről is.

Mária Terézia 1770-ben írta alá a diósgyőri vasolvasztó alapító okiratát. Milyen érdekes az elnevezés, de ez a diósgyőri vasmű nem *az* a Diósgyőri Vasmű... Az uradalmi központ székhelye volt ekkoriban Diósgyőr, ezért lett „diósgyőri” az „ómassai”. (Akkor most olvassuk el még egyszer az utolsó mondatomat! Hogy is van ez?)

1772-ben beindult a vasgyártás, de a bányászott vasérc gyenge minősége és a nyersanyag szállításának magas költsége miatt a gyár eladósodott, a vasmű fejlődése pedig elmaradt. A „*Diósgyőr-hámori vasgyártás*” mégis fogalom lett a magyar

ipartörténetben, és Fazola Henrik személyében az első magyarországi iparmágnást tisztelhetjük. Henrik ugyan ismeretlen helyen nyugszik, de a felesége sírja mellé egy síremléket állítottak neki a hátori temetőben.

Fazola Frigyes, Henrik fia, (1774-1849) szegényes körülmények között nevelkedett, a hűgával egyetemben. Az apjára való tekintettel felvették a selmecbányai Bányászati Akadémiára - a Miskolci Egyetem „őse” a felvidéki város akadémiaja volt -, és itt tanulhatott. Később Ausztriában szerzett gyakorlatot, de 25 évesen már újra itthon dolgozott, a vasmű sáfáraként, és egészen a helyettes igazgatói posztig vitte. Technikai újításainak köszönhetően újra „beindult” a gyár, a kölcsöneit visszafizette. 1813-ban a vasművet Újmassára költöztette. Rövid időre Rhónicra helyezték Henriket, de a visszatérése után a vasmű részvényeseinek képviselője lett.

Frigyes 1810 és 1815 között építtette ki a hákori víztározó medencét, vagyis ezen évszámok között számtalan dátumot találunk a különböző forrásokban a medence elkészültére. Az biztosnak tűnik, hogy legkésőbb 1815-ben már készen volt a víztározó.

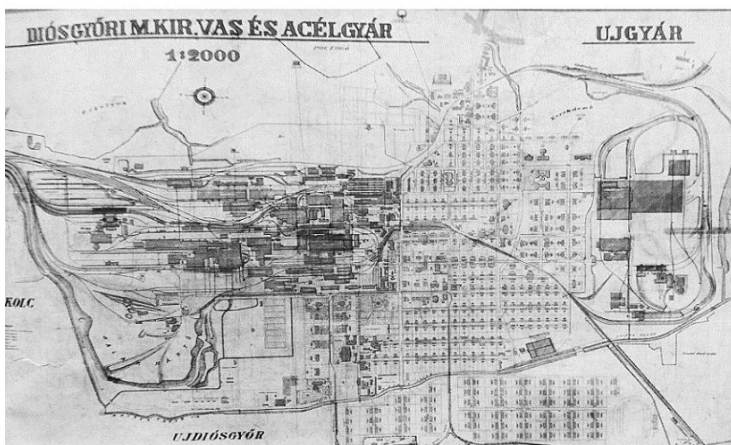
A vasmű fellendülése azonban átmeneti volt, a napóleoni háborúk alatt ugyan virágzott, utána viszont ismét visszaesett a megrendelés. Utolsó fellendülése a '48/49-es szabadságharc alatt volt tapasztalható.

A Hámori-tó manapság turistalátványosság, a Palotaszállóval együtt káprázatos helyé varázsolta Lillafüredet.

A vasgyártás 1868-ban Diósgyőrben lelt új otthonra, és a lakosság egy része is a diósgyőri kolóniára költözött. Péch Antal tervei szerint építették fel a vasgyári kolóniát, de ez már egy másik történet... Új legenda született...

Az új legenda új otthonáról hallgassuk Lónyay Menyhértet:

„Legalkalmasabbnak ajánlkozott Diósgyőr, az ország közepén feküdvén, a vasúti hálózatnak legnagyobb összecsoportosulásával, sőt, avval nemsokára összekötte, kifogyhatatlan barnakőszén telepek közelébe, jó indulatú és az ellentét által nehezen bevethető vidéken és tősgyökeres magyar nép közepette, termő talajon oly előnyöket nyújtanak, hogy a helyiség választása kétséget nem szenvedhetett...”⁸³

Forrás: Balogh Attila - Bereczki Zoltán - Darázs Richárd: Volt egyszer....a Diósgyőr-vasgyári kolónia

A gyár a Magyar Királyi Államvasutak tulajdonát képezte, alapítását a hatalmas fejlődésnek induló vasúti közlekedés - a vasúthálózat bővülése - indokolta.

A következő évtizedekben Diósgyőrben otthonra talált a vasgyártás minden formája. A két világháború közötti nehéz

időszakot átvészelte, de a szocialista időkben ki lett adva az ukáz: Legyünk „a vas és acél országa”!

Felsorolni is nehéz lenne a számtalan minőségi terméket és azt a hatalmas mennyiségű alapanyagot, melyet gyártottak, illetve felhasználtak a diósgyőri üzemek. És felsorolni is nehéz lenne azt több tízezer embert, akiknek munkát adott, akiknek „fűjt a gyár”. 20-25 000 ember dolgozott itt a „csúcsidőszakban”, több műszakban, ezáltal 80-100 000 megyei lakost érintett, éltetett a kohászat.

1991. december 29-én privatizálták, ezután számtalan tulajdonos, szerencselovag működtette, vagy rabolta a gyárat. Jelenleg több tucat kis vállalat, cég működik az egykori gyáróriás területén.

2009. február 23. után azonban - alig több mint 140 év után - végleg megszűnt a diósgyőri vasgyári kohászat, már nem fűj többet a gyár...

Források :

Balogh Attila - Bereczki Zoltán - Darázs Richárd: Volt egyszer....a Diósgyőr-vasgyári kolónia (Miskolc, 2016, Észak-Keleti Átjáró Egyesület)

Dobrossy István (szerk.): Miskolc története III. (Miskolc, 2000, dr. Dobrossy István)

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. - Lillafüred (248-250. oldal) (Miskolc, 2000, Stehlik Ágnes)

elmenyekvolgye.hu - Folyók, tavak, patakok
Wikipédia - Fazola szócikk

9. Pálos kolostor a Bükk rejtekében

A szentléleki pálos kolostor romjai nagyszerű kirándulóhely lehet a Bükk szerelmeseinek. Az egykoron gótikus stílusban épült műemléket a tengerszint felett 710 méter magasan találjuk. Könnyen megközelíthetjük, és a mellette lévő turistaházban kipihenhetjük fáradalmainkat.

A helyszín mai neve Bükkszentlélek. A zárdát a Szentlélek tiszteletére szentelték fel. A romok egy részét a turistaház építéskor elegyengették, szeméttel töltötték fel, majd parkoló és fedett rendezvényter létesült a helyén. A még álló romokat pedig az erdő kezdi visszahódítani. Az épületben - vagy inkább romokban - is további károk keletkeztek az elmúlt évtizedekben, a diadalív boltíve szétnyílt, ideiglenesen alá kellett dúcolni. A közelében több forrást és magaslatot találunk, ahonnan gyönyörű a kilátás. (Ezen írásomat Miskolczi Melinda és Szörényi Gábor tanulmánya alapján készítettem.)

Először 1240-ben, Tardona község határárási oklevele említi a zárdát.

A középkorban dédesinek is nevezték, Dédestapolcsány közelsége miatt. Érdekesség, hogy az itt élő remeték még nem pálosok voltak, mert őket Boldog Özséb 1245-ben szervezte renddé. Több forrás nem jelöli ilyen pontosan a rend alapítását, az 1250 körüli megjelölést használják.

Hogy milyen remeték éltek a pálosok előtt ezen a helyen, azt nem tudjuk. Valószínűleg magányos szerzetesek, mindenféle rendi kötelezettség nélkül. A pálos rend az első és egyetlen

magyar alapítású férfi szerzetesrend. Mai központja Lengyelország területén található, a magyar pedig Pécsett.

A bükki pálosainkról konkrétan - mint pálosok - az első említés, okleveles adat 1312-ből (néhol 1313-at említenek) való. Ákos nembéli Ernye bán fia, István adományozott földet a dédesi kolostornak. István nádor a pálos rend nagy támogatója volt. Feltételezhetjük, hogy az immár kőből emelt zárda építői ugyanazok voltak, mint akik a diósgyőri várat építették, mert azonos időszakban készült mindkét objektum.

Az építkezés valószínűleg három periódusban történt, de nagyon kevés információval rendelkezünk a kolostor építéstörténetéről. Az biztos, hogy az első remeték még fából készült épületekben laktak. Mindössze két perjelét ismerjük a

kolostornak: az egyik Lőrinc, 1317-ből, a másik Tamás, 1524-ből.

1320-ban Debreczeni Dózsa erdélyi vajda elfoglalta Diósgyőrt és Dédest. Valószínűleg útközben a zárdát is feldúlta. Ez azért valószínű, mert Poha Benedek 1346-ban komoly építéseket végzett rajta. Van olyan történész, aki ezért ezt a dátumot véli az alapítás időpontjának. Ekkor malom adományt is kaptak a szerzetesek.

Szentlélek templom romjai (Borsodban).

A romok XIX. századi ábrázolása. Forrás: koh7.hu

Szentlélek Diósgyőrtől és Dédestapolcsánytól is 8-8 kilométerre van, és valószínűleg uradalmi pihenőhelyként is

szolgált a vadászatok után. A kolostor legtöbbször együtt kapott adományokat a diósgyőrivel. Nagy Lajos királyunk, Luxemburgi Zsigmond vagy Mátyás király bőkezűen támogatta a rendet, a kolostort. Mátyás egy ízben 200 forint értékű sőt is kiutaltatott a széki sóbányákból.

1526-ban a Ferdinánd királyt támogató Serédy Gáspár a katonáival feldúlta a kolostort, mivel úgy vélte, a rend tagjai Szapolyai oldalán állnak - Szapolyai is adott nekik birtokadományokat -, és ez volt az első lépés a szentléleki közösség pusztulásához.

A második lökést a Miskolcon hírhedtté vált Balassa Zsigmond adta meg 1540 környékén, aki lerombolta a kolostort, mert a szerzetesek panaszkodni mertek reá önkényeskedései miatt.

1550-ben már bizonyosan nem élt sem pálos, sem semmilyen szerzetes az ódon falak között.

1628-ban a területet elzálogosította a rend - a diósgyőrivel együtt -, hogy Bécsben tudjon rendházat venni. A szentléleki - dédesi - zárdát soha nem építették újjá.

Az évszázadok dolgoztak a romokon, telt-múlt az idő. A XIX. században fedezte fel újra a romokat az akkor ébredező régészet, a múlt kutatását elkezdő kíváncsi kutatók által.

1737-ben a pálosok visszakapták a romokat. 1739-ben ugyan visszatértek Diósgyőrbe, de a szentléleki kolostor újjáépítésére már nem gondoltak.

1856-ban egy cikk jelent meg a romokról a budapesti Visszhang című újságban, ebben javasolták az egykori kolostor felkeresését.

Az első régészeti feltárás az 1930-as évek elején történt, és még Czeglédyl Ilona 1974-es feltárása mondható jelentősnek.

2012-ben is kutattak a romok között régészek, ők is jelentős feltárást végeztek, több lelet került elő, többek között 16 ezüstpénz.

Egy civil szervezet, a Csatárlánc 2012-ben a romok megmentését tűzte zászlajára.

Érdekességgéppen megemlíteném még, hogy 2012-ben mire bukkantak a feltárás során, a temetőben. Egy férfit, aki a gyermekét (?) óvón öleli át. Ez a temetkezési szokás nem volt „divat” akkoriban. A férfi észak felé néz, pedig abban az időben arccal lefelé temetkeztek. Lehet, hogy papnövendék volt? Vagy csak temetkezni jöttek ide a megszentelt földbe, a szerzetesek eltűnése után?

A bükki pálosok szentléleki közösségének romjai értékes műemléket jelentenek Miskolc és környéke számára. A vadregényes környezetet is megcsodálhatjuk, akár egy könnyed séta alkalmával is. Érdemes.

Források:

Hideg Ágnes: Történelmi és régészeti leletek repertórium (Miskolc, 1998, dr. Dobrossy István)

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 12. (Miskolc, 1973, Herman Ottó Múzeum) - Joó Tibor - Sólyom Dezső: A diósgyőri Pálos kolostor

Marjalaki Kiss Lajos: Történeti tanulmányok (Miskolc, 1987, dr. Szabadfalvi József)

Fiatal középkoros régészek konferenciája IV. Tanulmányokötet. (Kaposvár, 2013, Rippl-Rónai Megyei Hatókörű Városi Múzeum) Miskolczi Melinda - Szörényi Gábor: A miskolc-szentléleki Pálos kolostor története és 2012. évi kutatása

elmenyekvolgye.hu - Szentléleki pálos kolostorrom

erdokerulo.blog.hu - Pálos kolostor és templom romjai (Bükk)

hellomiskolc.hu - Pálos kolostorrom

hermuz.hu - Pálos kolostor

koh7.hu - Pálos kolostorok Magyarországon

regitemplomok.wordpress.com - Miskolc-Bükkszentlélek pálos kolostor romja

Különlegességek

1. A szerelmesek szobrának titokzatos legendája

Miskolcon egy szobor áll a Népkerthben. Illetve több is áll, de csak az egyikük különleges, mert egy rég elfeledett legenda fűződik hozzá. A Sisi-szoborról beszélünk, bár az eredeti talapzaton egy másolat látható. Az eredeti ötszáz méterre, a Herman Ottó Múzeum egykori kávézójában díszleg, de jelenleg nem tekinthető meg. A népkerti szobor hosszú időn át a szerelmesek zarándokhelye volt a városban, és nem véletlenül. A császárné tette a kedvenc helyükké, olyannyira, hogy a miskolci szerelmesek a Sisi-szobornál sorakoztak a huszadik század elején. De miért is?

Még a történetem elején felhívnám mindenki figyelmét, hogy a történet kitalált, a valósággal való hasonlóság csak a véletlen műve lehet...

Wittelsbach Erzsébet Amália Eugénia bajor hercegnő - becenevén Sis(s)i - Münchenben született 1837-ben, családjában a harmadik gyermekként. Apja Miksa József bajor herceg, anyja Mária Ludovika Vilma bajor királyi hercegnő volt. Apja és anyja, nem mellékesen, unokatestvérek, ami azért eléggé bizarr, de ez a Habsburgoknál nem volt szokatlan.

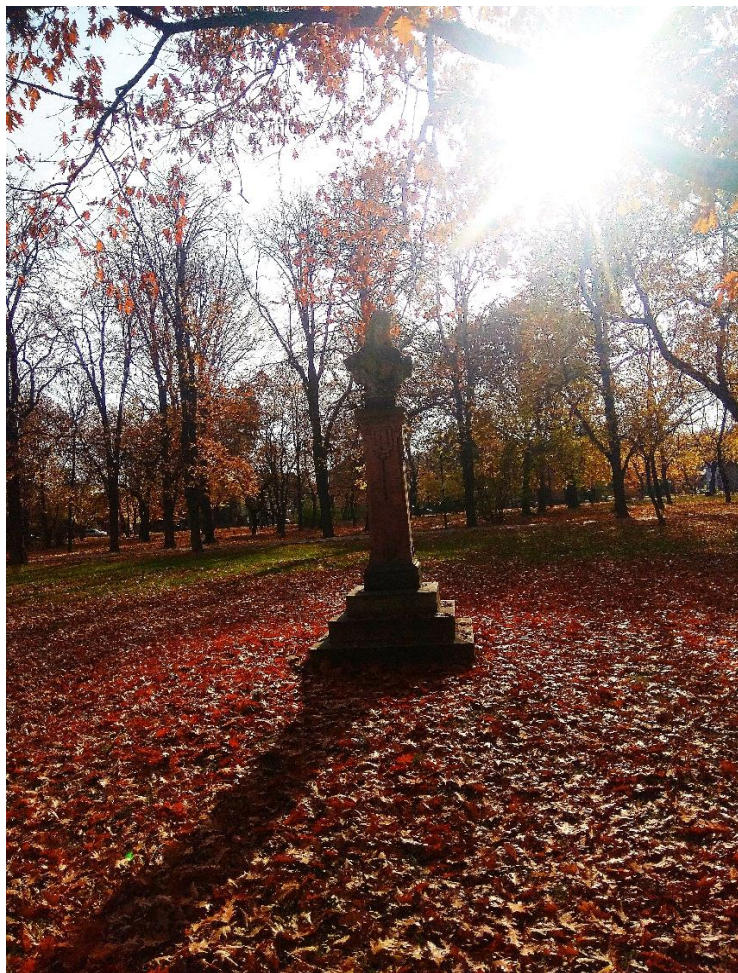
A magyarok későbbi kedvenc királynéja 1853 augusztusában elkísérte a testvérét és az édesanyját Bad Ischlbe, hogy találkozzanak az ifjú Ferenc József császárral, aki a

nővérét, Ilonát szemelte ki magának feleségül. Egészen eddig, hiszen Erzsébet szépsége olyannyira megbabonázta a fiatal császárt, hogy azután csak őt akarta feleségül venni, nem a testvérét, és az uralkodó a 23. születésnapján - 1853. augusztus 18-án - el is jegyezte Erzsébetet. Nem sokat váratott magára a házasság sem: Sisi és a császár 1854. április 24-én a bécsi Ágoston-rend templomában örök hűséget fogadott egymásnak. (Azt azért hozzátenném, hogy Ferenc József és Erzsébet is unokatestvérek voltak...)

Már az eljegyzés után elkezdődtek Erzsébet viszontagságai. Meg kellett tanulnia a szigorú udvari etikettet, és el kellett viselnie Zsófia hercegné - az anyós - zsarnokoskodásait.

Az ifjú feleség már házassága elején teherbe esett, és két gyermekkel ajándékozta meg a császárt, Zsófiával és Gizellával, akiket a szigorú anyós nevelt. 1857-ben országos körútra indult a házaspár, ekkor Miskolc is az úti célok között szerepelt volna, de Sisi nem jutott el a városunkba. Zsófia az orvosok által félrediaosztizált tifuszban elhunyt, és a pár azonnal megszakította körútját. Ferenc József később egyedül folytatta az országjárást, így jutott el városunkba is.

A császárné nem sokkal később trónörököszt adott a Habsburgoknak: Rudolf 1858-ban született. Sisi házassága ennek ellenére válságba került, mivel nem bírta elviselni az anyósát, és a férje is csak a munkájának élt. Ekkor kezdődtek Sisi európai utazásai, mert az orvosai környezet- és levegőváltást javasoltak számára. Elkezdett magyarul is tanulni. Nagyon megkedvelte a magyar népet - valószínűleg anyósa rosszsallása is tetszett neki -, és nagy szerepe volt abban, hogy Ferenc Józsefnek később megbocsátott a nemzet.

A népkerti Sisi-szobor. Az eredeti talapzaton másolat áll.

A visszatérése után egy sokkal határozottabb Erzsébet bontakozott ki a császári udvarban. Már felvette a harcot Zsófiával is, magabiztosabb, keményebb lett, viszont a férjével

teljesen elhidegültek egymástól. Ekkor került az udvartartásába Ferenczy Ida magyar társalkodónő, aki bizalmasa és beszélgetőpartnere lett élete végéig. De ami fontosabb: ezekben az években ismerkedett meg Andrássy Gyulával.

Idősebb csíkszentkirályi és krasznahorkai gróf Andrássy Gyula 1823-ban született Kassán. Apja gróf Andrássy Károly, anyja Szapáry Etelka volt. Középiskolai tanulmányait a Királyi Katolikus Egyetemi Főgimnáziumban végezte. Hazafias nevelést kapott a családjától, így erős nemzeti érzelem dobogott szívében. 1847-ben Zemplén vármegye országgyűlési követe volt. A szabadságharcban aktívan részt vett, így a bukása után nem térhetett haza. A távollétében halálra ítélték, miközben a gróf Párizsban éldegélt, illetve nagyon is *élt*: a női szívek meghódítójaként tartották számon. *Szép akasztott embernek* is - „le beau pendu” -, így nevezték a francia fővárosban. Állítólag - ahogy Sisi is a hölgyek között - a gróf is korának legszebb férfiúi közé tartozott. Később Kendeffy Katinkával kötött házasságot az emigrációban. Miután 1857-ben végre hazatérhetett, azonnal bekapcsolódott a politikai életbe.

Sisivel 1866-ban találkoztak először. Állítólag Erzsébet első látásra beleszeretett a grófba, aki valószínűleg viszonzta az érzéseit. Szerelmük azonban sosem teljesedett be, kettesben is csak egyszer, 1882-ben voltak együtt - legalábbis a hivatalos iratok szerint. Viszont titkos levelezést folytattak Ferenczy Idán keresztül. Andrássy finoman politikai célokra is használta Erzsébetet, ezzel meggyorsította a kiegyezés előkészítését. A legenda szerint Andrássy volt Mária Valéria - Sisi és Ferenc József negyedik gyermeke, aki 1868-ban született, tíz hónappal a kiegyezés után - apja, akit annyira megviselt ez a

gyanúsítgatás, hogy mind a magyarokat, mind Andrássyt meggyűlölte emiatt.

Egyvalamit azonban nem tudott Mária Valéria sem. A koronázás után egy hónappal Erzsébet ismét Madeirára indult, gyógykezelésre. Az útja először azonban nem oda vezetett, hanem egy titkos randevúra, melyet Ferenczy Ida szervezett neki. Egy kisvárosba, ahol nem tűnhettek fel senkinek. Erzsébet és Gyula három napot töltött Miskolcon. Egy kis fogadóban szálltak meg, a belvárostól pár utcányira. Sétáltak a városban, a Népkertben, a Kálvárián. A kedvenc helyük itt volt a Népkertben, itt andalogtak naphosszat. Itt pihentek a fák árnyékot adó hűs koronái alatt, mely megővta őket a nap erősen sütő sugaraitól. Ezt a három napot nem feledte el egyikük sem, hiszen ezek után nem történt velük hasonló dolog az életük során.

Ezután bensőséges baráti viszony alakult ki a királyné és Andrássy között, Erzsébet sok mindenben kikérte a férfi véleményét. Kapcsolatuk komolyra fordulására esély sem nyílt, de - talán éppen ezért - egyre jobban elmélyült a barátság közöttük.

A császárné fia, Rudolf 1889-ben öngyilkos lett, ezt nagyon nehezen viselte Erzsébet. Nem sokkal később bekövetkezett az újabb tragédia: 1890. február 18-án Andrássy Gyula is elhunyt.

Ekkor ezt mondta a királyné Idának:

- Elvesztettem az egyetlen embert, akit tényleg szerettem, ő volt az egyetlen bizalmasom. Ma már mindent máshogy tennék. Egy valamit azonban megfogadok. Abban a magyar városban, ahol először megemlékeznek rólam, ha majd nem leszek, annak a városnak a szerelmeseit óvni fogom mindörökké odafentről is.

Vigyázok, hogy egymáséi legyenek örökre, életük végéig, ha tényleg szeretik egymást!

1898. szeptember 9-én Erzsébet Genfbe utazott, ahol egy anarchista merényletet követett el ellene, melynek következtében nem sokkal később elhunyt.

Még egy év sem telt el, és a magyarországi városok közül Miskolc állított először szobrot az elhunyt királynénak, nem véletlenül. Ida, a szeretett udvarhölgy és barátnő, felkereste Soltész Nagy Kálmánt - Miskolc éppen regnáló polgármesterét -, és elmesélte neki a gróf és a királyné miskolci légyottját, szerelmét, természetesen teljes titoktartást kérve tőle. Soltész Nagy Kálmán megígérte ezt, és megígérte a szobrot, ráadásként pedig egy kertet is - melyet Erzsébet-kertnek neveztek - a Népkertben, ott, ahol ők ketten olyan szerelmesen andalogtak. Ez az előélete a szobornak és az Erzsébet-kertnek. Sokan nem értették, miért sietett Miskolc emléket állítani Sisinek, aki nem is járt a városukban. Pedig dehogynem...

1899. június 17-én avatták fel a szobrot a Népkertben. Nem sokkal később elterjedt a városban a legenda, hogy aki a szobor előtt/mellett szerelmet vall és csókkal szentesíti azt, örökké együtt marad a párjával.

Az évek múltak, a legenda híre lassan kikopott a miskolciak emlékezetéből. Talán a háborúk, talán a sekélyesebb kapcsolatok, a rohanó világ miatt. Ma már csak kevesen tudják, hogy Erzsébet örökdik a miskolci szerelmesek felett. Menjünk el a szoborhoz a párunkkal, és élesszük fel újra ezt a szép legendát!

A miskolci szoboravatás a Népkertben 1899-ben. (A *Miskolc a múltban* Facebook csoport képe.)

Érdekesség, hogy Andrássy Gyula fia, ifj. Andrássy Gyula belügyminiszterként elévülhetetlen érdemeket szerzett városunk törvényhatósági joggal való felruházásában, ezért díszpolgári címet is kapott Miskolc városától. De ez már egy másik történet...

Források:

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 8. (Miskolc, 2001, Stehlik Ágnes)

A Miskolc a múltban csoport képe
halcsontosfuzo.reblog.hu

life.hu

mta.hu

olvasserdekessegeket.blog.hu

tanarno.cafeblog.hu

Történelmi örületek Facebook csoport

Wikipédia

2. A miskolci sárkányölő legendája

Hallott már a félelmetes miskolci sárkányról? Nem? Akkor olvassa el a következő történetet!

Mikor Árpád vezérünk és kísérete erre a vidékre ért, Tapolcán ütöttek táborn. Volt Árpádnak egy nagy tudású segítője, aki sok jó tanácsot adott neki az elmúlt esztendőben. A vezér nagyra tartotta az öreget, és mindenben kikérte a véleményét.

- Hallod-e, Böngér, te sokat segítettél nekem az elmúlt időben. Amióta a Vereckei-hágón bejöttünk erre a vidékre, ez a legszebb hely, ez a legtermősebb vidék. Fogadd el tőlem hálából ezt a földet, ettől a helytől kezdődően egészen addig, ameddig a szem ellát - mondta vezérünk.

- Köszönöm a nagylelkűségedet, vezérem! Hogyan viszonyozhatom e kegyes ajándékot? - kérdezte Böngér.

- Vedd birtokba, műveld és népesítsd be a vidéket, a magad és az utódaid javára!

Így lett Böngér e vidék ura. Sokáig ugyan nem élvezhette a földesuraság előnyeit: öreg volt már, nemsokára meghalt. Fia, Bors vezér lendítette fel a környék gazdaságát, ő népesítette be a vidéket. Aztán kiépítette a központját, kicsit odébb, Edelény környékén. Győrben a várat már az egykori őslakosok építették, hát ott is táborn ütöttek a honfoglalók. Csak egy vidékre nem merészkedtek. Tapolca és Győr között volt egy üres területe az uradalomnak, amelynek a környékére senki sem akart odaköltözni. Ezt a vidéket ugyanis egy sárkány uralta.

Ilyen gyönyörű ma az Avas-hegy, ahol egykoron - talán -
sárkányok éltek. (Zólyomi Sándor felvétele.)

- Ó, uram, ott lakik a gonosz!
- Oda nem fog senki költözni!
- Elátkozott terület az!
- Sárkány lakik a hegyen!
- Nem találsz oly balgát, ki a hegyre költözne!

Ilyen és ehhez hasonló megjegyzéseket hallott Bors, akinek érdeklődését felkeltette a sok panasz. Régóta lehetett hallani ilyen-olyan mendemondákat a környéken, elragadott állatokról, eltűnt falusiakról, feldúlt házakról.

- Megnézem én magamnak azt a sárkányt! - mondta mérgesen Bors. - Évszázadok óta nem láttak élő példányt a fajtájukból. Atyám még Árpádtól kapta e földet, akármilyen szörnyű bestia uralja azt, én kiűzöm onnan!

Alacsony termetű, zömök, erős ember volt a vezér, akinek a haragjától mindenki félt.

Másnap reggel el is indult Tapolcára Bors, a kíséretével együtt. Velük tartott egy új harcos is, akit a rokonság küldött át Dédesből, hogy tanulhasson a vezértől. Magas, szép arcú, kék szemű, barna fiú volt, és remek kardforgató hírében állt a bátor legényke.

Másnap értek Tapolcára, ott Szörény fogadta őket, Bors gyermekkori barátja, Tapolca ura.

- Igaz a hír, miszerint sárkány lakozik a hegyekben? - kérdezte a vezér.

- Minden nap megkárosít minket, uram, a legjobb marháinkat viszi el! - mondta Szörény. - Ha le akarsz győzni, a legjobb harcosaidat vidd magaddal!

- Azért vagyunk itt - felelte Bors. - A legjobbakkal jöttem! Holnap napkeltekor indulunk, a lovakat itt hagyjuk.

Másnap csípős reggelre ébredtek a vitézek, a nap korán felkelt, mintha csak látni akarta volna a környék birtokosát, aki a sárkány ellen vonul.

- Reszkess, sárkány, jövünk! - mondta Bors, és a szablyáját az övébe dugta.

Elindult hát a hegytetőre, a hét legjobb harcossal. Csak szablyát és kelevézt vittek, íjat nem, hiszen minden harcos tudta, hogy nem üti át a nyílvevő a sárkány bőrét.

Mire gyalogosan felértek a hegytetőre, csakugyan elfáradtak, megpihentek hát. Alighogy leültek, árnyékba borult fölöttük az ég.

- No, talán esni fog? - kérdezte Alpár, a vezér pohárnoka.

Ahogy fölnéztek az égre, látták, hogy egy sárkány repült fölöttük, egy báránnyal a szájában.

- Nosza, megvan a sárkányunk! - mondta Bors. - Uccu neki!

- azzal eltűnt az erdőben. A hét legény utána vetette magát, de Bors ekkor már messze járt.

És rá is akadt a bestiára. Éppen a bárányt készült felfalni, amit nemrég hozott a diósgyőri legelőről. Négy méter magas volt, barnászöldes bőrén sebhelyek, küzdelem nyomai. Legalább félméteres volt a feje és két nagy, rút metszőfog állt ki a szájából.

- Hát igaz a mese, létezel, te csúnya szörny! - mondta Bors, és eldobta a kelevézét.

Az pontosan a sárkány nyakába állt, nemhiába, kitűnő harcos hírében állt a vezér. De ez a bestiának meg sem kottyant. Könnyedén kihúzta a fegyvert a testéből, és Borsra rontott, akinél nem maradt más, csak szablya és pajzs. De ügyesen

elugrott a karomcsapások és a harapások elől, mígnem egyszer az egyik csapás bizony a földre terítette a hősünket.

Szerencsére végül a harcosok is odaértek, és a legfürgébb, legrátermettebb legény egy szökkenéssel a sárkány hátán termett, és a szívébe szúrta szablyáját. A szörnyeteg azonnal kimúlt, Bors vezért pedig kiszabadították a karmai közül.

- Ez igen, derék barátom. Te vagy a nap hőse, életem megmentője! - örvendezett Bors.

- Mindenki ezt tette volna a helyemben! - mondta szerényen a fiú.

- Nos, mi is a neved? Nemrég vagy csak nálunk, bátor harcosom.

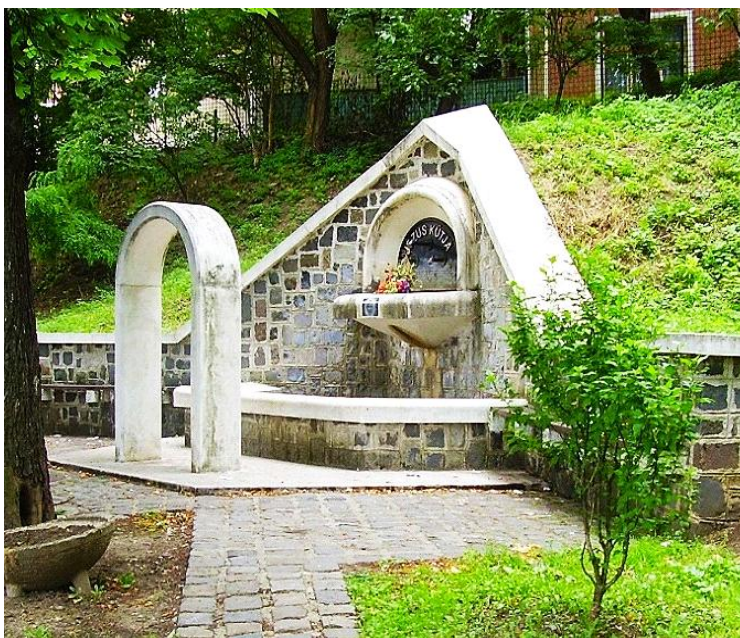
- Miskóc vagyok, a harmad-unokatestvéred.

- Nos, Miskóc, fogadd el jutalmad, ez a föld a tiéd! Népesítsd be, élj, termelj, sokasodj! E hegy neve pedig legyen Szent Györgyről elnevezve, hiszen sárkányt öltünk, vagy mifene!

Így is lett. Miskóc elfoglalta a jussát, élték életüket e csodás földön. Idővel kikopott a *Szent György* a hegy nevéből, és *Avas* lett, csak egy kápolna maradt meg emlékeztetőnek. Manapság már azt sem találjuk. De a Miskóc által alapított város él. Miskolc mindig élni fog!

A történet a képzelet szülötte, néhol valós szereplőkkel, de semmilyen valós történelmi alapja nincs...

3. Csodatévő kút a város szívében

Sokan még a miskolciak közül sem ismerik a kutat, pedig az a város szívétől néhány percre található. A története több évszázadra nyúlik vissza, és bár maga a kút csak pár évtizedig volt elhanyagolva, mégis majdnem a feledés homályába merült. A kútról számos legenda él a régi miskolciak emlékezetében. (Ebben a fejezetben Dobrossy István: *„Jézus” kútja az Avas alján című* írását vettem alapul.)

Jézus kútját városi tájékoztatói pontként említik a róla szóló első írásos emlékekben: a Jézus kútjánál, Jézus kútja mellett-fölött. 1670-ben, 1680-ban és 1702-ben találkozunk

legkorábban az említésével. A kút maga valószínűleg 16-17. századi, vagy korábbi keletkezésű. 1702-ben a kútnál és a kút környékén 558 pincét írtak össze.

A 18. században előbb városi, majd uradalmi tulajdonban lévő kocsmá üzemelt mellette. 1745-ben, 1767-ben, 1775-ben is említik a kocsmát. 1832-ben az uradalmi összeírásnál azonban már nem, a kutat viszont igen.

A vizét még a 20. században is gyógyító erejűnek tartották. A mai számozás szerinti helye a Toronyalja utca 79. szám előtt, az Avas oldalában található.

1909-ben teljes körűen felújították, ehhez a talapzatát szét kellett bontani. Az egyik kővön feliratokat találtak a népi elbeszélés szerint:

„*Vár(k)övek vízmestere*”⁸⁴

Mellette név is látható volt, de vagy nem volt olvasható, vagy a népnyelv azt már nem jegyezte meg. Ekkor a kút köré terméskőből egy kis házikót építettek.

A házikó belsejében volt a kút „medencéje”, melynek szélessége 120 centiméter, a víz mélysége pedig 300 centiméter volt, és annyira kristálytisztá, hogy az aljáig, a forrásig le lehetett látni. Az épület félig a földben volt, mivel az Avas hegy oldalába építették. Egy 1912-ből való feljegyzés szerint kulcsot kellett azoknak váltani, akik inni szerettek volna a kút vizéből.

Ezt a kulcsos rendszert sokáig alkalmazták, a víz tisztaságát óvandó okokból.

1924-ben írta a Reggeli Hírlap, hogy Miskolcon mekkora kincs ez a tiszta víz, és hogy nem is olyan könnyű hozzájutni. A

város ugyan megvette Görömbölytapolca egy részét, hogy ivóvizet biztosítson a lakosságnak, de onnan klórozott víz került a fogyasztókhoz.

„Azonban nem olyan könnyű dolog hozzájutni ehhez a kitűnő italhoz, ami Jézus kútjából fakad. A kis házikó ajtaja kulcsos zárral van lezárva és csak azok meríthetnek belőle, akiknek kulcsok van. Valóságos kútgazdaság alakult a Gyöngyvirág utcán és környékén (...) A Martintelepről, a Szentpéteri kapuból és az Erzsébet kórház tájékáról is idezarándokolnak.”⁸⁵

Annyira népszerű volt a kút vize, hogy próbálták a hitelét rontani, mégpedig azzal, hogy a víz a temető felől jön és a sírok között szivárog. Ennek ellenére továbbra is mindenki boldogan itta a vizét.

1934-ben a környéken élő nők külön mozgalmat szerveztek, és együtt keresték fel a polgármestert, hogy a kút megtisztítására szólítsák fel őt és a várost.

A háború utáni évtizedekben valamikor volt egy gondozója a kútnak, egy bizonyos Augusztini Lajos, aki lelkiismeretesen végezte a dolgát.

Több legenda is fűződik a helyhez, íme néhány:

- A beteg embernek 13 pohárral kellett innia belőle, mire meggyógyult.
- Egyszer egy gyógyulásra vágyó férfi felesége ment a korsójával a kúthoz, mire a víz pirosra színeződött, míg megtelt a korsó, és az illata is olyan lett, mint a vére. A beteg meggyógyult, és így elterjedt a hír, hogy Jézus vére gyógyította meg. A legenda magyarázói szerint a kút vörös vize a fölötté levő borospince lyukas hordójából eredeztethető.

- Jézus, a vándorlásai során, az Avas hegy alatt megpihenve a botját a hegy oldalába szúrta, így ezen a helyen forrás fakadt, azóta hívják Jézus kútjának.

- Egy másik verzió szerint Jézus, szintén a vándorlásai során, ivott a vízből és megáldotta azt.

Állítólag a hetvenes években is felmerült a rendbe hozása, amikor még a forrás is aktív volt. A nyolcvanas években betemették, majd lassan elfeledték, így a kúttal elveszni látszottak egykori legendái is.

A kilencvenes évek közepén teljes körű felújításon esett át.

Hallgassuk meg Krisztik Pál tervező szavait:

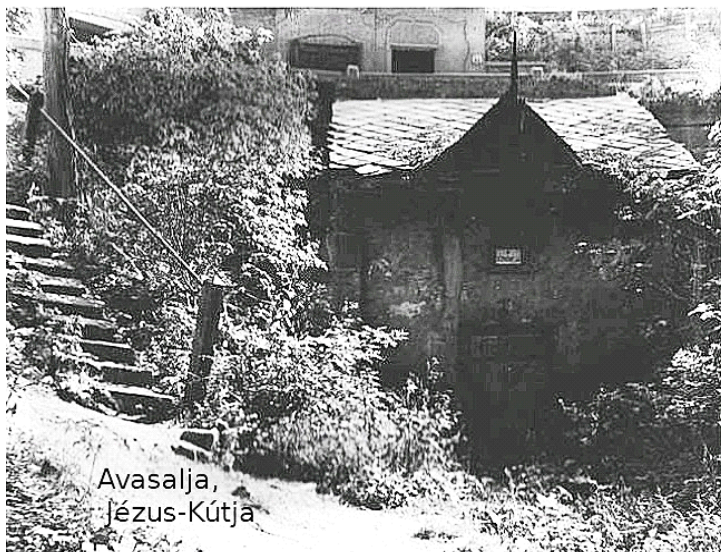
„Annyi biztos, hogy amikor körülnéztünk a feltételezett helyszínen, a kút helyett romhalmazt, szeméthegeket találtunk. A fák, az évszázados gesztenyefák helyéből, elrendezéséből következtettünk rá, hol is buzgott egykor az időközben elapadt forrás. De az a fő, hogy megtaláltuk, feltártuk a maradványokat és a hajdani dísztelen épület helyén elkészülhetett terveim alapján a kút, úgy ahogy most látható.”⁸⁶

1996. augusztus 11-én avatták és szentelték fel az új kutat. A régi forrás, ahogy olvashattuk, elapadt, ezért manapság vezetékes víz folyik a kútból. (Illetve folya, ha működne.)

A Szent Anna templom búcsújárási úti céljaként is újra használhatóvá vált az egykori forrás. A kút öntvény tábláján ez a felirat olvasható:

„Az egykori forrás a legenda szerint Jézus emlékét idézi. A város e legtisztább kútjából az 1600-as évektől három évszázadon át gyógy- és ivóvizet merített a vándor és a helybéli

polgár. Az emléket a honfoglalás 1100. évében állította Miskolc városa.”⁸⁷

Jézus kútja a múlt század elején még a kis épülettel együtt volt látható

Források:

Dobrossy István (szerk.): Miskolc története III/1 (Miskolc, 2000, dr. Dobrossy István)

Dobrossy István: Miskolc a Millecentenárius évében 1. (Miskolc, 1997, dr. Dobrossy István)

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 2. - Miskolci különlegességek 214. oldal. - „Jézus” kútja az Avas alján. (Miskolc, 1995, Stehlik Ágnes)

Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. (Miskolc, 2000, Stehlik Ágnes)

Nagy István: Forrás az Avas alján – újságcikk

hellomiskolc.blog.hu - Boros érdekességek Miskolcraól,
amelyeket nem biztos, hogy ismersz

Megay Géza kutatásai

minap.hu - Jézus kútja búcsú és körmenet

miskolcipince.brskft.hu

Török István visszaemlékezései

Zárszó

Miskolc egy kivételes adottságokkal rendelkező - vagy ahogy Móricz Zsigmond nevezte: „*A legnagyobb jövőjű magyar város.*”⁸⁸ Ez igaz volt abban az időben is, és most is az. Az iparváros pora eltakarta a város szépségeit, és Nagy-Miskolc létrejött a szocializmusban talán kicsit elhomályosította az értékeit. A rendszerváltás utáni időszakban, az útkeresés hosszú időszakában is nehezen találta a helyét a széthulló gazdasági környezetben.

Ma az idegenforgalom, a turizmus, az ipar és a kultúra mutathat utat városunknak. Hiszem, hogy Miskolc rátalált a fejlődés útjára! Remélem, hogy még hosszú ideig figyelemmel kísérhetem ezt a fejlődést, a gazdasági és kulturális felemelkedést!

Köszönöm ezt a könyvet a feleségemnek, a kisfiamnak, a szüleimnek és mindenkinek, aki támogatott valamilyen formában! Köszönöm a türelmüket, amiért elviselik a mérhetetlen sok munkával járó hobbimat! Köszönöm az internetes olvasóimnak, akik nap mint nap olvassák az írásaimat, és a hozzászólásaikkal segítenek abban, hogy minél jobb írásokat készítek városunkról!

Köszönöm Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzati Közgyűlésének Köznevelési, Kulturális, Turisztikai, Ifjúsági és Sport Bizottságának azt, hogy érdemesnek tartottak arra, hogy elnyerjem a 2018. évi művészeti és tudományos ösztöndíjat!

Köszönöm a Tézerő alapítványnak és az Erzsébet fürdőnek a támogatásukat, örülök, hogy bíztak bennem! Köszönöm a

Vendéglő a Pisztrángoshoz étterem támogatását! Köszönöm a könyv címét a Biborszél zenekarnak! Köszönöm Szojka Ágnesnek a sok segítséget és sok tanácsot! Köszönöm Ferencsik Nikolett borítóját és türelmes munkáját! Köszönöm Lichtenstein Raymond rengeteg segítségét! Köszönöm Barta Mária Viola színésznő segítségét a könyvbemutatókon!

Végül, de nem utolsósorban köszönöm Vitkolczi Ildikónak a sok segítséget, nélküle nem születhetett volna meg ez a kiadvány! Gyorsan, pontosan, lelkiismeretesen és alaposan, profi módon végezte a szerkesztői munkát, könnyű volt olyan emberrel együtt dolgozni, akinek szintén szívügye Miskolc.

Remélem sokak tetszését elnyeri majd ez a könyv!

Az élményeiket, javaslataikat írják meg nekem erre a címre:
zoltanreiman@gmail.com

Ha többet szeretnének tudni Miskolcra, lépjenek be a Facebook-csoportomba: *Szemelvények Miskolc város történelméből*

Olvassák a blogomat: *<http://miskolciszemelvények.blog.hu/>*

Vagy nézzék a YouTube csatornámat: *Reiman Zoltán* néven szerepel

Reiman Zoltán

Idézetek jegyzéke

1. Biborszél: Miskolc (Miskolc, 2012, Horváth Balázs, Fábián Zsolt)
2. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 2. (Miskolc, 1995, Stehlik Ágnes) 262.
3. Dobrossy István (szerk.): Miskolc története III/1. (Miskolc, 2000, dr. Dobrossy István) 126.
4. Dobrossy István (szerk.): Miskolc története II. (Miskolc, 1998, dr. Dobrossy István) 141.
5. Dobrossy István: A miskolci vendégfogadók és vendéglátás története 1745-1945 (Borsodi Kismonográfiák 21. Miskolc, 1985, dr. Szabadfalvi József) 46.
6. Dobrossy István: A miskolci vendégfogadók és vendéglátás története 1745-1945 (Borsodi Kismonográfiák 21. Miskolc, 1985, dr. Szabadfalvi József) 49.
7. Dobrossy István: A miskolci vendégfogadók és vendéglátás története 1745-1945 (Borsodi Kismonográfiák 21. Miskolc, 1985, dr. Szabadfalvi József) 49.
8. Dobrossy István (szerk.): Miskolc története 5/1 (Miskolc, 2007) (Miskolc, 2007, dr. Dobrossy István) 461.
9. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 1. – A 170 éves színház (Miskolc, 1994, Stehlik Ágnes) 40.

10. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 1. - A 170 éves színház (Miskolc, 1994, Stehlik Ágnes)

11. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 1. - A 170 éves színház (Miskolc, 1994, Stehlik Ágnes) 40.

12. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 1. - A színház építéstörténetéről (Miskolc, 1994, Stehlik Ágnes) 43.

13. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 1. - A színház építéstörténetéről (Miskolc, 1994, Stehlik Ágnes) 43.

14. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 1. - A színház építéstörténetéről (Miskolc, 1994, Stehlik Ágnes) 43.

15. Dobrossy István : Miskolc írásban és képekben 10. (Miskolc, 2003, Stehlik Ágnes) 236.

16. A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei 27. (Miskolc, 1991, Herman Ottó Múzeum) - Történeti közlemények: Dobrossy István: A Miskolci Arany Korona Szálloda története (1783-1987) 56.

17. A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei 27. (Miskolc, 1991, Herman Ottó Múzeum) - Történeti közlemények: Dobrossy István: A Miskolci Arany Korona Szálloda története (1783-1987) 56.

18. Kárpáti Béla: Első lépések a történelemben - Várostörténet, településtörténet - Molnár Ferenc - Mátyás Gábor: A Korona szálló története (Miskolc, 1988, dr. Szabadfalvi József) 18.

19. Rémiás Tibor Miskolc mezőváros XVIII. századi birtoklástörténete - Szempontok a készülő Miskolc monográfia vonatkozó részének kidolgozásához (mek.oszk)

20. A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei 27. (Miskolc, 1991, Herman Ottó Múzeum) - Történeti

közlemények: Dobrossy István: A Miskolci Arany Korona Szálloda története (1783-1987) 59.

21. A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei 27. (Miskolc, 1991, Herman Ottó Múzeum) - Történeti közlemények: Dobrossy István: A Miskolci Arany Korona Szálloda története (1783-1987) 61.

22. Kárpáti Béla: Első lépések a történelemben - Várostarténet, településtörténet - Molnár Ferenc - Mátyás Gábor: A Korona szálló története (Miskolc, 1988, dr. Szabadfalvi József) 19.

23. Kárpáti Béla: Első lépések a történelemben - Várostarténet, településtörténet - Molnár Ferenc - Mátyás Gábor: A Korona szálló története (Miskolc, 1988, dr. Szabadfalvi József) 20.

24. Wikipédia - Avas szálloda szócikk

25. Dobrossy István (szerk.): Miskolc története V/2 - A város gazdasági élete (Miskolc, 2007, Dr. Dobrossy István) 458.

26. Kárpáti Béla: Első lépések a történelemben - Várostarténet, településtörténet - Molnár Ferenc - Mátyás Gábor: A Korona szálló története (Miskolc, 1988, dr. Szabadfalvi József) 26.

26. Kárpáti Béla: Első lépések a történelemben - Várostarténet, településtörténet - Molnár Ferenc - Mátyás Gábor: A Korona szálló története (Miskolc, 1988, dr. Szabadfalvi József) 27.

27. Wikipedia – Arany Szarvas Gyógyszertár szócikk

28. A cím idézet a Styx együttes Miskolci villamoson című dalából

29. Seresné Szegőfi Anna: Adalékok a Miskolc város közlekedésének történetéhez (Miskolc, 1988, dr. Csorba Csaba) 49.

30. hellomiskolc.blog.hu - 10 + 1 dolog, amit nem biztos, hogy tudtál a miskolci villamosról

31. Seresné Szegőfi Anna: Adalékok a Miskolc város közlekedésének történetéhez (Miskolc, 1988, dr. Csorba Csaba) 56.

32. Dobrossy István: Miskolc a millicentenárium évében 2.
- Szegőfi Anna: A városi közlekedés évszázados története (Miskolc, 1997, dr. Dobrossy István) 125.

33. Dobrossy István: Miskolc a millicentenárium évében 2.
- Szegőfi Anna: A városi közlekedés évszázados története (Miskolc, 1997, dr. Dobrossy István) 126.

34. zoldnyil.hu

35. zoldnyil.hu

36. hellomiskolc.blog.hu 10+1 dolog, amit nem biztos, hogy tudtál a miskolci villamosról

37. Levéltári Évkönyv 8. (Miskolc, 1997, dr. Dobrossy István) - Gyula Éva: Helyek és helyszínek egy kora újkori mezővárosban. Miskolc topográfiája a 16-17. században (132. oldal)

38. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 37. (Miskolc, 1999, Herman Ottó Múzeum) - Gyulai Éva: Úthálózat és hírközlés a hódoltság peremvidékén (A diósgyári vár és Miskolc szerepe a kora újkori közlekedésben és információcserében) (522. oldal)

39. Szendrei János: Miskolcz város története és egyetemes helyirata II. - 1000-1800. Kondai Kis főbíró paráznsági pere (Miskolcz, 1904) 289.

40. Szendrei János: Miskolcz város története és egyetemes helyirata II. - 1000-1800. Kondai Kis főbíró paráznasági pere (Miskolcz, 1904) 289-290.

41. Szendrei János: Miskolcz város története és egyetemes helyirata II. - 1000-1800. Kondai Kis főbíró paráznasági pere (Miskolcz, 1904) 291.

42. Szendrei János: Miskolcz város története és egyetemes helyirata II. - 1000-1800. Kondai Kis főbíró paráznasági pere (Miskolcz, 1904) 291-292.

43. Szendrei János: Miskolcz város története és egyetemes helyirata II. - 1000-1800. Kondai Kis főbíró paráznasági pere (Miskolcz, 1904) 292.

44. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. - Az Avas a városképben (Miskolc, 2000, Stehlik Ágnes) 109.

45. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 1. (Miskolc, 1994, Stehlik Ágnes) - Kilátók az Avason 25.

46. A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei 26. (Miskolc, 1989, Herman Ottó Múzeum) - Történeti Közlemények - Dobrossy István: Gondolatok a miskolci gépgyártás tárgyi és dokumentációs emlékeinek feldolgozásáról (A Szilágyi és Diskant gépgyár története) 76.

47. Wikipédia – Szent István szócikk

48. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. (Miskolc, 2000, Stehlik Ágnes) - Az Avas a Városképben (85. oldal)

49. Fából és deszkából. A miskolci Deszkatemplom (Miskolc, 1999) - A miskolci reformátusság a XVI-XVIII. században (Balogh Judit) 10.

50. Dobrossy István (szerk.): Miskolc története III/2. (Miskolc, 2000, dr. Dobrossy István) 841.

51. Dobrossy István (szerk.): Miskolc története III/2. (Miskolc, 2000, dr. Dobrossy István) 841.

52. Dobrossy István (szerk.): Miskolc története V/2. (Miskolc, 2007, dr. Dobrossy István) 220.

53. Dobrossy István (szerk.): Miskolc története V/2. (Miskolc, 2007, dr. Dobrossy István) 244.

54. Dobrossy István (szerk.): A miskolci Avas (Miskolc, 1993, A Herman Ottó Múzeum és a Borsodi Nyomda közös kiadványa) – Deák Gábor: A miskolc-avasi református egyház története 1867-1967; 144.

55. magyarharangok.hu - Avasi református templom

56. Komáromy József: A múzeumépület - a középkori scola - építéstörténete (Múzeumi Füzetek 10-11. Herman Ottó Múzeum Miskolc, 1960) 9-12.

57. Komáromy József: A múzeumépület - a középkori scola - építéstörténete (Múzeumi Füzetek 10-11. Herman Ottó Múzeum Miskolc, 1960) 14.

58. Komáromy József: A múzeumépület - a középkori scola - építéstörténete (Múzeumi Füzetek 10-11. Herman Ottó Múzeum Miskolc, 1960) 15.

59. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 37.; Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 1999 - Ringer Árpád: A Bársony-házi szakócák, a miskolci múzeum alapítása és a Szeleta-barlang régészeti felfedezése; 7.

60. . A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 37.; Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 1999 - Ringer Árpád: A Bársony-házi

szakócák, a miskolci múzeum alapítása és a Szeleta-barlang régészeti felfedezése; 12.

61. Ringer Árpád: A Bársony-házi szakócák, a miskolci múzeum alapítása és a Szeleta-barlang régészeti felfedezése; A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 37.; Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 1999.; 13.

62. Ringer Árpád: A Bársony-házi szakócák, a miskolci múzeum alapítása és a Szeleta-barlang régészeti felfedezése; A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 37.; Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 1999.; 13.

63. barlangfurdo.hu – Élmenyfürdő a barlangban

64. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 6. (Miskolc, 1999, Stehlik Ágnes) 177.

65. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 6. (Miskolc, 1999, Stehlik Ágnes) 178.

66. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 6. (Miskolc, 1999, Stehlik Ágnes) 180.

67. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 6. (Miskolc, 1999, Stehlik Ágnes) 194.

68. Szendrei János: A Diósgyőri vár története (Budapest, 1927, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda) 4.

69. Szendrei János: A Diósgyőri vár története (Budapest, 1927, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda) 4.

70. Szendrei János: A Diósgyőri vár története (Budapest, 1927, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda) 7.

71. Szendrei János: A Diósgyőri vár története (Budapest, 1927, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda) 11.

72. Szendrei János: A Diósgyőri vár története (Budapest, 1927, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda) 16.

73. Szendrei János: A Diósgyőri vár története (Budapest, 1927, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda) 42.
74. Szendrei János: A Diósgyőri vár története (Budapest, 1927, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda) 49.
75. Szendrei János: A Diósgyőri vár története (Budapest, 1927, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda) 59.
76. Szendrei János: A Diósgyőri vár története (Budapest, 1927, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda) 62-63.
77. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. – Lillafüred; Stehlik Ágnes, Miskolc, 2000.; 266.
78. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. – Lillafüred; Stehlik Ágnes, Miskolc, 2000.; 243.
79. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. – Lillafüred; Stehlik Ágnes, Miskolc, 2000.; 274.
80. hellomiskolc.hu - Hámori-tó
81. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. – Lillafüred; Stehlik Ágnes, Miskolc, 2000.; 253.
82. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. – Lillafüred; Stehlik Ágnes, Miskolc, 2000.; 252.
83. Balogh Attila - Bereczki Zoltán - Darázs Richárd: Volt egyszer....a Diósgyőr-vasgyári kolónia; Észak-Keleti Átjáró Egyesület, Miskolc, 2016.; 4.
84. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. – Az Avas a városképben; (Stehlik Ágnes, Miskolc, 2000) 127.
85. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. – Az Avas a városképben; (Stehlik Ágnes, Miskolc, 2000) 128.
86. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. – Az Avas a városképben; (Stehlik Ágnes, Miskolc, 2000) 129.

87. Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 7. – Az
Avas a városképben; (Stehlik Ágnes, Miskolc, 2000) 130.

88. Nyugat, 1930. 22. szám - Mai napok – Miskolc

Fő támogatók:

Miskolc Megyei Jogú Város

Erzsébet fürdő Gyógyászati- és Szűrőközpont

Tézerő Közösségi Alapítvány

Köszönet:

Lokalista Bistro Miskolc

Vendéglő a Pisztrángoshoz

Pizza, kávé, Világbéke

Kedves Olvasó! Köszöntöm városunkban!

Hadd hívjam meg egy rövid, egy nap alatt könnyedén bejárható útra Miskolc belvárosába, illetve egy hosszabb, autós túrára, amely megmutatja a várost teljes egészében!

Helyi lakosként szeretném megmutatni Önnek, milyen szép és szerethető a városom. Járjunk be együtt egy kis kört az éltető, és olykor romboló Szinva partjától a Sötétkapuig, miközben megmutatok számtalan érdekességet! Mesélek róla, miért éltető-romboló a Szinva, és miért Rákóczi-ház a Dőry-kúria, illetve miért különleges a tapolcai gyógyvíz, vagy a bükki pisztráng.

Fogja ezt a könyvet és induljon el, majd az egyes állomásokon olvassa el (vagy fel) az oda vonatkozó érdekességeket és interjúkat! A túrát ajánlom fiataloknak, és lélekben fiataloknak is, ugyanis csupán 1300 métert teszünk meg – igénytől függően a séta jellemzően három-öt órán keresztül tart. A hossza változó lehet, ha betérünk például a Galériába, hogy megnézzük a kiállításokat, vagy a kisgyermekes szülők megállnak pihenni vagy fagyizni, sütni, akkor megnőhet a menetidő. Az autós barangolás is hasonló időt vesz igénybe, itt persze a forgalomtól és az évszaktól is függ a túra időtartama.

Időközben megpihenhetünk, akár padokon, akár az általam ajánlott bisztrókban, vendéglátóhelyeken:

L: Lokalista Bistro a túra kezdőpontján.

V: Világbéke kávézó és pizzázó a túra végén, a 6. állomás mellett közvetlenül.

C: Calypso kisvendéglő a túra felénél, a 11. állomás előtt.

P: Vendéglő a Pisztrángoshoz, az autós túra során.

Ha felkeltettem az érdeklődését Miskolc iránt, hadd ajánljam figyelmébe helytörténeti blogomat: www.miskolciszemelvények.blog.hu, a Facebook-csoportomat: Szemelvények Miskolc város történelméből, illetve a YouTube csatornámat, mely Reiman Zoltán néven található.

